

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Fakultet for samfunnsvitenskap
Institutt for landskapsplanlegging

Masteroppgave 2014
30 stp

Kolonihager i Oslo - en studie av motiv, betydning og bruk

Allotment Gardens in Oslo
- a Study of Motives, Meanings and Use

Kristin Tuv Wiklund og Kaja Elisabeth Koppang

“Kolonihagen er det som betyr mest i livet mitt. Det er finest av alt”

“Jeg elsker dette livet, det er helt fantastisk”

Bibliotekside

Tittel:	Kolonihager i Oslo – en studie av motiv, betydning og bruk
Title:	Allotment Gardens in Oslo – a Study of Motives, Use and Meanings
Forfattere:	Kaja Elisabeth Koppang og Kristin Tuv Wiklund
Hovedveileder:	Helena Nordh, førsteamanuensis i landskapsarkitektur
Universitet:	Norges Miljø- og biovitenskapelige Universitet (NMBU)
Fakultet:	Fakultet for samfunnsvitenskap
Institutt:	Institutt for landskapsplanlegging
Studieretning:	Landskapsarkitektur
Sidetall:	118 sider (+ 5 sider vedlegg)
Emneord:	Kolonihage, kolonihytte, hagekoloni, parsell, Sogn, Etterstad, folkehelse, natur, restorative omgivelser, arealknapphet, nedbygging av grøntområder, Oslo
Keyword:	Allotment garden, allotment cottage, allotment, Sogn, Etterstad, public health, nature, restorative environments, reduction of green areas, Oslo

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på et 5-årig studium innen landskapsarkitektur ved Institutt for landskapsplanlegging (ILP), ved Norges Miljø- og biovitenskapelige Universitetet (NMBU).

Studien er en del av COST TU1201 (*Urban allotment gardens*) som er et forskningsnettverk gjennom EU. Hovedmålet med COST TU1201 er å studere urbane kolonihager og deres relevans for urban bærekraftig utvikling ved å skape en faglig plattform. Gjennom utvalgte casestudier vil fokuset for COST-aksjonen være å forstå utfordringer og muligheter i forhold til temaene urban design, sosiologi, økologi og politikk. Relevansen og potensialet kolonihager har for byutvikling er så langt ikke blitt studert fra et europeisk perspektiv (COST 2014; Urban Allotment Gardens 2014). Vår veileder, Helena Nordh, er med i denne COST-aksjonen og tar for seg temaet sosiologi, og gav oss derfor tips om å gjøre en studie innen dette temaet.

Som landskapsarkitekter vil vi jobbe for å skape gode bo- og bymiljø for den norske befolkningen. Vi ser på det som en viktig oppgave å legge til rette for funksjonelle, estetiske, og sunne omgivelser i landskapet som omgir oss mennesker. Vi blir påvirket av våre omgivelser, og i den forbindelse ser vi det som et mål å opprettholde grønne arealer som er viktige for helse, sosial kontakt og fysisk

aktivitet i tillegg til biologisk mangfold. Å studere og forsøke å forstå kolonihagens betydning i samfunnet er derfor spennende og relevant i vår fremtidige rolle som planleggere og formgivere av samfunnet. Siden det foreløpig er gjort lite forskning på kolonihager i Norge, håper vi at vår forskning kan komme til nytte og være med å belyse viktigheten av kolonihager i et byperspektiv.

Vi ønsker å takke vår hovedveileder ved Norges Miljø- og biovitenskapelige Universitetet, førsteamanuensis Helena Nordh, som har gitt retningslinjer og god hjelp. Vi vil også takke familie og venner som hjalp til med korrekturlesing. Takk til alle i kolonihagene som stilte til intervju, uten dere hadde ikke denne studien vært mulig å gjennomføre. Takk for gode samtaler, gjestfrihet, saft, te, plommer og vaffer. Det var svært hyggelig å besøke dere i kolonihagene. Vi vil også rette en takk til styrene i Sogn og Etterstad kolonihage som var interessert i vårt arbeid, og hjalp oss med å formidle informasjon om studien til kolonistene.

Som masteroppgave med en planfaglig problemstilling er denne oppgaven tildelt masterstipend fra Miljøverndepartementet. Vi ønsker å rette en stor takk for bidraget!

Sist, men ikke minst ønsker vi å takke hverandre for et minnerikt og spennende semester som en flott avslutning på studiet!

Ås, 14. mai 2014

Kristin Tuv Wiklund

Kaja Elisabeth Koppang

Sammendrag

I Oslo har utbygging og fortetting ført til reduksjon av grønne arealer, og det grønne er fortsatt under stort press. Forskning viser imidlertid at tilgang til grønne omgivelser kan gi stressreduksjon og at naturen har viktig betydning for mennesket, både psykisk og fysisk.

Denne studien undersøker:

- Kolonistenes motivasjon for å skaffe seg kolonihage
- Hvilken betydning kolonihagen har for kolonistene
- Om motiv og betydning henger sammen med bruken av hagene

Oppgaven er en kvalitativ studie basert på intervju av tilsammen 33 kolonister fra to kolonihager i Oslo.

I studien kommer det frem at kolonistenes hovedmotiv for å få seg kolonihage var å komme nærmere det grønne, både ved å kunne dyrke og ved å få en lavere terskel mellom ute og inne. For mange var det et viktig motiv at barna skulle få tilgang til et sted hvor de kunne være ute i et trygt og grønt miljø.

Kolonihager har svært stor betydning for kolonistene. Et interessant moment er at ingen hadde forventninger til det sosiale når de ønsket seg kolonihage, men det sosiale viste seg å få en viktig betydning når kolonistene fikk parsell i kolonihagen. I tillegg har det å være ute og å kunne dyrke på en liten hageflekk stor betydning. For mange betyr livet i kolonihagen livskvalitet, rekreasjon, en aktiv livsstil og avstressing. Noen kolonister hadde ikke bodd i Oslo, eller bodd slik de gjør nå, uten tilgang til kolonihagen.

Motivet for å ha parsell i kolonihagen og betydningen kolonihagen har for kolonistene, henger i stor grad sammen med bruken av hagene. Alle bruker hagene til å dyrke og å være ute. Selv om det sosiale ikke er den primære bruken, blir dette en slags bonus som kommer i tillegg når man bruker parsellen og kolonihagen.

Funnene i studien presenterer et steg mot å forstå fordelene av å ha kolonihager i et urbant miljø. Resultatene viser hvor viktig det er at planleggere og politikere avsetter arealer til et slikt formål i byer som Oslo. Studien viser at det nødvendigvis ikke er behov for store arealer til kolonihager, små parseller har like mye verdi for kolonistene som store.

Abstract

The green areas in Oslo have declined during the last years due to physical development and densification. However, research has shown that access to green environment can promote restoration from stress, and that nature is viewed as valuable for human beings, both physically and psychologically.

The present study investigates:

- What motivation colonists have in acquiring allotments
- What meaning the allotments have for the colonists
- How motive and meaning are related to the use of the gardens

This is a qualitative study based on interviews with a total of 33 colonists from two allotment gardens in Oslo.

The study shows that colonists' main motive for acquiring allotment gardens was to come closer to nature. The colonists wanted to cultivate and ease the access to outside areas. It was of great importance for many families to provide safe and green outdoor environments for their children.

Further, the study reveals that allotments are important for the colonists. Interestingly, the colonists had few expectations about the social value of the allotment gardens. However, after living in the gardens it became an important aspect. Another significant aspect was being able to cultivate. A life in the allotment garden means recreation, an active lifestyle, and restoration from stress. Some colonists would not live in Oslo without access to the allotment gardens.

Also, the motivation and meaning are related to the use of the gardens. All participants use the garden to be outside, and to cultivate plants and crops. The social aspect is not the reason for having an allotment garden, but becomes an important bonus when they use and live in the allotment garden.

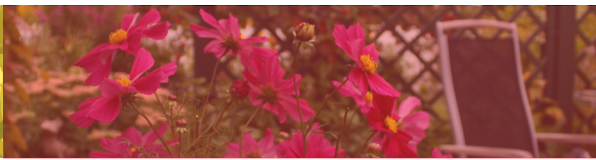
The study might represent a step towards understanding the benefits of allotment gardening in urban environments. It highlights the importance for planners and politicians to secure areas for these purposes in cities like Oslo. The study reveals, that it is not necessary to have large allotments, a small allotment can also have huge value for the owner.

Innhold

Bibliotekside.....	4
Forord.....	5
Sammendrag og Abstract	6

1 Innledning	10
1.1 Bakgrunn og mål for oppgaven.....	11
1.2 Begreper.....	12
1.3 Dagens situasjon – nedbygging av grøntareal.....	13
1.3.1 Fortetting går utover det grønne	13
1.3.2 Byens urbane økosystemtjenester.....	15
1.3.3 Endring i livsstil og levemåte.....	16
1.4 Naturen og hagens betydning for folkehelse	18
1.4.1 Helse i planlegging, historisk gjennomgang.....	18
1.4.2 Naturens betydning for mennesket	18
1.4.3 Sosialt samvær.....	20
1.4.4 Hagens påvirkning på livskvalitet og fysisk aktivitet	23
1.5 Kolonihager	27
1.5.1 Kolonihager på landsbasis	27
1.5.2 Historisk tilbakeblikk på Oslos kolonihager.....	29
1.5.3 Kolonihagenes kulturhistoriske verdi.....	32
1.5.4 Presentasjon av de 5 kolonihagene i Oslo	33
1.5.5 Tidligere studier på kolonihager i Norge.....	46
1.5.6 Kolonihager i media.....	47
1.6 Problemstilling:	48

2 Metode	49
2.1 Datainnsamling.....	50
2.1.1 Valg av kolonihage – Sogn og Etterstad.....	51
2.1.2 Beskrivelse av case- områdene Etterstad og Sogn.....	53
2.1.3 Intervjuer.....	60
2.2 Analyse og presentasjon av resultater.....	62
2.3 Etikk.....	62
2.3.1 Godkjenning fra NSD	62
2.3.2 Informert samtykke	62
2.3.3 Oppbevaring av data	62

3 Resultat	63
3.1 Informantenes tilknytting til kolonihagen	64
3.2 Motiv	65
3.2.1 Hvorfor ønsket kolonistene kolonihage?	65
3.2.2 Forventninger til kolonihagelivet.....	66
3.2.3 Kolonistenes tanker om de lange ventelistene	67
3.3 Betydning	70
3.3.1 Kolonihagens betydning for kolonistene	70
3.3.2 Den sosiale betydningen.....	72
3.3.3 Hva hadde det betydd å miste parsellen?.....	74
3.4 Bruk.....	77
3.4.1 Bruk av parsellene	77
3.4.2 Plantebruk	77
3.4.3 Barn og unges bruk av kolonihagen.....	79
3.4.4 Naboenes bruk av sine parseller	80
3.4.5 Bruk av fellesområder	81
3.4.6 Er kolonistenes bruk av kolonihagen til glede for flere?.....	84

4 Diskusjon	87
4.1 Motiv	89
4.2 Betydning	93
4.3 Bruk.....	99
4.4 Samsvarer motiv og betydning med bruken?	103
4.5 Kolonihagens fremtid	105
4.6 Konklusjon	108
4.7 Metodeevaluering	109

Figurliste	111
Tabelliste	111
Litteraturliste	112
Vedlegg 1 Intervjuguide	119
Vedlegg 2 Kvittering på godkjenning fra NSD	120
Vedlegg 3 Samtykkeerklæring	122

1. Innledning

Bakgrunn og mål for oppgaven

Det har lenge vært befolkningsvekst i og rundt norske byer, og det spås videre vekst i fremtiden, særlig i Osloregionen. Denne urbaniseringen fører til fortetting som igjen fører til nedbygging av grønne arealer og viktige rekreasjonsområder går tapt (Thorén 2010). Forskning viser at grønne omgivelser er viktig for menneskets helse og rekreasjon. I den forbindelse er kolonihager i Oslo et viktig og dagsaktuelt tema siden kolonihagene representerer grønne lunger i Oslo. Kolonihagene kan for mange oppleves som private eller stengte, men er i utgangspunktet åpne for allmennheten. Kolonihagene utgjør et samlet areal på 384 dekar og fungerer som en viktig del av Oslos grønnstruktur (Hansteen et al. 2001). Kolonihagene i Oslo har flere ganger vært nedbyggingstruet, siden de ligger på relativt sentrumsnære tomter. Tomtene leies av Oslo kommune for en symbolsk sum penger. Det er viktig å forstå betydningen av kolonihager og at denne betydningen ikke kan måles i kroner og øre.

I denne oppgaven vil vi finne ut av kolonihagens betydning for kolonistene. Vi skal studere motivet kolonistene hadde for å skaffe seg en parsell i kolonihagen, og finne ut av hvordan kolonihagene blir brukt. Vi skal også se om det er samsvar mellom bruken av hagene, motivet og betydningen kolonistene oppgir for å eie kolonihage. Det trenger nødvendigvis ikke være samsvar mellom motiv, betydning og bruk. Kanskje så kolonistene for seg et idyllisk liv med hengekøye mellom epletrærne, men når de fikk parsell ble det mye strev, lusing og mas.

Det kan også tenkes at kolonistene trodde de kom til å være masse i kolonihagen, men når de først fikk parsell, så strakk ikke tiden til. Derfor er det interessant å undersøke om det er samsvar mellom motiv, betydning og bruk.

I denne læringsprosessen ønsker vi å produsere en vitenskapelig og faglig sterk oppgave med et tidsaktuelt tema. Vi håper resultatet kan være til nytte for landskapsarkitekter og planleggere gjennom å bidra til økt forståelse og bevissthet rundt kolonihagens betydning i byen. Studien vil også være relevant for Oslo kommune når de skal reforhandle leiekontraktene for kolonihagene i 2025.

Oppgaven starter med en innledningsdel som tar for seg temaene arealknapphet i Oslo, folkehelse og kolonihager. Innledningen ender opp i problemstillingen for studien. Videre kommer en metode del som beskriver metoden vi benyttet for å løse problemstillingen. Deretter kommer en resultatdel som viser resultatene av studien. I siste del av oppgaven diskuteres resultatene og de blir også diskutert opp mot innledningsdelen. Oppgaven ender med en konklusjon.

Begreper

Videre følger en oversikt over sentrale begrep i oppgaven med definisjoner. Der kilde ikke er oppgitt, er forklaringen basert på egne vurderinger, og viser hvordan begrepet er brukt i denne oppgaven. Begrepene er sortert alfabetisk.

Folkehelse: Befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i befolkningen (Folkehelseloven 2011).

Grønne arealer: Arealer som er vegetasjonsdekt enten av gress, trær og eller blomster.

Kolonihage: En kolonihage er hageparseller som er bebygd med en liten hytte (Libell 2010). Hageparsellene er samlet på et kommunalt eller privat område. I Oslo ligger alle hyttene på kommunal grunn. Kolonihagene ligger i byer eller i bynære strøk. En kolonihage drives i fellesskap av beboerne i hagen og de er ansvarlige for fellesområder og felles bygninger. Samtidig driver hver parselleier sin egen parsell der de dyrker nyttevekster og hageplanter. Det er forbundet en del plikter ved å ha kolonihytte når det gjelder fellesarbeid og i tillegg må man stelle og vedlikeholde sin egen parsell, i henhold til kolonihagens forskrifter (Etterstad kolonihager 2012; Sogn kolonihage 2012). Hver kolonihage fungerer som et lite lokalsamfunn, og det er et mål å gjenspeile samfunnets befolkning ved å ha ulike aldre, yrker og så videre representert blant beboerne (Libell 2010). Hagene inneholder ulike felleshus og det er ofte aktiviteter for barn, og arrangement som loppemarked, høstmarked og så videre.

Kolonist: En som eier kolonihytte på leid parsell i kolonihagen.

Naturlig fysisk aktivitet: Aktivitet man gjør uten å tenke på at man trener. For eksempel bøyning ved luking, strekking ved høsting av epler, trim ved plenklipping, tunge løft ved dugnad og gange for å tømme søpla.

Parsell: Hver enkelt kolonist sitt område i kolonihagen blir i denne oppgaven omtalt som en parsell. Parsellen utgjør hytta og uteområdet til den enkelte kolonist.

Parsellhage: Samling av små parseller (jordlapper) på et større område som man deler med andre. Parsellene kan man leie for å dyrke på. Det er ikke hytte på parsellene slik som i kolonihagen. Flere steder er ikke parsellene større enn 12-15 kvadratmeter (Haavie 2001). Oslo hadde 20 parsellhager i 2013 (Parsellhagedyrking 2013).

Pliktarbeid: Hagene drives på frivillig basis og alle kolonister må delta for at hagen skal gå rundt. Det er flere måter å gjøre pliktarbeid. Man kan for eksempel klippe plenen på fellesarealene, vaske felleshuset, bli medlem i en komité i hagen eller bli med i styret (Oslo kolonihager 2014b).

Dagens situasjon - nedbygging av grøntareal

Kolonihager utgjør i dag viktige grønne lunger i byen. Urbanisering medfører derimot arealknapphet, som fører til at slike grønne lunger trues. Urbaniseringen har helt siden år 700 f.Kr. spredt seg gradvis fra sørøst-Europa rundt over hele kontinentet (Hansteen et al. 2001). Urbanisering, uttrykt som andelen av mennesker som lever i urbane steder, er oppe i 80 % i de fleste europeiske land (Antrop 2004). Urbaniseringen forandrer landskapet og medfører arealknapphet når blant annet boligområder, transportnett, skole og arbeidsplasser skal klemmes inn på et lite areal. Urbaniseringen endrer landskapskarakteren drastisk, og viktige landskapsverdier og områder kan gå tapt.

1.3.1 Fortetting går utover det grønne

Norge opplever også en økende urbanisering og sentralisering. I januar 2012 bodde fire av fem millioner innbyggere i Norge i byer og tettsteder (NOU:10 2013). I 1993 kom Stortingsmelding 31 «*Den regionale planleggingen og arealpolitikken*» (Miljøverndepartementet 1993), budskapet i stortingsmeldingen var fortetting innenfor eksisterende tettstedsgrenser. Dette førte til fokus på fortetting i planleggingen fremover. Fortettingspolitikken byr imidlertid på konflikter da fortetting ofte går utover grønne arealer inne i byene og gjør at disse forsvinner eller fragmenteres på en lite planmessig måte (Thorén 2010). I perioden fortettingspolitikken har fått virke, har nedbyggingen vært så omfattende at Riksrevisjonen har uttrykt bekymring for situasjonen. Riksrevisjonen har derfor bedt om bedre kontroll og overvåking av utviklingen (Riksrevisjonen 2007).

Bekymringen deles også av Norges befolkning, og i de senere årene er det etablert grasrotbevegelser flere steder i landet (Thorén 2010).

Flere og flere vil bo i eller nært Oslo

Høydahl (2010) skriver i sin artikkel om befolkningsvekst rundt Oslo, at mer enn halvparten av landets befolkningsvekst det siste tiåret, har kommet innenfor ti mil fra Oslo. Norge som helhet har fra 2000 til 2010 hatt enn befolkningsvekst på 8,5 prosent, og 52 prosent av denne veksten (en økning på 197 000 innbyggere) har vært i Oslo-regionen. Osloregionen har nå 35 prosent av befolkningen i Norge, mot 34 prosent for ti år siden (Høydahl 2010). I Oslo bor folk nesten 6 ganger så tett som dem som bor i landets øvrige tettsteder (Engelien 2003). Den store befolkningsveksten i Osloregionen kan i stor grad forklares ut i fra at det finnes mange flere arbeidsplasser der, og folk vil gjerne bo så nære arbeidsplassen som mulig. (Høydahl 2010).

Befolkningsframskrivinger fra Statistisk sentralbyrå viser tydelig at barnefamilier foretrekker å bo utenfor de største byene, men ikke så langt i fra (Høydahl 2010). Særlig Oslo har mange familier uten barn (Høydahl 2010). Ungdom og unge voksne flytter inn til byene for å arbeide og studere. Når de vil stifte familie og få barn, er det mange som flytter ut av sentrum og gjerne til nabokommuner for å få mer plass til hus og hage. Befolkningen vil likevel ikke synke, for det flytter hele tiden nye unge mennesker uten barn inn, og gjerne flere, som erstatter de kommende barnefamiliene som flytter ut.

Grønnstrukturen i dagens byutvikling

I perioden 1999 til 2009 falt ifølge Statistisk sentralbyrå andelen av befolkningen som hadde god og trygg tilgang til rekreasjonsarealer med 3 prosentpoeng (Engelien 2009). I løpet av en fireårsperiode fra 2007 til 2011 har litt over 3 prosent av rekreasjonsarealet i Norge blitt omgjort til ulike bebyggelsesformål (Engelien 2012b). Drøyt halvparten av denne endringen har

skjedd som følge av fortetting innenfor tettsteds grensa per 2007. De øvrige endringene har skjedd i områder med tettstedsutvidelser. Det egentlige tallet er noe høyere siden rene veiarealer ikke inngår i endringstallene (Engelien 2012b). For å gi et bilde på hvor mye grøntareal det er snakk om, tapte for eksempel Oslo kommune i tidsrommet 1994 til 2006 grønne arealer tilsvarende 640 fotballbaner (Thorén 2010).

Figur 1: Oversikt over endringer av grønnstruktur i Oslo kommune, fra 1994 til 2006 (Thorén 2010). De røde områdene var grønne i 1994, men har blitt bygget ut i perioden frem til 2006. De gule feltene viser områder som har blitt grønne som følge av bedre vanning/vekst.

Engelien (2012b) gjorde en studie som viste at litt under halvparten av befolkningen i dag har trygg tilgang til rekreasjonsareal eller nærturterreng. I SOSI sin generelle objektkatalog versjon 4.01 defineres rekreasjonsareal som *«lekeplasser, ballplasser, nærmiljøanlegg, 100-meterskogen, badestrender, offentlig sikrede områder, parker og lignende områder som er mindre enn 200 daa»*, og nærturterreng som *«vegetasjonskledd område på mer enn 200 daa»*. Som krav til at avstanden skulle være trygg, skulle man slippe å krysse veier med mye trafikk slik at barn og unge kan ta seg frem til arealene. Om man ikke setter krav til trygg ferdsel, vil en større andel ha tilgang. Folk som er bosatt i de største byene, har dårligere tilgang til nærturterreng enn dem som er bosatte i mindre byer. Dette gjelder også tilgang til rekreasjonsareal, men her er forskjellene mindre (Engelien 2012b). I de minste tettstedene har, i følge Engelien (2012b), hele 72 prosent tilgang til nærturterreng, mens bare 32 prosent av de som er bosatt i de største tettstedene har tilgang. Når det gjelder rekreasjonsareal, har 59 prosent i de små tettstedene tilgang på dette, i motsetning til 36 prosent i de største tettstedene (Engelien 2012a). Det er denne typen endringer som har vekket Riksrevisjonens bekymring (Riksrevisjonen 2007). Statistikken på dette feltet er mangelfull, noe både SSB og Riksrevisoren påpeker. SSBs tall oppgir kun tap av store og små ubebygde arealer i gitte avstander fra boliger, skoler og barnehager. Tallene sier derfor først og fremst noe om hvordan de ubebygde områdene er redusert i omfang og ikke noe om det reelle tapet av grønne områder. Disse tapte områdene kan derfor like gjerne være grå og asfalterte, som grønne med vegetasjon. At grønne arealer som framfor

alt har betydning for naturmangfold, klima og overflatevannhåndtering, blir borte eller endres, sier statistikken lite om (Thorén 2010).

En studie av Nyhuus & Thorén (1996), viste at naturområder blir tatt dårlig vare på. I de undersøkte byene var det få store naturområder igjen i byggesonen. Hovedsakelig var det de små naturarealene på under 10 daa som dominerte. I Oslo økte andelen av naturarealer som var under 10 daa fra 65 prosent av totalantallet i 1950-årene til 85 prosent i 1990-årene. Gjennomsnittstørrelsen på naturarealene innenfor det undersøkte området i Oslo ble redusert fra 17 daa til 8 daa fra 1950-tallet til 1990-tallet. Disse tallene forteller om en omfattende reduksjon og fragmentering av naturområdene der veier og bebyggelse stod for mesteparten av disse endringene.

Kolonihager fungerer i dag som et ledd i Oslos grønnstruktur. Kolonihager er et viktig tilbud i en fortettet by. For de som har en kolonihage er ikke byen så ille likevel, siden de har tilgang på en hageflekk i grønne omgivelser. Kolonihagene er også et tilbud til de som ikke har parsell der, siden kolonihagene er åpne for allmenheten og skal fungere som en offentlig park.

1.3.2 Byens urbane økosystemtjenester

Basert på de endringsstudiene som nevnt ovenfor, ser det ut til at byene blir mer like hverandre og mer grå og kultiverte (Thorén 2010). Dette gjør at byene får mindre biologisk mangfold. Økningen av de grå arealene kan også være uheldig sett i forhold til overflatevann- og flomhåndtering. Dette er noe samfunnet antageligvis vil se mer av i fremtiden. Sett fra et rekreasjonshensyn er nedbygging og reduksjon av naturområder

svært uheldig. Dette gjelder særlig barn som mister «hundremeterskogene» sine. Natur i byområdene gir grunnlag for en lang rekke viktige økosystemtjenester ved å bidra både til økosystemfunksjoner, menneskelig opplevelse og rekreasjon. Endringsstudier har også vist at tresjiktet forsvinner i relativt stort omfang i byen. Dette får konsekvenser for estetiske kvaliteter og bylandskapet som helhet (Thorén 2010). Trær og vassdrag tar også unna overskuddsvann og bidrar til den hydrologiske balansen. Samtidig er trær og vassdrag leveområder for arter vi ønsker å ta vare på, som også er viktige for folk i hverdagen (NOU:10 2013). By-naturen og parker gir unike innslag av biologisk mangfold og er viktig for naturopplevelser i dagliglivet, for rekreasjon og aktivitet. Urbane økosystemer er også viktige arenaer for læring og for forståelse for natur og gir i tillegg lokal identitet. Den urbane befolkningen øker, og grøntområder er viktige for manges helsetilstand og opplevelse av livskvalitet (NOU:10 2013). Kolonihagene er som en del av dette viktig i byens grønne bilde, med økologisk betydning for frøspredning, aktivitetsområder for insekter og dyr, og kolonihagene er med sin store løv-masse med på å minske luftforurensningen (Brevik 1997). Beplantningen i kolonihagene bærer preg av mangfold både innen pryd- og nyttevekster, og den gode skjøtselen fører til en høyere grad av estetikk enn det som er vanlig i Oslos parker. Dette gir bruks- og opplevelsesverdi både for parselleierne og befolkningen i nærmiljøet.

1.3.3 Endring i livsstil og levemåte

Som vi har vært inne på tidligere flytter flere og flere til byen. Både i Norge og internasjonalt foregår det en sterk urbanisering. Det har vært, og er, en sterk sentralisering i Norge og dette fører til fraflytting fra landsbygda.

Mindre fysisk aktivitet i dagliglivet

I nyere tid har vi i også endret måten vi lever på. Før brukte vi kroppen til å dyrke vår egen mat og vi rodde fiske, det gjør vi ikke lengre. I dagens samfunn er det mindre kroppsarbeid, vi har et annet kosthold enn før, det er mer stress og støy og mindre søvn. For flere av oss går arbeidsdagen med til å sitte fremfor en skjerm og store deler av fritiden blir også brukt til dette. I tillegg sitter mange av oss, i kollektivtransport eller bil, både til og fra jobb og på vei til andre hverdagsaktiviteter. Det at folk flytter til byene gjør at livsstil og levemåte endres, i tillegg blir avstanden til rekreasjonsareal og turterreng større. Dette kan være noen av de underliggende årsakene til at livsstilssykdommer som fedme og type 2 diabetes øker (Nasjonalt folkehelseinstitutt 2010).

I følge Graff-Iversen (2001) var 44 prosent av alle menn i 1875 sysselsatt i jordbruket, i 1950 hadde tallet sunket til 19 prosent og i 1990 var det bare tre prosent igjen. I 1987 løftet 40 prosent av sysselsatte menn og 19 prosent av sysselsatte kvinner minst 20 kg i

løpet av arbeidsdagen (Graff-Iversen 2001). I 1995 sank tallene til 35 prosent for menn og 17 prosent for damer. I tillegg har bilen blitt et viktig transportmiddel de siste 50 årene. Man bruker bil i stedet for å gå og sykle. I 1950 fantes det 65 000 personbiler i 1998 var det hele 1,8 millioner (Graff-Iversen 2001).

At det kreves lite fysisk aktivitet både når det gjelder transport og anskaffelse av mat gjør noe med helsa vår. Man trenger fysisk aktivitet for å holde kroppen i form og forebygge livsstilssykdommer. For å være fysisk aktive, trenger de fleste av oss å gjøre noe aktivt på egenhånd. Derfor behøver vi et samfunn som legger til rette for at man kan utøve fysisk aktivitet, og at det faller naturlig. For å få til dette kreves innsats fra både enkeltmennesker og samfunnsplanleggere. Om man kan forebygge livsstilssykdommer kan gevinsten for folkehelsa være stor (Nasjonalt folkehelseinstitutt 2010). Hagearbeid og en hverdag i kolonihagen kan bidra til mer aktivitet i dagliglivet. Om planleggere legger til rette for at folk kan bo i, og bruke kolonihager deler av året, kan det utøves fysisk aktivitet på en måte som faller naturlig.

Å være ute er en viktig kilde til D-vitamin

Siden det nå er færre som jobber i utendørsyrker som for eksempel jordbruk og fiske, blir huden utsatt for mindre sol. Dette fører til at vi blir lettere solbrente ved høye UV-doser. Sollyset er en viktig kilde til D-vitamin. Hvis vi er mye inne og samtidig spiser lite fet fisk, som er en viktig kilde til D-vitamin, kan det føre til at vi får i oss for lite vitaminer. En halvtimes sommersonne gir like mye D-vitaminer som 250 ml tran (Juzeniene & Moan 2009). D-vitamin er viktig og i følge Juzeniene & Moan (2009) er det flere helseeffekter: *«Redusert sjanse for å få kreft i indre organer, redusert sjanse for diabetes, multippel sklerose, beinskjørhet, influensa, hjertekarsykdommer osv. Til og med aldringen går saktere, fordi D-vitamin gjør kromosomene litt mer stabile»*. Om man tilbringer sommerhalvåret i kolonihagen, vil man mest sannsynlig være mer ute enn om man hadde bodd hele året i blokk.

Naturen og hagens betydning for folkehelse

1.4.1 Helse i planlegging, historisk gjennomgang

Siden tidlig på 1800-tallet har helse vært en viktig faktor i byplanlegging og utvikling av det moderne samfunnet (Nordh & Thoren 2012). Dette har sammenheng med industrialiseringen som førte til økt tilstrømming av mennesker til byene (Jensen 1980). Mer folk i byene førte til trangbodddhet, flere sykdommer og behov for bedre vann- og avløpssystemer (Nordh & Thoren 2012). Tiltak ble utført for å forbedre vann- og avløpssystemer, og i 1860 kom *Sundhedsloven* i Norge som gav den lokale helseforvaltningen en viktig rolle, særlig når det gjaldt boforhold (Jensen 1980). Anleggelsen av kolonihager var et eksempel på helsetiltak på starten av 1900-tallet (Austnes 2009).

På midten av 1900-tallet var medisinerne opptatt av å behandle sykdom ved hjelp av medisiner, og det var lite fokus på helsefremmende byplanlegging (Rodenstein 1988). I løpet av 1980-tallet dukket helse som byplantema opp igjen både gjennom WHO's Healthy Cities-strategier (WHO 2014), og senere også Stortingsmelding nr. 16 *Resept for et sunnere Norge* fra 2002 (Helsedepartementet 2002). Årsaken til at folkehelse er et aktuelt og viktig tema i dag er knyttet til en usunn livsstil med mye inaktivitet, i tillegg til psykiske lidelser og stress (Helsedepartementet 2002). Folkehelsearbeid har i dag fått en lovmessig forankring både gjennom Plan- og bygningsloven (PBL) fra 2008 og Folkehelseloven fra 2011. I PBL § 3.1 punkt f) heter det at loven skal bidra til å «*fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller*» (Plan- og bygningsloven 2008). Folkehelseloven gir lokale myndigheter et særlig ansvar når det gjelder å fremme helse i befolkningen og planlegge

slik at sykdom forebygges. Folkehelsearbeid defineres som «*Samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen*» (Folkehelseloven 2011). En av disse faktorene er tilgang på natur.

1.4.2 Naturens betydning for mennesket

Helsetilstanden i befolkningen bestemmes av mange faktorer, og betydningen av grønne omgivelser er en av disse faktorene. Forskning viser at grønne omgivelser kan være positivt for menneskers helse, og dermed gi bedre folkehelse (Maller et al. 2006). Tilgang til grønne lunger som parker, løkker, og grønne bomiljø kan bidra til fysisk aktivitet (Maas et al. 2008), økte sosiale relasjoner (Holt-Lunstad et al. 2010), mental restorasjon (Kaplan & Kaplan 1989) og rekreasjon (de Vries 2010).

Naturens betydning for mennesket – et evolusjonært perspektiv

Evolusjonære teorier er med å forklare hvorfor mennesket responderer positivt på natur og naturlige miljø. Wilson (1984) lanserte blant annet en hypotese som kalles *biophilia-teorien*. Denne teorien går ut på at mennesket gjennom tusener av år har tilpasset seg naturen og naturlige miljø. Vi har dermed en medfødt preferanse for alt levende, og for miljøer som fremmer overlevelse. En annen evolusjonær teori er den såkalte *habitat-teorien* av Orians (1980). Denne teorien går ut på at mennesket har en medfødt preferanse for savanne-lignende landskap siden det var et egnet habitat for

våre forfedre. I begge teoriene ligger det at vegetasjon kan signalisere mat, sikkerhet og potensial for vann. Responsen på vegetasjon kan forklares som genetisk betinget, fordi det å finne mat er knyttet til sjansen for å overleve. En tredje teori kalles *prospect – refuge – theory* (Appleton 1975) som fokuserer på rollen til urmennesket som både predator og byttedyr, og at mennesket derfor likte å ha oversikt og utsikt over landskapet, uten å bli sett selv.

Det er gjort flere studier som underbygger *biophilia-* og *habitat-teorien*, blant annet studier som omhandler tvillinger som viser responsen av frykt for spesielle naturlige objekt (Ulrich udatert). Studiene viser at genene spiller en rolle i forhold til negativ respons på ulike naturlige objekter som har vært knyttet til overlevelsen gjennom evolusjonen, for eksempel den negative responsen på slanger. Dette styrker teorien om at mennesket genetisk sett gir positiv respons på naturlige elementer som planter og blomster, da disse evolusjonært sett representerer overlevelsesmuligheter (Ulrich udatert).

Teorier om grønne omgivelser og helse

Det finnes både empirisk og teoretisk forskning på at kontakt med natur har en positiv virkning på mennesker. Mennesker som har tilgang til naturomgivelser, har ofte en generelt bedre helsetilstand enn andre individer. Indirekte virkninger av tilgang til nær natur over lengre tid, kan også gi større tilfredshet med ytre faktorer som hjem, jobb og livet generelt (Kaplan & Kaplan 1989).

Nedenfor beskrives to teorier om grønne omgivelser betydning for helse. Den ene teorien handler om naturen som et sted hvor man kan hente seg inn igjen fra mental slitenhet (Kaplan & Kaplan 1989; Kaplan 1995). Den andre teorien av Ulrich

(udatert) handler om naturens funksjon som stressreducerende faktor målt gjennom fysiologiske målinger av for eksempel temperatur, blodtrykk og puls.

Attention Restoration Theory (ART)

Kaplan & Kaplan (1989) hevder at grunnen til mental utslitthet er at oppmerksomheten vår blir utslitt. De skiller mellom to typer oppmerksomhet: den styrte og den spontane. Den styrte oppmerksomheten krever at man er konsentrert og anstrenger seg, og er den man blir mentalt utslitt av, for eksempel kontorarbeid, bilkjøring og lignende. For å hente seg inn igjen kreves spontan oppmerksomhet, noe som naturen kan gi. Restorative omgivelser er omgivelser som legger til rette for å hente seg inn igjen, og er i følge Kaplan og Kaplan (1989) de omgivelsene som fremmer spontan oppmerksomhet slik at den mentale utslittheten bedres.

ART bygger på James (1890) der oppmerksomheten kategoriseres som enten viljestyrt eller ikke-viljestyrt. Distraksjon, det ikke-viljestyrte skiftet i oppmerksomhet, vurderes som en konsekvens av eksponering for stimuli som trekker oppmerksomheten til et nytt fokus.

For å fremme restitusjon har de følgende fire aspekter betydning (Kaplan & Kaplan 1989; Kaplan 1995):

- *Fascination* - en ufrivillig form for oppmerksomhet som ikke krever energi for å oppleves som interessant eller spennende (spontan oppmerksomhet). Naturen kan fremme fasinasjon gjennom for eksempel variasjon i farger, former og dufter.

- *Being away* - følelse av å være et annet sted, en midlertidig "flukt" fra hverdagen og skifte av miljø.

- *Extent* – omgivelser som gir en følelse av ingen begrensning eller å være i en annen verden.

- *Compability* – omgivelsen passer med individets planer og det man ønsker å gjøre.

En studie av Hartig et al. (1991), underbygger ART. Studien sammenlignet effekten av en tur i parken, med det å sitte og slappe av i en behagelig stol for å bli kvitt mental trøtthet. Det viste seg at en tur i parken hadde best effekt for å bedre mental trøtthet. Naturen kan bidra til gjenoppbygging av mentalt overskudd (Kaplan & Kaplan 1989; Kaplan 1995).

Psykofysiologisk stressreduksjon

Positive opplevelser av natur kan gjøre at negative tanker og følelser blokkeres. Ulrich (udatert) påviser denne effekten gjennom flere studier hvor han foretar fysiologiske målinger av blant annet stressnivå etter at personer eksponeres for natur.

Et eksempel er en studie av Ulrich (udatert) der 120 personer deltok. Først ble alle eksponert for den samme stressende filmen. Etterpå fikk deler av gruppa se en film med urbane miljø uten natur, mens de andre så en film med naturlige omgivelser. Etter filmen ble stressrestitusjon målt ved selvrapportert humør, elektrokardiogram (EKG), puls, hudtemperatur og muskelspenning. Forsøkspersonene som hadde sett en film med naturlige omgivelser, hadde mindre stress i kroppen enn om de som så en film med urbant miljø. Det var overraskende hvor fort restorasjonen gikk, etter under fem minutter ble det observert forbedring (Ulrich udatert).

Et annet eksempel er en mye sitert studie av Ulrich (1984) på Pennsylvania hospital i perioden 1972-1981. Studien

viser at vindusutsikt har mye å si for rekonvalesens etter operasjoner. I dette tilfelle var det snakk om rekonvalesens etter galleblæreoperasjoner. Studien viste at den gruppen pasienter som hadde utsikt mot trær, etterspurte svakere smertestillende medikamenter, fikk noe kortere liggetid og hadde færre postkirurgiske komplikasjoner, sammenlignet med pasientgruppen som hadde vindusutsikt mot en murvegg. Studien ble utført ved at 46 pasienter ble delt inn i par som fikk tildelt helt like rom, men med forskjellig vindusutsikt. Parene ble korrelert slik at hvert par bestod av personer med samme kjønn, alder, røykere og ikke-røykere hver for seg og samme vektgruppe. Studien kan oppsummeres med at utsikt mot naturomgivelser har en terapeutisk effekt, etter slike typer operasjoner. Det bør likevel tas med i vurderingen at bygningsutsikten i denne studien var en stor og monoton murvegg. Konklusjonen kan dermed ikke benyttes ved alle typer bygningsutsikter, og heller ikke alle typer pasientgrupper (Ulrich 1984).

1.4.3 Sosialt samvær

Sosiale relasjoner har en viktig betydning for helsen

Når det gjelder folkehelse viser det seg at sosiale relasjoner er like viktig for helse som for eksempel fysisk aktivitet (Holt-Lunstad et al. 2010). Mennesker er sosiale av natur. Men den moderne livsformen i industrialiserte land reduserer i stor grad kvaliteten på sosiale relasjoner. Mange mennesker lever ikke lenger i storfamilier eller i nærheten av hverandre. I stedet lever de ofte på en annen side av landet eller et annet sted i verden, langt borte fra sine slektninger. Mange utsetter også å gifte seg og få barn (McPherson et al. 2006).

Flere og flere mennesker i alle aldre lever alene, og ensomheten blir stadig vanligere. I følge en undersøkelse av *Mental Health Foundation* i Storbritannia, føler 10 % av mennesker seg ofte ensomme, en tredjedel har en nær venn eller slektning som de tror er veldig ensom, og halvparten tror at folk generelt er mer ensomme nå enn før (Holt-Lunstad et al. 2010). De siste to tiårene har det også vært en tredobling i antall amerikanere som sier de ikke har noen nær fortrolig. Det er grunn til å tro at folk blir stadig mer sosialt isolert (McPherson et al. 2006).

Holt-Lunstad et al. (2010) har gjennom en metaanalyse sammenstilt resultater fra 148 forskjellige studier og funnet 50 prosent økt sjanse for overlevelse som følge av å ha gode sosiale relasjoner. Dette funnet holdt seg konstant på tvers av alder, kjønn, innledende helsestatus, dødsårsak, og oppfølgingsperioden. Funnene fra metaanalysen indikerer altså at påvirkning av sosiale relasjoner kan likestilles med godt etablerte risikofaktorer for dødelighet som for eksempel røyking, alkoholforbruk, fysisk inaktivitet og overvekt (Holt-Lunstad et al. 2010).

Gjennom intervjuer med beboere i blokkleiligheter fant Kuo et al. (1998) at grønne bomiljø bidro til økt bruk av utearealer og til sterkere sosiale bånd i nabolaget. I studien deltok 145 beboere som bodde i 18 arkitektonisk like blokkleiligheter, noen med park rundt, og noen uten. Det viste seg at graden av vegetasjon på fellesområdene forutsa både bruk av fellesområdet og de sosiale båndene i nabolaget. I tillegg var vegetasjon og naboforholdene signifikant relatert til beboernes følelse av trygghet. Disse funnene tyder på at bruk og utforming av fellesområder spiller en viktig rolle i samfunnet, og at det å forbedre og

oppgradere grønne fellesarealer kanskje kan være et spesielt viktig fokusområde for kommunenes planlegging av nabolag i urbane miljø.

Epidemiologiske studier fra Nederland har også vist at opplevelse av ensomhet og mangel på sosial støtte var lavere i områder med god tilgang på grønne arealer, og at dette delvis forklarer hvorfor det var helseforskjeller ved ulik tilgang til denne type arealer (Maas et al. 2009a). I studien ble det undersøkt om sosiale kontakter er en underliggende mekanisme bak forholdet mellom grønne arealer og helse. De sosiale kontaktene og helsen til 10 089 innbyggere i Nederland ble målt, samtidig som det ble beregnet andelen grønne arealer innenfor en radius på henholdsvis 1 og 3 km rundt postnummer-koden til den enkeltes adresse. Resultatet ble at mindre grønt i folks bomiljø falt sammen med følelser av ensomhet og med opplevd mangel på sosial støtte (Maas et al. 2009a).

Viktig med tilfeldige møteplasser

«Livet mellom husene» er et begrep som Gehl (2010) bruker om en mengde aktiviteter som mennesker foretar seg når de går til fots i byrommene. Eksempler på aktiviteter kan være den målrettede gåturen fra sted til sted, å promenerer, korte stopp, lengre opphold, barnelek, samtaler og møter, mosjon og rekreasjon. Disse aktivitetene skaper viktige sosiale møter.

Mange lever nå et stadig mer privatisert liv med privat bolig, privat bil og privat kontor (Gehl 2010). Derfor ser man behov for ikke-privatiserende sektorer. Når man går ute, får man direkte kontakt og man får tilfeldige møter med de enkelte andre borgerne og samfunnet rundt. I tillegg får man frisk luft, får være utendørs, får opplevelser og informasjon.

Gode steder er viktige for gode sosiale møter (Gehl 2010). Det må være et passende lavt støynivå og rommets dimensjon og form er viktig. Møbleringen er også et verdifullt bidrag for å skape tilfeldige møter. En måte å gjøre dette på er å plassere benkene i «samtalelandskap». De beste «samtalelandskap» finner man der det er løse stoler slik at man kan flytte på stolene alt ettersom om man vil være sammen med andre eller alene.

De sosiale aktivitetene omfatter alle former for kommunikasjon mellom mennesker i byens rom, og det er en forutsetning at andre mennesker er til stede (Gehl 2010). Er det aktivitet er det også mennesker og sosiale utvekslinger. Er det øde og tomt, skjer det ingenting. Sosiale aktiviteter kan være både passive og aktive. Passive se- og høreaktiviteter kan være å se på mennesker og følge med på det som foregår. Aktive kontakter kan være å hilse eller snakke med beskjente man møter. Ut fra korte ordvekslinger kan av og til mer omfattende kontakter utvikles ved for eksempel hjelp av felles interesser. Uforutsigbarhet og spontanitet er nøkkelord. Der det er rom for ulike aktiviteter, er det som oftest størst aktivitet.

I store og utflytende rom er det ofte lite aktivitet, det er for kaldt og avvisende (Gehl 2010). I små rom i de store er det mer avgrenset og intimt, samtidig som man har utsikt til de større rommene. De små rommene er godt egnet for tilfeldige møter og interaksjon mellom mennesker. Eksempler der små rom etableres i de store, kan være alleer, trekker eller mellom markedsbodene på torget (Gehl 2010). Disse eksemplene kan overføres til kolonihagen hvor det er mange tilfeldige møteplasser og flere avgrensede og intime rom.

1.4.4 Hagens påvirkning på livskvalitet og fysisk aktivitet

Fordeler med hagearbeid

Å være ute og dyrke i hagen kan ha store fordeler når det gjelder det fysiske, psykologiske og sosiale (Perez-Vazquez et

al. 2005). Fordelene blir listet opp i Leake et al. (2009) og er tilpasset etter arbeid av Perez-Vazquez et al. (2005) (se tabell 1). Leake et al. (2009) kom i en studie frem til at å dyrke sin egen mat i urbane områder har mange potensielle helsemessige fordeler som positivt kan forbedre fysisk og psykisk helse for deltakerne.

Tabell 1: Potensielle helsemessige fordeler av dyrking i urbane områder oversatt fra Leake et al. (2009; Perez-Vazquez et al. 2005).

Hagebruk	Helsemessige fordeler
Fysiologisk	
Multi-muskulære øvelser	forbedrer kardiovaskulær funksjon
Belastning	reduserer osteoporose
Bøying og strekking	økt generell muskelelastisitet
Utendørs trening	frisk luft, solskinn
Ernæringsmessig	
Fersk mat	rik på vitaminer og sporstoffer
Grønnbladede grønnsaker	høyt innhold av folsyre, jern og askorbinsyre
Kål (kål, blomkål, brokkoli, rosenkål, grønnkål)	rik på glukosinolater – kan være med å forebygge kreft
Belgfrukter (erter, bønner)	sentrale komponenter i helsefremmende dietter
Bær og frukt	rik på antocyaniner, flavonoider og vitamin C
Epler	rike på antioksidanter og kan være kreftforebyggende
Eksposering for sollys	gir økt vitamin D-syntese i huden
Psykologisk	
Sollys eksponering	økt serotonin gir mindre vinterdepresjon
Mestring og trivsel	bedre psykisk helse
Selvstendighet	uavhengighet / selvforsyning
Natur og grønn interaksjon	økt trivsel
Forbedrer sosiale nettverk og samfunns samhandling	økt trivsel
Følelse av fellesskap og tilhørighet	økt trivsel

I en studie gjort av Perez-Vazquez et al. (2005) identifiserte beboere direkte og indirekte fordeler når det gjaldt kolonihager. Disse var knyttet til sosiale, økonomiske og økologiske fordeler. De sosiale fordelene var blant annet helse, rekreasjon, livskvalitet, kontakt med det grønne, sunn mat, lære om hagebruk, fin utsikt og et sosialt sted der man kan møte folk. De økologiske fordelene var blant annet habitat for dyrelivet, fremme biologisk mangfold, reduksjon av forurensning, frisk luft, landlig atmosfære og et annerledes bylandskap. Økonomiske fordeler var verdiøkning på husene rundt kolonihagen og at kolonistene selv sparer penger på å dyrke grønnsaker og frukt.

Hagearbeid kan gi avstressende effekt

Den avstressende effekten av hagearbeid ble testet i et felteksperiment i Nederland. 30 kolonihageeiere utførte en «stress stroop-oppgave», dette går ut på at deltagerne blir stresset opp og stressnivået måles. Etterpå får deltagerne en restitusjonsperiode i ulike miljø, og så måler man stressnivået igjen. I denne studien bestod restitusjonsperioden av enten 30 minutter utendørs hagearbeid eller innendørs lesing på egenhånd i sin egen parsell. Deltagerne ble tilfeldig tildelt de ulike aktivitetene. Spyttkortisolnivåer og selvrappert humør ble gjentatte ganger målt. Både hagearbeid og lesing førte til nedgang av kortisol under restitusjonsperioden, men nedgangen var betydelig sterkere i gruppen som hadde utført hagearbeid. Godt humør ble fullstendig gjenopprettet etter hagearbeid, men svekket under lesing. Studien viser at en kort periode med hagearbeid, som er en form av naturbasert moderat trening, kan gi psykofysiologisk restaurering fra akutt stress (Van den Berg & Custers 2011).

Funnene som er gjort i studien stemmer godt med en større mengde forskning som viser at kontakt med natur er knyttet til lavere dødelighet, færre stressrelaterte sykdommer og raskere forbedring fra akutt og kronisk stress (Maas et al. 2009b; Mitchell & Popham 2008; Van den Berg et al. 2007). Felteksperiment i Nederland understreker relevansen av hagearbeid som en verdifull ressurs for å forebygge sykdom og fremme helsen. Disse funnene kan være med å underbygge viktigheten av å ta vare på, og utvide, grønne områder som i mange land er under stort press (Van den Berg & Custers 2011).

Hagearbeid kan redusere symptomer på depresjon og angst

To studier av klinisk deprimerte pasienter ble utført av Gonzalez (2012) i henholdsvis 2008 og 2009. Studien viste at terapeutisk hagebruk hadde betydning med tanke på deltakerens mentale helse. Hagen kan bidra til mindre negative tankemønstre og mindre negativ grubling. Dette underbygges også av Clatworthy (2013) som har gjort en gjennomgang av studier som evaluerte nytten av hagebaserte intervensjoner for voksne som opplever psykiske vansker. Ti artikler publisert etter 2003 oppfylte kriteriene for å bli med i gjennomgangen. Alle artiklene rapporterte positive effekter av hagearbeid som en mental helseintervensjon for brukerne. Hagearbeid så ut til å redusere symptomer på depresjon og angst. Deltakerne beskrev en rekke fordeler blant annet følelsesmessige, sosiale, yrkesrettede, fysiske og åndelige.

Sosial betydning av deltakelse i kolonihager

Mason & Conneeley (2012) hevder at deltakelse i en kolonihage (gjærne som ett ledd i terapeutisk hagebruk) kan ha stor

sosial betydning. Mason & Conneeley (2012) utførte en kvalitativ studie i et kolonihageprosjekt der fedre til barn i førskolealder, fra et belastet område i Storbritannia, deltok. Deltagelse i kolonihageprosjektet gjorde at fedrene dannet sosiale bånd til andre fedre, og utviklet sterkere relasjoner med sine egne barn. Hagearbeid ble oppfattet som en maskulin aktivitet og gjorde at fedrene ble oppmuntret til sosial inkludering gjennom felles arbeid og en felles mening i kolonihageprosjektet. Fedrene følte seg som rollemodeller, og følte ikke lenger stigmatisering av deres stereotype og bakgrunn. De gjorde maskuline arbeidsoppgaver sammen, noe som førte til samtaler og latter. Fedrene brukte mer tid med barna, og fikk bedre kontakt med dem gjennom aktiviteter i hagen som ballspill, mating av fugler og motorisert arbeid hvor fedrene kunne lære barna hvordan oppgavene skulle utføres.

Kolonihager byr som tidligere nevnt på kontakt med andre kolonihytteeiere, og kan dermed gi en sosial kontekst til hageaktiviteten når nabokolonisten er til stede (Hawkins et al. 2011). En stor mengde forskning har kommet frem til at sosial kontakt blant annet er en viktig variabel i sunn aldring. Forskningen viser også funn som knytter sosial støtte til lavere dødelighet og bedre livskvalitet (Sugiyama & Thompson 2007).

Sunn aldring i kolonihagen

En annen studie utforsket de potensielle fordelene ved å ha kolonihage for sunn aldring (Hawkins et al. 2011). Det ble lagt fokus på mulighetene for utendørs fysisk aktivitet, sosial støtte, og kontakt med naturen som arbeid i kolonihagen gir. 94 personer i alder mellom 50 og 88 år deltok i studien. Deltakerne var medlemmer av ulike

innendørs- og utendørsaktivitetsgrupper. Deltakerne gjennomførte fem fysiologisk helsefremmende aktiviteter. Deretter svarte de på et spørreskjema som tok for seg skalaer av selvvurdert helse, opplevd stress, fysisk aktivitetsnivå, og opplevd sosial støtte. Det ble observert vesentlig forskjell i opplevd stressnivå mellom aktivitetsgruppene. Kolonistene som jobbet utendørs rapporterte signifikant mindre opplevd stress enn deltakerne i aktivitetsgrupper innendørs. Det var ingen signifikante forskjeller i rapporterte nivåer av sosial støtte og fysisk aktivitet. Forklaringen på kolonistenes reduserte stressnivå kan være kontakt med natur og psykologisk restorasjon. Disse funnene viser at det for eldre er store helsemessige fordeler ved å være kolonist/hagebruker (Hawkins et al. 2011).

I en studie av Sommerfeld et al. (2010) ble det også gjort funn som viser at hagearbeid er bra for eldre. Her ble et spørreskjema brukt til å undersøke eldre voksne (over 50 år), «hagebrukere» og «ikke-hagebrukere», sin oppfatning av personlig livstilfredshet og nivå av fysisk aktivitet. Det ble målt fem komponenter av livskvalitet: «livsglede», «besluttsomhet og styrke», «samsvar mellom ønskede og oppnådde mål», «fysisk, psykologisk og sosialt selvbilde» og «optimisme». I tillegg ble flervalgs-spørsmål stilt for å bestemme respondentenes nivå av fysisk aktivitet, oppfatning av generelle helse og trivsel. Svarene ble samlet inn fra 298 deltakere som skilte seg ut som «hagebrukere» eller «ikke-hagebrukere» ved å svare positivt eller negativt på spørsmålet «gjør du hagearbeid?». Resultatene indikerte statistisk signifikante forskjeller når man sammenlignet den generelle livstilfredsheten mellom hagebrukere og ikke hagebrukere. Hagebrukere fikk høyere

gjennomsnittsskår og mer positive resultater på de målte komponentene. Andre spørsmål om helsebringende rutiner og oppfatning av egen helse viste at oppfatningen var statistisk signifikant mer positiv blant «hagebrukere» sammenlignet med «ikke hagebrukere» (Sommerfeld et al. 2010).

Hagebruk gir økt fysisk aktivitet

I likhet med funnene til Sommerfeld et al. (2010) viser en studie av Van den Berg et al. (2010) at parselleiere rapporterte om høyere nivå av fysisk aktivitet sammenlignet med folk som ikke hadde parsell. I studien til Van den Berg et al. (2010) ble det gjennomført en undersøkelse blant 121 medlemmer i 12 kolonihager i Nederland og en kontrollgruppe på 63 respondenter uten parsell som bodde ved siden av hjemmeadressene til kolonistene.

Undersøkelsen inkluderte fem selvrapporterte helsemål (opplevelse av generell helse, akutte helseplager, fysiske begrensninger, kroniske sykdommer og konsultasjoner med lege), fire selvrapporterte trivsels mål (stress, tilfredshet med livet, ensomhet og sosial kontakt med venner), og ett mål der de selv vurderte nivå av fysisk aktivitet i løpet av sommeren. Respondentene ble delt inn i en yngre og eldre gruppe (Van den Berg et al. 2010). Resultatene viste at virkningene av hagearbeid på helse og trivsel ble moderert av alder. Parselleiere på 62 år og eldre skåret vesentlig eller marginalt bedre på alle mål for helse og trivsel enn naboer i samme alderskategori. Helse og trivsel for yngre parselleiere var ikke så forskjellig fra yngre naboer uten parsell. Helse- og trivselsfordelene ved hagearbeid for eldre kolonister kan ha sammenheng med at eldre parselleiere var mer orientert mot hagearbeid og det å være aktiv, og mindre mot passiv avslapning. Funnene er i tråd med tanken om at det å ha en kolonihage kan fremme en

aktiv livsstil og bidra til sunn aldring (Van den Berg et al. 2010).

Motivasjon for deltakelse i kolonihager

Motivasjon er en av mange variabler som er med på å forklare individets handlinger og atferd (Manfredo et al. 1996; Vaske 2008). Motivasjon er summen av mange motiver som oppstår når individet reflekterer over aktiviteter som skaper tilfredshet (Iso-Ahola 1982). For kolonister vil motivasjon derfor være bakenforliggende for hvorfor de velger å stille seg på venteliste for å få kolonihage. Motivasjonen vil også være bakenforliggende for hvorfor kolonistene velger å fortsette å være i kolonihagen når de først har kommet fått kolonihytte (Vaske 2008).

Det finnes mange teorier om motivasjon. En av de mest kjente er motivasjonsteorien til Maslow (1943). Her er menneskenes motiv rangert i nivåer og Maslow opererer med fem grunnleggende behov: 1) fysiologiske, 2) trygghet og sikkerhet, 3) kjærlighet og sosial tilknytning, 4) anerkjennelse og positiv selvoppfatning og 5) selvrealisering. Disse behovene er grunnlaget for motivasjonen. Nederst i pyramiden finner vi elementære behov. Behovene nederst i pyramiden må være tilfredsstillt før behovene på neste trinn blir viktig. Samtlige behov ligger latent, noe som betyr at når vi har fått dekket et behov, vil det melde seg et nytt. McClelland (1987) har også en motivasjonsteori, denne teorien er delt i tre behovskategorier: prestasjonsbehov, kontaktbehov og maktbehov. I motsetning til Maslow er ikke kategoriene ordnet hierarkisk. I McClellands teori trenger ikke et behov være tilfredsstillt før man føler motivasjon for et annet. Kjennskap til kolonistenes motivasjon kan gi forståelse av kolonistenes behov, ønsker og bruk av kolonihagene.

Kolonihager

1.5.1 Kolonihager på landsbasis

Det fins kolonihager flere steder i Norge, men både nå og tidligere er det Oslo og Stavanger som har flest kolonihager. Det er nok ikke tilfeldig at det er to av de største industribyene som har flest kolonihager (Hansteen et al. 2001). Stavanger har fire kolonihageanlegg (Stavanger kolonihager 1977) og Oslo har fem. Av alle byer som er tilsluttet Norsk Kolonihageforbund har Oslo og Stavanger 90 % av alle kolonihagehyttene (Hansteen et al. 2001). For en oversikt over kolonihager i Norge, se tabell 2. Hvis vi skal sammenligne oss med våre naboland, er det langt flere kolonihager i Sverige og spesielt Danmark (Eriksen 2007). Koloniträdgårdforbundet

(2014) i Sverige oppgir at de har ca 250 medlemsforeninger som utgjør drøye 26 000 kolonister. Kolonihaveforbundet (2014) i Danmark oppgir hele 400 medlemsforeninger som utgjør 400 000 kolonister.

Bebyggelsen i de norske kolonihagene er stort sett anlagt i tråd med byplanidealene i samtiden som for eksempel hagebyidealene. Også bygningenes stil fulgte samtidens tendenser. De eldste kolonihagene har for eksempel klare innslag av stilartene art nouveau og nasjonalromantikk. I mange tilfeller har kommunens planleggere og arkitekter vært delaktig i utviklingen av anlegg og hyttetyper (Hansteen et al. 2001).

Figur 2: Solvang kolonihage 1-4 preges av idealene fra Harald Hals og Sverre Pedersen og har en vifteformet utforming der landskapets karakter er utnyttet (Hansteen et al. 2001). Foto: Norsk Lufttrafikk, funnet i Bruun (1984).

Tabell 2: Kolonihager på landsbasis, dagens kolonihager er uthevet med fet skrift (Hansteen et al. 2001 s. 15).

Sted	Navn	Anlagt	Antall parseller/ hytter	Anmerkning
Østfold				
Halden	Halden Småhagelag	1896		Nedlagt
Moss	Melløs Kolonihager	1913		Nedlagt
Moss	Skarmyren	1913	29/	Nedlagt 1919, erstattet av Reierbingen på Jeløy (nedlagt 1969)
Sarpsborg	Borregård Kolonihager, Opsund	1925	29/	
Oslo				
Oslo	Efterstad	1908	/88	
Oslo	Frogner	1909		Nedlagt, erstattet av Solvang avdeling 5
Oslo	Hjemmet	1912	/109	Deler nedlagt, erstattet av Solvang 1929
Oslo	Rodeløkken	1907	/151	
Oslo	Sogn	1923	/204	
Oslo	Solvang, avd.1-4	1929-30	/499	
Oslo	Solvang avd. 5	1957	/44	
Oslo	Ullevål	1909	/72	Nedlagt, erstattet av Sogn 1923
Buskerud				
Drammen	Bragernes	1915	/40	
Drammen	Marienlyst			Nedlagt
Vestfold				
Sandefjord	Sandefjord Kolonihager	1934		
Tønsberg	Tønsberg kolonihage	1922	/46	
Telemark				
Skien	Falkum	1931		
Skien	Gjemsø Hageselskap			Nedlagt
Skien	Brekke	1921		
Vest-Agder				
Kristiansand	Kolonihagen i Kristiansand	1910		

Rogaland				
Haugesund	Haugesund Kolonihager			
Stavanger	Egenes Kolonihager	1916	203/120	
Stavanger	Rosendal og Ramsvik Kolonihager	1917	110/53	
Stavanger	Strømvik Kolonihager	1916	45/35	
Stavanger	Våland Kolonihager	1917	120/63	
Hordaland				
Bergen	Slettebakken I-II	1933		Nedlagt
Møre og Romsdal				
Kristiansund	Minde Hageselskap	1920		Nedlagt
Sør-Trøndelag				
Trondheim	Lerkendal Kolonihager	1916		Nedlagt 1950-årene
Trondheim	Klemetsaunet	1988	/42	

1.5.2 Historisk tilbakeblikk på Oslos kolonihager

Befolkningsvekst og fattigdom fører til tanker om kolonihager

Utbyggingen av kolonihager sees i dag i sammenheng med den industrielle urbaniseringen som førte til ønsker om nærhet til jord og natur. Arbeidsgiverne ønsket en sunn og produktiv befolkning til å bemanne industriarbeidsplassene (Hansteen et al. 2001). Hovedstaden Kristiania var i voldsom vekst, på 1800-tallet var byens befolkning rundt 10 000 mennesker, mens det i 1900 bodde rundt 230 000 mennesker i byen (Austnes 2009). En stor andel av byens arbeidere bodde i trange og mørke leiegårder med elendige sanitærforhold. Barnerike familier bodde gjerne på 30 kvadratmeter,

vanligvis på ett rom og kjøkken. Dette gav helseproblemer. Problemene vokste i takt med befolkningstallet, og det ble en kamp mot fattigdom og elendighet som måtte overvinnes (Austnes 2009).

Statsgartner Petter Nøvik holdt i 1897 et foredrag i Det Kgl. Selskap for Norges Vel, hvor han presenterte en mulig løsning på helseproblemet, og han la fram sine tanker om «Smaahaver for byarbeidere». Arbeiderne som bodde under dårlige forhold kunne få en jordlapp hvor de kunne drive matauk og ta del i et sunt fellesskap. Kolonihagene skulle i første

omgang være et tilbud til de av byens arbeidere som bodde trangt og ikke hadde egen hage. Parsellene var også tiltenkt barnerike familier som hadde behov for både ekstra mat, lys og luft. Kolonihagene skulle derfor anlegges i utkanten av byen, i frisk luft og sunne omgivelser (se figur 3). Tanken var at arbeiderne gjennom egen innsats skulle styrke økonomien og samle krefter og overskudd i landlige omgivelser. Kolonihagene var på denne måten en viktig del av samtidens hygieneprogrammer (Austnes 2009).

Fra Nøvik holdt sitt foredrag i 1897 skulle det likevel gå ti år før den første kolonihagen, Rodeløkken, ble etablert i 1907 nordøst i Kristiania, på tomte Trondhjemsveien 30b (Øyan 2007). Etter

at Rodeløkken Kolonihage var anlagt ble kolonihagetanken mer utbredt, og det viste seg at mange var interessert i denne samfunnsvennlige saken. I løpet av perioden 1907-1912 ble det anlagt fem kolonihager i Oslo (Austnes 2009). I tillegg til Rodeløkken ble Etterstad kolonihager anlagt i 1908, Frogner og Ullevål i 1909, og Hjemmets kolonihager i 1912 (Strømskag & Gulbrandsen 1932).

I andre byer utenfor Oslo ble det også anlagt kolonihager: I 1915 ble det laget kolonihager i Kristiansand, Tønsberg og Drammen, i 1916 i Stavanger, 1918 i Trondheim, 1919 i Kristiansund, 1921 i Skien og 1925 i Sarpsborg (Strømskag & Gulbrandsen 1932).

Figur 3: Kolonihagene ble opprinnelig anlagt i utkanten av byen, der det var frisk luft og sunne omgivelser. Bildet viser utsikt over jordene på Sogn mot kolonihagen i 1928 (Hansteen et al. 2001). Foto: Anders B. Wilse, Oslo Bymuseum, funnet i Hansteen et al. (2001).

Innflytelse fra Europa

Kolonihager i Norge ser ut til å ha blitt påvirket av den danske og svenske kolonihagekulturen. Danskene har sin kolonihagetid helt i fra 1826, selv om oppblomstringen ikke kom for alvor før på 1880-tallet (Hansen 1960). Sverige var som Norge litt senere ute, og de første tjue årene av 1900-tallet var en viktig utviklingsperiode, hvor mye inspirasjon ble hentet fra Danmark (Brevik 1997). Skandinavia som helhet ser ut til å ha fått impulser fra Tyskland.

Både Danmark og Sverige har som tidligere nevnt større utbredelse av kolonihager enn Norge. I Sverige har de satset på kolonihageanlegg også i nyere tid, og i Stockholm finner en blant annet et større anlegg i fra 1980-årene. I Danmark ser kolonihagenes betydning ut til å øke i takt med mer fritid i samfunnet, og kolonihagene har blitt et nasjonalt plantema (Holst et al. 1984). I Norge har den lavere andelen av kolonihager mest sannsynlig en sammenheng med den sterke hyttekulturen (Hansteen et al. 2001).

Kolonihagen gjennom 1900-tallet

Norsk kolonihageforbund ble stiftet i 1927 i Oslo, under Kolonihagenes landsutstilling. Kong Haakon den VII holdt åpningstale og formidlet kolonihagens betydning for: «... alle dem som vanskelig på annen måte kan få del i den glede og fornyelse som arbeide med jorden gir. For folk som, arbeider på fabrikk, på kontor eller i forretning, er kolonihagen et mektig middel til å bringe dem i kontakt med naturen og dens rike mangfoldighet» (Brevik 1997). Et annet viktig argument for kolonihagenes betydning var ikke bare nærheten til jorda, men trening i demokrati, siden kolonihagen var og er et selvstyrt bysamfunn i miniatyr.

Utover 30-årene styrket kolonihagene sin stilling. Men de hadde også motstandere. Rodeløkken var nedleggingstruet, og situasjonen ble kanskje reddet av en eldre kolonist sitt tilfeldige møte med rådmannen i 1932 hvor kolonisten uttalte: «*Jeg skjønner ikke jeg Rådmann. Å ta fra meg denne jordflekken er som om du skjærer i mitt eget kjøtt*» (Brevik 1997). Og etter dette gikk faktisk rådmannen på det neste møte sterkt inn for å bevare kolonihagene.

Da krigen kom i 1940, ble kolonihagen naturligvis ekstra verdifull for kolonistene (Sogn Hagekoloni et al. 2009). Tiden under okkupasjonen med mye stengsler og restriksjoner påvirket likevel livet i hagen og amputerte mye livsglede og foretaksomhet. Materialmangel førte til dårlig vedlikeholdsarbeid, og sammenkomster og festligheter ble som regel avlyst, da kreftene måtte mobiliseres til å holde daglig liv å virke i gang. Rasjoneringen på matvarer gav kolonistene et fortrinn, da de kunne spe på med selvforsynte poteter, grønnsaker, frukt og bær som både kunne lagres, fryses og hermetiseres. Denne tiden var matauk det viktigste med kolonihagen, og plener var sjeldne å se. Det gjaldt å utnytte jorda maksimalt (Solvang kolonihager Avdeling 1 & Andresen 1999). Etter krigen kom tiden for oppbygging av Norge og innsatsen i de enkelte hagene var stor. Kolonihagetanken hadde positiv respons både offentlig og privat, og det ble årlig arrangert utstillinger hvor kolonistene viste frem både friske og konserverte produkter (Brevik 1997).

I 1957 ble Norsk Kolonihageforbunds landsutstilling arrangert i Bøndenens Hus i Oslo. Statsråd Nordbø både åpnet utstillingen, og bekreftet i sin tale hvor stor symbolverdi kolonihagene har i bysamfunnet. Han understreket at etter hvert som byene har vokst, har kontakten mellom

by og land blitt dårligere. Men kolonihagene er med på å holde denne kontakten ved like, og gjør at folk kan komme på landet midt i byen (Brevik 1997).

På 60- og 70-tallet fikk funksjonalismens ideer sin oppblomstring, og det var ikke lenger populært å pusle i hagen eller dyrke egne grønnsaker. Kolonihagene måtte igjen kjempe for å beholde sine områder. Sogn Hagekoloni måtte blant annet kjempe mot ekspropriering da staten ønsket å bygge studentboliger på tomta. Men studentene gikk faktisk sammen med kolonistene for å bevare kolonihagen, og sammen fikk de til en ny leiekontrakt med kommunen (Brevik 1997). Sogn banet vei for at resten av byens hager skulle komme på kommunens reguleringskart som friarealer, grønne lunger og rekreasjonsområder. Det har likevel ikke manglet på forsøk fra andre på å få frigjort hagene til bolig- eller næringsformål (Sogn Hagekoloni et al. 2009).

I dag ligger alle kolonihagene i Oslo sentralt plassert og nær sentrum (se figur 4). Når kolonihagene ble plassert i sin tid på begynnelsen av 1900-tallet ble de anlagt i utkanten av byen (Austnes 2009). Siden den gang har Oslo ekspandert, og det man den gang tenkte var utkanten av byen er nå blitt sentrumsnært. Dette gjør at kolonihagene i dag ligger på svært attraktive tomter. Det er Oslo kommune som eier områdene som kolonihyttene ligger på, og det har med jevne og ujevne mellomrom blitt forhandlet frem nye leiekontrakter. I 1999 ble det inngått nye kontrakter om leie av arealer til kolonihagedrift. Denne kontrakten varer til 2025 og det er rett til fornyelse (Oslo kolonihager 2014b).

1.5.3 Kolonihagenes kulturhistoriske verdi

For å forstå tidligere tiders samfunn er kulturminner viktige. Kulturminner er spor etter menneskers liv og virke (Kulturminneloven 1978). Kolonihagene i Oslo representerer et slikt kulturmiljø med stor kulturminneverdi. I dag fremstår kolonihagene som grønne oaser midt i byen, men ved å lese mellom linjene, forstår man deres betydning helt i fra starten av 1900-tallet. Da var det som nevnt trange tider, med leveforhold langt i fra det vi er vant med i Norge i dag (Austnes 2009).

På landsbasis er det fire kolonihager som skiller seg ut når det gjelder kulturhistorisk verdi. Strømsvik kolonihage i Stavanger skiller seg i et nasjonalt perspektiv ut fra de andre kolonihagene. Den er anlagt i et karakteristisk dalsøkk i et gammelt kulturlandskap, med en gårdsallé gjennom dalsøkket som den sentrale og samlende delen av anlegget. På grunn av sine klare planstrukturer og arkitektoniske preg, skiller også Etterstad og Solvang 1-4 kolonihager seg ut. I Solvang 1-4 er det blant annet klare trekk fra mellomkrigstidens byplanidealer med Harald Hals' og professor Sverre Pedersens som idealer. Rodeløkken står i særstilling som landets eldste bevarte hagekoloni (Hansteen et al. 2001). Når det gjelder prioritering av kulturminneverdi anbefaler Byantikvaren inntil videre i Hansteen et al. (2001) at Etterstad, Rodeløkken og Solvang 2-3 prioriteres som framtrædende nasjonale representanter for kolonihagene. Disse hagene er derfor ført inn i Byantikvarens Gule Liste som bevaringsverdige (Hansteen et al. 2001).

1.5.4 Presentasjon av de 5 kolonihagene i Oslo

I dag finnes det fem kolonihager i Oslo: Rodeløkken, Hjemmet, Solvang, Etterstad og Sogn. Norsk kolonihageforbund er den overordnende organisasjonen, og Oslo krets er mellomledd (Brevik 1997). Alle kolonihagene er regulert av en reguleringsplan fra 1977 og er regulert som Byggeområde for kolonihagehus (Plan- og bygningsetaten 2014).

Figur 4: En oversikt over de fem kolonihagene i Oslo som alle ligger sentralt plassert. Bare Solvang befinner seg like utenfor Ring 3.

Det er mulig å bo i kolonihagene fra 1. april til 31. oktober. Oslo kolonihagers hjemmeside (2014b) oppgir at maksimumspris for kolonihageparsell med hytte er 270 000 kroner, og nedre grense er satt til 5000 kroner. Vedlikehold og eventuell oppgradering av kolonihytte og parsell står dermed ikke i forhold til det man får tilbake ved eventuelt salg. I tillegg kommer en symbolsk leiesum til Oslo kommune for leie av tomt. Denne leiesummen inngår i den årlige medlemskontingenten som også skal dekke fellesavgifter. Medlemskontingenten vil variere og Oslo kolonihager (2014b) oppgir at i 2008 lå prisen på mellom 3500 og 7000 kr. I tillegg må eieren betale for opparbeidelse av tomta og beplantning som frukttrær, bærbusker og lignende om dette ikke fantes ved kjøp eller om man vil gjøre om eller oppgradere tomta.

Parsellene har varierende størrelse avhengig av hvilken kolonihage man

er i. Blant annet har parsellene i Sogn kolonihage en gjennomsnittsstørrelse på rundt 300 kvadratmeter. I motsetning har Etterstad relativt små parseller med en gjennomsnittsstørrelse på rundt 150 kvadratmeter. Størrelsen på hyttene varierer også fra hage til hage, men i snitt er de på rundt 30 kvadratmeter. I alle hager er det strenge regler for endring på bebyggelsen og hagene har egne byggekomiteer. Alle kolonihagene i Oslo har fellesanlegg for dusj og toalett. I Solvang kolonihage har noen parseller i tillegg innlagt vann og kloakk (Oslo kolonihager 2014b).

Det er i dag 10–20 års ventetid for å få parsell i en kolonihage i Oslo. Om man ser på tabell 3, er det til sammen 15 166 som står på venteliste. Tallet er nok heldigvis ikke så høyt som det ser ut til, for man kan stå på venteliste til flere kolonihager samtidig (Oslo kolonihager 2014b).

Tabell 3: Antall søkere per kolonihage (Oslo kolonihager 2014b).

Hage	Plasser	Søkere
Etterstad	88	1348
Hjemmet	109	1690
Rodelokka	151	1799
Sogn	204	1767
Solvang 1	113	1644
Solvang 2	140	1789
Solvang 3	153	1902
Solvang 4	93	1719
Solvang 5	45	1508

Flere hager har i tillegg til de ordinære ventelistene en prioritering av hvem de vil ha inn i kolonihagene. Sogn prioriterte for eksempel i 2012 50 % familier med barn under 13 år (Oslo kolonihager 2014b).

Tabell 4: De ulike hagenes prioritering (Oslo kolonihager 2014b).

Hage	Prioritering for 2012
Rodeløkkens kolonihager	Ingen
Hjemmets kolonihage	Ikke oppgitt
Sogn hagekoloni	50 % familier med barn under 13 år
Etterstad kolonihage	Ingen
Solvang 1	25 % familier med barn under 13 år
Solvang 2	50 % ansiennitet og 50 % søkere i aldersgruppen 19 til 39 år.
Solvang 3	50 % familier med barn under 13 år
Solvang 4	50 % familier med barn under 13 år
Solvang 5	Ingen

Hagene er åpne for allmennheten i sesongen mellom klokken 9-21, og om vinteren er kolonihagene stengt (Libell 2010). Oslo kolonihager (2014b) understreker på sine hjemmesider at de er åpne parker for byens befolkning.

De fem kolonihagene i Oslo

Tabell 5: En oversikt over kolonihagene i Oslo (Austnes 2009; Hansteen et al. 2001; Oslo kolonihager 2014b).

Sted	Etablert	Antall hytter	Areal (dekar)
Rodeløkken	1907	151	30
Etterstad	1908	88	16
Hjemmet	1912	109	30
Sogn	1923	204	77
Solvang	1929-30 (Solvang 5 ble etablert i 1957)	544	231

Rodeløkken kolonihager (151 parseller)

Rodeløkken er Norges eldste bevarte hagekoloni og ble anlagt i 1907 (Hansteen et al. 2001). Anleggelsen startet tilfeldig, da en stor løkke-eiendom på 55 mål, nord i Kristiania skulle selges på tvangsauksjon. Prisen, 30 000 kroner, var så lav at kommunen måtte slå til. Kjøpet ble enstemmig vedtatt selv om det da ikke var bestemt hva eiendommen skulle

brukes til (Hansteen et al. 2001). Først når kjøpet forelegges de folkevalgte nevner Christianias magistrats første avdeling (sentraladministrasjonen i Kristiania) muligheten for at eiendommen inntil videre kan benyttes til et sosialt formål, med utleie av grunn til arbeiderhager. Ellers hadde kolonihagesaken lite politisk støtte i Norge og Kristiania. Norge lå på denne måten flere tiår bak andre europeiske stater. I 1907

Figur 5: Ortofotograf av Rodeløkken kolonihage.

hadde Høire fortsatt flertall i kommunestyret og arbeiderbevegelsen var svak. I Halden ble det gjort et spedt forsøk på arbeiderhager på 1890-tallet, men forsøket ble gitt opp etter et par år (Øyan 2007).

Det var altså ingen stor bevegelse for å anlegge kolonihager, men noen enkeltpersoner gjorde det til en livsoppgave å arbeide for saken. Da tomten på Rodeløkka ble innkjøpt i 1906 ble det overlatt Kristiania leiegårdsbestyrelse å finne en måte å anvende tomten på. Den 19.oktober 1906 satte de inn annonse i dagspressen, der det ble opplyst om 33 mål jord som var tenkt å brukes til arbeiderhager. Straks meldte det seg 52 interesserte som raskt fikk følge av andre, og Kristiania leiegårdsbestyrelse kunne fastslå at interessen for hagearbeid og matauk så absolutt var tilstede. Leietiden ble så fastsatt til fem år fra 14.april 1907. I mai samme

år, stod 120 håpefulle på venteliste hos leiegårdsbestyreren som besluttet å fordele parsellene med loddtrekning (Øyan 2007). Området bestod i 1907 av villnis og jorda var sumpete med små innsjøer og bekker. På dette området hadde det tidligere oppholdt seg «dagdrivere», menn med tilholdssted på løkka, som så på området som sitt. De ville ikke la seg fordrive uten kamp, og møtte kolonistene med steinkasting og tente på de nye gjerdene som var satt opp.

Dagens parseller er lange og smale og hyttene er plassert langt inne på parsellen (se bilde1). Hyttene skaper en slags rekke. Anleggets fellesareal ligger på et platå og heter «Toppen» og der ligger også fellehuset. Den sørlige delen av kolonihagen er bokstavelig talt blitt liggende litt i skyggen av boligblokkene i Chr. Michelsens gate (Hansteen et al. 2001).

Bilde 1: Parsellene i kolonihagen er lange og smale, og hyttene er plassert langt inne på parsellen.

Etterstad Kolonihager (88 parseller)

Etterstad Småhaver som det het i fra starten, ble opprettet i 1908 og lå da ved bygrensen (Brevik 1997). Dyrkingsjorda var hard og vanskelig, men alle medlemmene tok tak og skapte i løpet av få år en grønn og blomstrende oase der det før hadde vært brakkmark. Området tilvist av Reguleringsvesenet var på omtrent 20 mål (Brevik 1997). Området var tidligere «*et oppholdssted for alle slags skrammel, samt tilholdssted for løse og ledige personer*» (Etterstad 1938 s. 7). I 1936 ble det utført

en drenering av anlegget, det har også blitt tilsatt forskjellige mulddannende stoffer og jordsmonnet ble etter dette sett på som godt (Etterstad 1938).

Selve bebyggelsen fikk først sin form under krigens år. Når første hytte ble bygd er ikke kjent, men allerede i 1908 var det laget regler på hvordan hyttene skulle se ut og hvordan de skulle plasseres. Som det står i 30 års beretningen til Etterstad kolonihager (Etterstad 1938 s. 25) ble det «*oppsatt hytter hist og her bortover parsellene*». I Etterstad ble det bestemt at alle kolonister

Figur 6: Ortofoto av Etterstad kolonihage.

skulle leie parseller av en forening dannet av alle leiere av parseller. På denne måten hadde kommunen et styre å forholde seg til, og ikke hver enkelt parselleier. Det ble opprettet enkeltmannskontrakter mellom styret og den enkelte parselleier på den ene siden, og en kontrakt mellom styret og kommunen på den andre siden. Dette prinsippet har senere blitt benyttet i alle kolonihagene i Oslo (Brevik 1997). Barna kom tidlig i fokus i Etterstad og det gikk ikke mer en et par år før kolonihagen tok opp spørsmålet om lekeplass og i 1910 ble det kjøpt inn benker og lekeapparater (Etterstad 1938).

Dagens hage har en stramt organisert plan og har tette husrekker med ganske smale parseller. Enkelte hytter har svært original utforming, blant annet er det en tilflyttet og ombygd kiosk som blir brukt til kolonihytte (Hansteen et al. 2001) (se bilde 2). Etterstad kolonihage er den minste kolonihagen i Oslo.

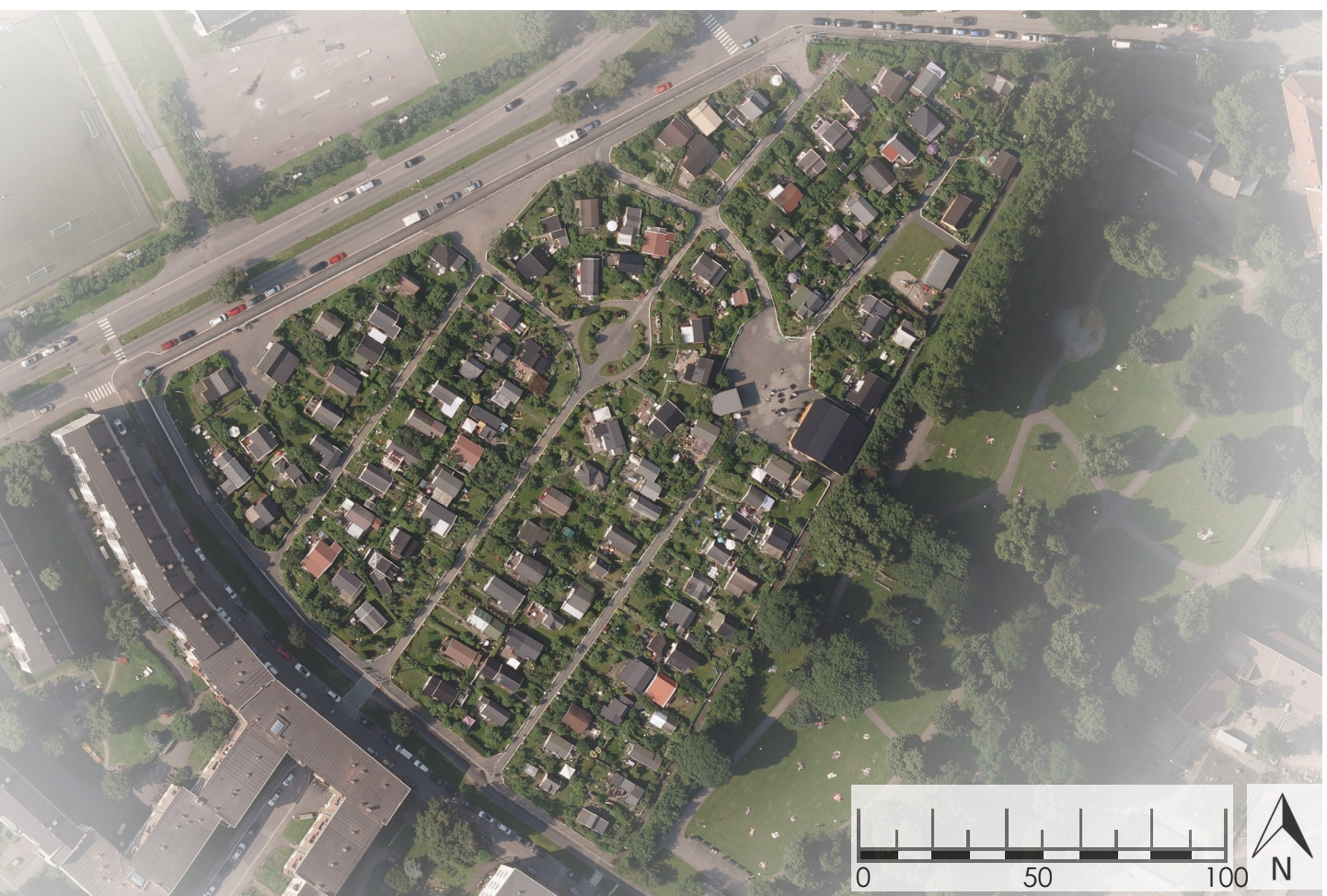

Bilde 2: Etterstad kolonihage har hytter med ulik utforming, til venstre i bildet ser man den ombygde kiosken.

Hjemmets Kolonihage (109 parseller)

Hjemmets kolonihager ble opprettet i 1912 på et 45 mål stort område av Søndre Bjølsen gård (Brevik 1997). Her hadde det tidligere vært åker og forholdsvis god jord, men rydding av stein og kveke måtte likevel til. Initiativtaker til kolonihagen var redaktøren for ukebladet Hjemmet (Hansteen et al. 2001). Et nytt areal ble etterhvert tillagt hagen og på sitt største hadde hagen 174 parseller. Den første leiekontrakten var på 5 år, men senere skulle det vise seg å bli

problemer med å få forlenget denne. Fra 1917-1924 ble jorden leid bort for et år av gangen, mens det i 1924 ble sagt stopp, og kolonistene fikk to uker på å rydde området. Noen få kolonister fikk tilbud om å flytte til den nye kolonihagen på Sogn, andre flyttet senere til Solvang. I tillegg til denne sørgelige nyheten ble det påvist potetkreft i hagen, og parselleierne måtte avstå potetdyrking i tre år. Ingen parselleiere fikk ta med seg sine vekster til Solvang eller Sogn. Etter hvert fikk kolonihagen beholde en del av det dyrkede arealet som

Figur 7: Ortofoto av Hjemmet kolonihage.

ble stelt av de gjenværende parselleierne. En del av dette ble avsatt til fellesarealer, forsamlingshus og lekeplass, og ble også benyttet til utstillinger med opptil 6000 besøkende (Brevik 1997).

Dagens plan over hagen er forholdsvis enkel og rasjonell, der hovedveiføringene går på tvers av terrenget. I karakter kan bebyggelsen minne om Rodeløkken hagekoloni (Hansteen et al. 2001).

Bilde 3: Hjemmet kolonihage er hjemstedet til barne-TV-serien *Portveien 2*.

Sogn hagekoloni (204 parseller)

Forløperen til Sogn var Ullevål Kolonihager med 72 parseller, som ble stiftet i 1909 (Brevik 1997). Hagen lå da ved Adamstuen sør for Ullevål Sykehus. Etter første verdenskrig ble kontrakten i 1919 bare underskrevet for to år, og det var med sorg at dette området i 1922 ble inndratt til fordel for gamle- og sykehjem. Men kommunen stilte et 77 mål stort område til rådighet som tidligere hadde tilhørt Vestre Sogn gård som erstatning. Selv

om det nye erstatningsområdet hadde hard leire som krevde stor innsats for å få jorda dyrkbar, var det rift om plassene i den nye kolonihagen, som i dag utgjør Sogn kolonihage (Brevik 1997). I 1923 ble også Frogner kolonihage nedlagt, og kolonister herifra kom over til Sogn. Utparseleringsplanen for Sogn ble utarbeidet av arkitekt Ljunggren og innen utgangen av 1924 var 206 parseller med hytter i drift, hver på 12 kvadratmeter. Av de 206 kolonistene var det 54 fagarbeidere, 32 sporveisfunksjonærer, 27 funksjonærer i

Figur 8: Ortofoto av Sogn kolonihage.

kommunen, 23 ulærte, 18 statsfunksjonærer, 12 formenn og vaktmestere, 12 kjøpmenn og frihandlere, 11 funksjonærer i privat tjeneste, 7 pensjonister, 4 mestere og 4 husmødre (Sogn Hagekoloni 1984).

Strukturen på hagen er forstadsstruktur av amerikansk type. En del av hyttene er nok eldre enn selve kolonien og kan være flyttet til Sogn fra den tidligere kolonihagen på Ullevål. En av hyttene som har blitt flyttet er «museumshytta» som ligger på

fellesområdet (Hansteen et al. 2001). Sogn kolonihage er den største enkeltstående kolonihagen.

Bilde 4: Parseller på rekke og rad i Sogn kolonihage.

Solvang kolonihager (546 parseller)

Figur 9: Ortofoto av Solvang kolonihage.

Eiendommen Vestre Sogn var egentlig kjøpt for å anlegge en kommunal søppelfylling (Brevik 1997). Etter stor pågang besluttet Oslo bystyre å leie ut 240 mål av denne eiendommen (Vestre Sogn) til Solvang Kolonihager. 77 mål av denne var allerede lagt ut til Sogn Hagekoloni. Den kommunale kolonihagekomiteen hadde vedtatt at hele anlegget skulle deles opp i fire forskjellige avdelinger. Hver avdeling skulle ha et selvstendig styre. Et fellesstyre skulle så velges av de fire avdelingsstyrene som skulle ta seg av saker av felles interesse (Solvang kolonihager Avdeling 1 & Andresen 1999). I 1929 var reguleringsplanen i orden, og området sørvest på tomta kunne benyttes. Her ble Solvang Avdeling 1 anlagt. I 1930 ble resten av området regulert, og delt inn i tre nye avdelinger (2-4). Avdeling 5 ble opprettet i 1958 som en kompensasjon for at Frogner Kolonihage ble nedlagt, som følge av en forlengelse av Middelthuns gate (Brevik 1997). Allerede fra starten av i

1929, bestemte kommunen at hyttene skulle «males etter den fastsatte fargeplan» som var bestemt og utarbeidet av hagearkitekt Eyvind Strøm. Styret inngikk så en avtale med malermester Alf Bjerke, slik at kolonistene kunne oppgi sitt parsellnummer til han og få tildelt farge ut i fra det. Denne fargeplanen ble opphevet i 1990 (Solvang kolonihager Avdeling 1 & Andresen 1999).

Kolonihagene Solvang 1-4 ble etablert etter bygartnerens planer. Idealene fra Harald Hals og Sverre Pedersen preger området, og det er svært bevisst utnyttelse av landskapets karakter. Særlig Solvang 2-3 er tilpasset det stedlige landskapet med sin vifteform. Utformingen gir god utsikt sørover mot fjorden fra de fleste steder på området. Solvang 1 og 4 har ikke like klare hovedstrukturer (Hansteen et al. 2001). Om man ser alle avdelingene i ett er Solvang den største kolonihagen.

Bilde 5: Solvang kolonihage ligger høyt i terrenget og man har utsikt mot fjorden.

1.5.5 Tidligere studier på kolonihager i Norge

Det er gjort få tidligere studier og lite forskning på kolonihager i Norge. Når det gjelder Oslo er det gjort én studie på kolonihager. I 1999 kom Byggforsk, med en rapport om kolonihagene i Oslo og bruken av dem (Gulbrandsen 1999). Rapporten bygger på en skriftlig undersøkelse sendt ut til rundt halvparten av de 1100 medlemmene. Svarprosenten på undersøkelsen var høy, hele 74 prosent. Undersøkelsen viste at kolonistene avviker noe fra Oslos gjennomsnittlige befolkning ved at det er en høyere andel husholdninger med barn, og færre enslige. Likevel er det en høyere andel eldre enn yngre sammenlignet med gjennomsnittet i Oslo. Andelen pensjonister og trygdede er også noe høyere i kolonihagen enn Oslo generelt. Hva gjelder boforhold viser undersøkelsen at hele 92 prosent har bolig i blokk eller bygård, og at kolonistene bor på mindre areal enn gjennomsnittet. Når det gjelder bruk, blir kolonihagene hyppig brukt av de aller fleste gjennom hele sesongen. Nær halvparten av kolonistene fikk kolonihytte i 1990 eller senere. Det betyr at godt over 40 prosent av hyttene har blitt ledige fra 1990-1999, noe som viser at det er stor sirkulasjon av hyttene blant Oslos innbyggere.

Når det gjaldt spørsmål om motiver for bruk, var det listet opp flere utsagn man kunne krysse av. De fleste krysset av for minst tre ting, så det er tydelig at kolonistene legger vekt på flere positive sider ved kolonihagelivet. Rundt 90 prosent krysset av for «*stille i hagen*», mens 79 prosent krysset av for «*dyrking av grønnsaker, frukt og bær*». Rundt 80 prosent krysset også av for utsagnet «*trivelig miljø, nabokontakt*» og utsagnet «*kontakt med naturen*». I tillegg til avkrysning var det mulighet for frie svar

når de gjaldt motiv og bruk. Flere presiserte her at kolonihagen gir fysisk og psykisk helse. En går så langt som å referere til legen sin, som mener «*vedkommende har overlevd takket være hytta*». Ellers er det kommentarer som «*det er bra for helsen*», «*nødvendig for psykisk og fysisk velvære*», «*dyrke ikke-allergifremkallende epler*» og «*god mosjon*». Andre presiseringer på de frie svarmulighetene går på at man får frisk luft, bakkekontakt, kommer bort fra asfalt og så videre. Det er tydelig at det å kunne oppleve sommeren slik en gjør i en hage er viktig. Den tredje presiseringen som mange gav ekstra uttrykk for, gikk på lovprising av det sommerlige, som «*mitt paradis*», «*sommerens paradis*», «*et eventyr å ha*», «*kulturperle som kan nytes*», «*fristed*» og lignende. Gulbrandsen (1999) konkluderte med at entusiasmen skinner igjennom i alle utsagnene og de tilføyelsene som er gitt i tillegg til de forhåndsoppsatte svarene.

I tillegg til studien om kolonihager i Oslo, er det gjort en studie på parsellhagedyrking i Oslo, utført av Haavie (2001). Denne studien gir en statusoversikt over bruk av parsellhager i Oslo, hvor mange det finnes, hvem som bruker de og hva som motiverer parsellhageeieren til å ha en parsellhage. Studien konkluderer blant annet med at det er flest kvinner som har parsellhage (63 prosent), 9 av 10 parsellhageeiere bor i blokk eller bygård, det er stor grad av flerkulturelle i parsellhagene (25 prosent med tidligere utenlandsk statsborgerskap), og det er 30 nasjonaliteter representert blant parselleierne. I hovedtrekk dyrkes det blomster på parseller eid av kvinner og grønnsaker på parseller eid av menn. Innvandrere driver i stor grad matauk, og dyrker ofte planter og urter de ellers har problemer med å få tak i i Oslo. Studien konkluderer også med at ønsket om parsellhage handler om å arbeide med

grunnleggende naturprosesser som å få jord under neglene, knytte bånd til et sted, og treffe andre mennesker. Parsellhagen er en arena for å uttrykke individualitet, kreativitet og skaperglede. Parsellhagen viser seg å ha stor betydning for de fleste når det gjelder psykisk og fysisk velvære. Parsellhagen er et avkoplingssted, en frodig oase med en spesiell atmosfære, ro og dufter (Haavie 2001). Flere av parsellhageeierne opplever det å ha parsellhage som veldig meningsfullt, «*det er godt å komme seg ut i frisk luft og gjøre noe nyttig*». Det sosiale i parsellhagen er også viktig, men det viser seg at her er det store forskjeller. Mange verdsetter at det ikke er noen sosiale krav, slik som det gjerne er ellers i hverdagen. Andre igjen har parsellhagen som et viktig sosialt møtested. Parsellhagen på Lindeberg gård i Oslo har for eksempel blitt et viktig sosialt møtested for tyrkere i Oslo, hvor det gjerne dekkes opp til langbord (Haavie 2001).

Av andre studier om kolonihager i Norge er

det gjort en studie i Stavanger, i form av en masteroppgave innenfor masterprogrammet i Kunst og Kulturvitenskap ved Universitetet i Stavanger, skrevet av Storholm (2010). Studien belyser bredden av fenomenet kolonihage, og prosesser som skaper tilhørighet til steder generelt og kolonihagene spesielt.

1.5.6 Kolonihager i media

Kolonihagene har den siste tiden stadig vært i media, både i aviser og ukeblad (Oslo kolonihager 2014a). Her får man hjemme-hos reportasjer som viser idyllen ved å bo i kolonihage. Også flere kjendiser har kolonihytte og viser stolt frem den fine parsellen. Slike reportasjer gjør at flere får vite om at kolonihagene fins og det fører kanskje til at flere ønsker å ha en kolonihytte. Den mest kjente kolonihytta er nok Portveien 2 i Hjemmet kolonihage. Kolonihytta var i flere år hjemsted for innspilling av barne-TV-programmet «Portveien 2».

Figur 10: Kolonihager i media. Her vises reportasjer fra ukebladet Familien, bladet =Oslo og avisen Dagbladet (Eikum 2010; Mendoza 2009; Strøm 2013).

Problemstilling:

Denne oppgaven handler om kolonistenes motivasjon for å skaffe seg kolonihage, hvilken betydning kolonihagen har for kolonistene og hvordan bruken av kolonihagene er. Vi ønsker å få en dypere forståelse av dette, og problemstillingen er følgende:

Hva er motivet for å ha kolonihage og hvilken betydning har kolonihagen for kolonistene? Henger motiv og betydning sammen med bruken av hagene?

2. Methode

Datainnsamling

I dette kapitlet presenteres den metodiske fremgangsmåten, og valgene som er tatt i forhold til studien. For å svare på oppgavens problemstilling var det nødvendig å samle inn kunnskap fra mennesker som har et nært forhold til kolonihager. For å få fram detaljert og grundig informasjon valgte vi å benytte oss av en kvalitativ metode i form av semistrukturerte intervju.

Bilde 6: Eksempel på intervjusetting benyttet ved de kvalitative intervjuene i kolonihagen.

2.1.1 Valg av kolonihage - Sogn og Etterstad

Denne studien tar for seg to kolonihager i Oslo. Som nevnt finnes det fem kolonihager i Oslo som alle er relativt like i funksjon, men varierer i størrelse. I begynnelsen av juni 2013 ble det gjort en befaringsreise av alle de fem kolonihagene. Ved valg av kolonihage ble det lagt vekt på et utvalg med variasjon for å kunne belyse problemstillingen ut i fra

to forskjellige case med ulikt design. På den måten kunne det oppnås et større og bredere datamateriale.

Etterstad er den minste kolonihagen i Oslo med færrest hytter og minst areal per hytte og parsell. Etterstad ble derfor tatt med i studien (se figur 11).

Figur 11. 3D-modell av Etterstad kolonihage.

Ved valg av hage nummer to i studien stod det mellom Sogn og Solvang. Solvang er den største kolonihagen i Oslo, men den er delt inn i fem avdelinger med hver sine styrever og ett overordnet styre. Det at hver avdeling har egne styrever kan gjøre at hver enkelt avdeling oppleves som én mindre kolonihage. Solvang avdeling 1 var interessant på grunn av innlagt do og dusj i hyttene, noe de er alene om. Sogn derimot består av 204 hytter under ett styre. Når

det kom til praktisk utførelse falt valget på Sogn, den største enkeltstående kolonihagen i Oslo (se figur 12). Solvang avdeling 1 kunne ikke formidle kontaktinformasjon til kolonistene gjennom styret, noe vi var avhengige av for å få utført intervjuene på høsten før kolonihagene stengte. I neste avsnitt beskrives utformingen av de valgte kolonihagene mer detaljert. For å lese om historikken til kolonihagene se kapittel 1.5.4.

Figur 12. 3D-modell av Sogn kolonihage, sett i fra hovedinngangen.

2.1

2.1.2 Beskrivelse av case-områdene Etterstad og Sogn

Etablert	1908
Antall hytter	88
Total areal (dekar)	16

(Hansteen et al. 2001)

Etterstad

Rundt selve kolonihagen er det et høyt gjerde som deler kolonihagen av fra omverdenen. Gjerdet er et nettinggjerde og øverst er det piggråd. For å komme inn i hagen må man gå gjennom en høy port (se

bilde 7, neste side). Det store gjerdet rundt kolonihagen kan gjøre at hagen oppleves som et privat område. Hagen er åpen i sesongen og man kan komme inn mellom klokken 9.00 og 21.00.

- Lekeplass
- Hovedinngang
- Fellesplen (tidligere prydplenen)
- Felleshus
- Trekanten (fellesplen)

Figur 13. Oversiktskart over Etterstad kolonihage.

Fellesområder

Etterstad har to fellesområder. Ett med en gang man kommer inn i hagen og ett innerst i hagen. Inngangsområdet har først en liten plen med et lite drivhus, så kommer felleshuset med en grusplass fremfor med paviljong og en basketballkorg. Felleshuset blir brukt til fellesarrangement, og blir også utleid til for eksempel konfirmasjon eller barnedåp (se bilde 8). Ved siden av felleshuset ligger det en liten lekeplass og en liten fotballbane med ett mål. Lekeplassen har blant annet sklie og huskestativ. På andre siden av fotballbanen ligger noen små hytter som barna kan leke i.

Innerst i hagen er det et fellesområde som blir kalt «trekanten» (se bilde 13). Trekanten er en grønn plen formet som en trekant med benker og noen trær. Ved siden av trekanten ligger sanitærhuset med do, dusj og vaske-maskin.

Hyttene og parsellene

Hyttene ligger tett, og parsellene er smale og avlange. Parsellenes størrelse varierer, men ligger ofte mellom 100 – 150 kvadratmeter. Hyttene er også små, i Etterstad er maksimal tillatt størrelse 28 kvadratmeter (Etterstad kolonihager 2012). Så for de fleste er dette en etromshytte med eventuelt hems og gang (se bilde 9-11). Rommet inne i hytta blir da kombinert soverom, stue og kjøkken. Det at hyttene ligger tett og at det er relativt få hytter (88 stykk) i kolonihagen, gjør at man får god kontakt med naboene. På parsellene har de fleste en liten plenflekk i tillegg til vekster, mens andre har hele parsellen dekt av ulik beplantning.

Bilde 7: Inngangsporten til Etterstad kolonihage.

Bilde 8: Felleshus med sittegruppe og paviljong utenfor.

Veier og hekker

Veien inne i kolonihagen er smal, og det er akkurat plass til én personbil i bredden. Det er lov å kjøre inn med bil om man skal frakte store ting, men det må gå en voksen person foran bilen. Veien er av singelgrus og er utformet som en runde (se figur 13). Hver enkelt parsell grenser mot veien, og en hekk følger veien og avgrenser mot parsellene (se bilde 12). Hekken mot veien skal ikke overstige én meter (Etterstad kolonihager 2012). Hekken gir den smale veien et mykt uttrykk og gjør at det er lett å se inn i parsellene fra veien. Man ser fort om det er noen hjemme eller ei. Mellom parsellene

er det noe ulik avgrensning, noen har hekk, andre har ikke. Reglene sier at høyden på plantene i avgrensingen ikke skal overstige 1,20 meter (Etterstad kolonihager 2012).

Sosiale arrangement

I Etterstad kolonihage har de ulike kveldsarrangement som quiz eller temakvelder. I de siste årene har det også blitt en fast tradisjon å arrangere festivalen *Hagelarm* i august. Festivalen blir arrangert på dugnad av beboerne i hagen og er åpen for folk utenfra. I tillegg har man pliktarbeid som alle må delta på.

Bilde 9-11: Kolonihytter med ulik farge og fasong.

Bilde 12: Hekk langs med veien i Etterstad.

Bilde 13: Fellesarealet - Trekanten.

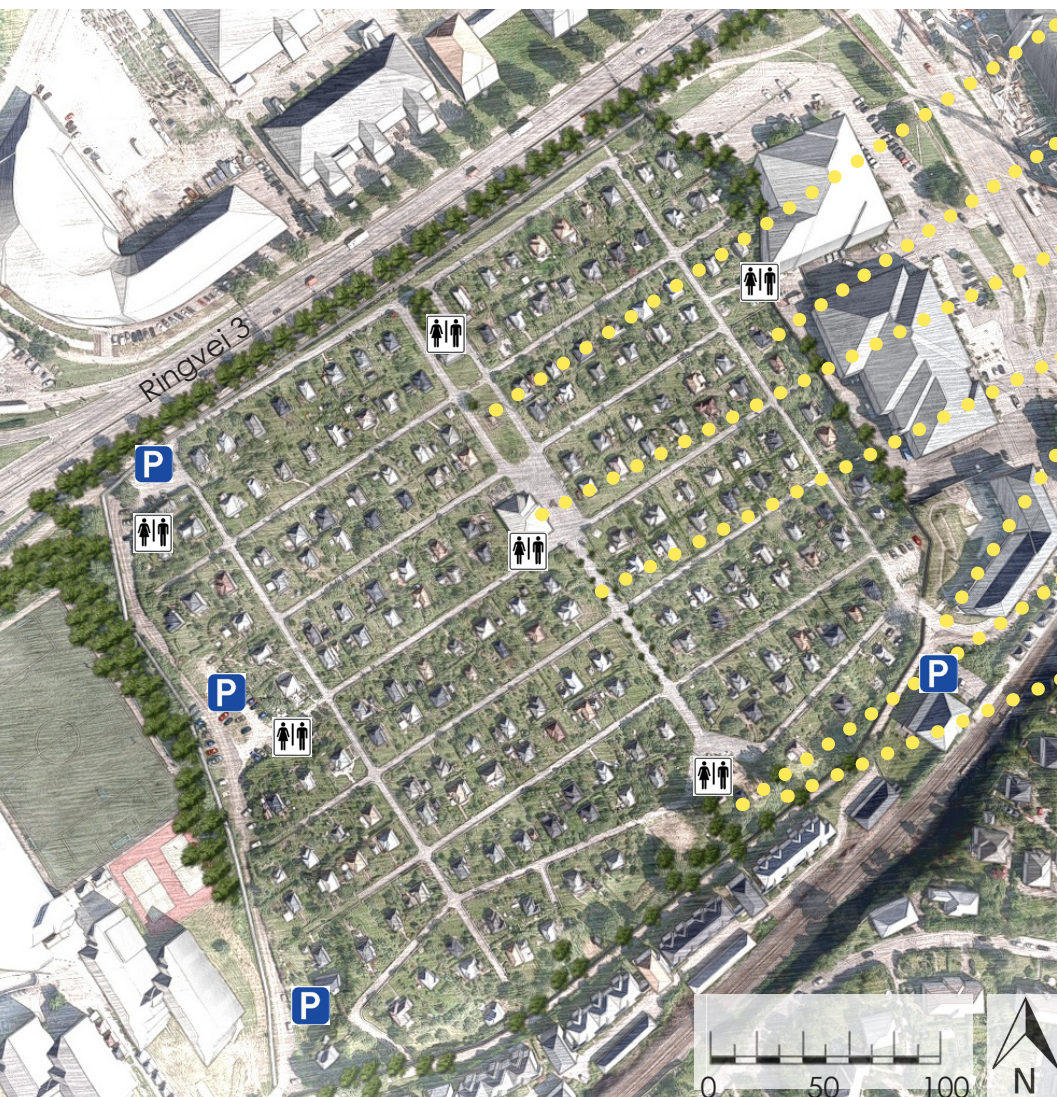
Sogn

Rundt hele kolonihagen er det et høyt nettinggjerde som avgrensner hagen fra området rundt. For å komme inn må man gå inn en høy port. Både porten og gjerdet har piggråd på toppen. Dette gjør at kolonihagen kan oppleves som privat.

På nordsiden grenser kolonihagen mot Ringveg 3, noe som gir mye trafikkstøy i denne delen av hagen.

Etablert	1923
Antall hytter	204
Total areal (dekar)	77

(Hansteen et al. 2001).

Museumshytta

Drivhus, bord og stoler

Felleshus

Linde alléen

Hovedinngang

Lekeplass

Lille Deichman

Figur 14. Oversiktskart over Sogn kolonihage.

Fellesområder

Sogn har et felleshus midt i kolonihagen. Rundt felleshuset er det et åpent grusområde med noen benker. Ellers er det en lekeplass ikke så langt fra hovedinngangen.

På lekeplassen er det både klatre- og huskestativ, «kiosk» og sandkasse (se bilde 14 og 15). Både sandkassen og «kiosken» har barna vært med å dekorere selv. Ved siden av lekeplassen ligger en ballbane med tribune.

Et annet fellesområde i Sogn ligger langs det ene yttergjerdet mot øst. Her er det bord og stoler, en plen, og nytt for året et

felles drivhus. Her kan man om våren kjøpe krydder- og grønnsakplanter som de har dyrket frem i drivhuset. Tanken er at man her skal kunne diskutere, og gi råd når det gjelder dyrkning (se bilde 16 og 18).

I Sogn finnes «Lille Deichman», et slags bibliotek, som ligger nær lekeplassen. En av de eldste hyttene i kolonihagen ligger nær felleshuset, og blir kalt «museumshytta» (se bilde 19 og 20).

Det er også en lindeallé i Sogn, som går nord-sør fra felleshuset. Her er veiens

Bilde 14: Klatrestativ på lekeplassen.

Bilde 15: «Kiosken» på lekeplassen.

Bilde 16: Dyrking ved drivhuset.

Bilde 17: Felleshus med sittegruppe utenfor.

bredde rundt fire meter, og man mister intimfølelsen man opplever ellers i hagen (se bilde 37, side 84).

Det er fem sanitærhus i Sogn, hvor det finnes toalett, i to av dem finnes også dusj. Disse sanitærhusene er jevnt fordelt rundt i hagen, slik at de er tilgjengelige for alle.

Hyttene og parsellene

Hyttene og parsellene er større enn i Etterstad (se bilde 21-23). Parsellene er ofte over 300 kvadratmeter, og hyttene

skal i følge reglementet ikke overstige 32 kvadratmeter inkludert bod (Sogn Kolonihage 2014). En hytte har som regel flere rom, og har dermed plass til mer innredning enn i Etterstad. Alle parseller har god plass til plen, og noen parseller er så store at man kan drive med ballspill. De største parsellene ligger langs den vestre ytterkanten i kolonihagen hvor det er mye helling.

Veier, gjerder og hekker

Mellom kolonihyttene er veienes bredde rundt tre meter. Det er lov å kjøre inn med

Bilde 18: Sittegruppe på platting ved drivhuset.

Bilde 19: Lille deichmann ved lekeplassen.

Bilde 20: Museumshytta ved fellehuset.

bil om man skal frakte store ting, men bilen må holde gangfart. Strukturen på veiene er et slags rutenett (se figur 14). Ut mot veien har hver parsell et hvitt stakittgjerde med høyde på rundt én meter (se bilde 24). Dette gir et stramt uttrykk og tydelig avgrensning. Mellom parsellene er det ulikt hvor høye avgrensningene er. Noen har ingen form for avgrensning, mens andre har hekker. Reglene sier at høyden på plantene i avgrensningen ikke skal overstige 1,20 meter (Sogn kolonihage 2012).

Sosiale arrangement

Sogn kolonihage har søndagskafé ved felleshuset hver søndag i sesongen. Dit kan både kolonister og folk utenfra komme å kjøpe vafler og lignende (se bilde 25). Ellers blir det arrangert mange arrangement som kolonistene kan delta på, blant annet hobbyklubb, bingo, barnas dag, høstmarked/høstfest, julefest og julemesse. I tillegg har man også pliktarbeid.

Bilde 21-23: Kolonihytter i Sogn.

Bilde 24: En av mange veier i kolonihagen. Stakittgjerder grenser til parsellene.

Bilde 25: Søndagskaféen i Sogn er mye brukt.

2.1.3. Intervjuer

Semistrukturerte intervjuer

For å få et riktig inntrykk av motiv, betydning og bruk av kolonihagene var det viktig for oss med intervju av kolonihageeiere. Det ble anvendt semistrukturerte intervjuer. Dette er en struktur som tar utgangspunkt i en overordnet intervjuguide, mens man kan bevege seg frem og tilbake i intervjuguiden. Slik kan tema, spørsmål og rekkefølge varieres (Johannessen et al. 2010). Semistrukturerte intervjuer ble valgt fordi man da kan ha en muntlig dialog og komme mer i dybden på temaet. Intervjuguiden dekker relevante temaer, samtidig som informantene har mulighet til å snakke om det de synes er viktig.

Utforming av intervjuguide

Utformingen av intervjuguiden (Vedlegg 1) er basert på problemstillingen og de tre temaene; motiv, betydning og bruk av kolonihager. Intervjuguiden ble dermed tematisk inndelt med ulike spørsmål for hvert tema.

Etter inspirasjon fra Johannessen (2010) er intervjuguiden bygget opp med en innledning med enkle fakta-spørsmål. Dette for å få en myk start, hvor informanten kan bli komfortabel med situasjonen. Videre kommer introduksjonsspørsmål og overgangsspørsmål. Her blir hovedtemaene presentert og man kommer inn på informantens personlige erfaringer. Etter overgangsspørsmålene kommer nøkkelspørsmålene. Her fortsettes det med spørsmål om informantens personlige erfaringer, og man kommer mer i dybden.

Rekruttering av informanter

Styret i de aktuelle kolonihagene ble kontaktet på mail for å rekruttere informanter/ kolonister. E-posten inneholdt kort informasjon om studien og dens formål. Styret videresendte vår forespørsel til kolonistene på mail, og ut i fra dette tok informantene kontakt med oss, og tid for intervju ble avtalt. Fem intervjuer ble utført ved at vi tok direkte kontakt med tilfeldige kolonister i kolonihagen når vi var der. Noen kolonihageeiere gav oss også tips til hvem vi kunne kontakte som var i hagen og som var ledige det aktuelle tidspunktet. Slik ble “snøballmetoden” anvendt for å komme i kontakt med ytterligere fem informanter. Snøballmetoden går ut på at forskeren forhører seg med personer som er relevante for temaet som skal undersøkes. Disse personene kan igjen være med på å gi kontaktinformasjon til andre relevante informanter til studien (Johannessen et al. 2010).

Tilsammen ønsket vi å intervju mellom 30-35 informanter. 16 informanter ble intervjuet i Etterstad kolonihage, og 17 informanter intervjuet i Sogn kolonihage.

Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble utført i løpet av seks dager, i perioden 8. - 30. september 2013. Intervjuene ble hovedsakelig utført i helgene. Feltarbeidet måtte av praktiske grunner gjennomføres i en tidlig fase av masterarbeidet, siden det kun er mulig å bo i kolonihagene i perioden fra 1.april - 31.oktober. Det var viktig for oss å

intervju kolonihageeierne i parsellen sin i kolonihagen og ikke i en annen setting. Dette for å få en naturlig setting slik at informanten kunne peke og komme med spontane assosiasjoner ved å se seg rundt i hagen. Om det fantes hagemøbler, ble disse som regel benyttet for å få skape en avslappet intervjusituasjon uten for mange forstyrrelser.

Alle intervju ble innledet med kortfattet informasjon om studien. Det ble informert om at deltagelsen var frivillig og at informantene når som helst kunne trekke seg fra intervjuet uten konsekvenser. Videre ble det forklart at alle data vil bli anonymisert. Under intervjuene ble det brukt båndopptager og det ble tatt noen notater underveis. Dette ble informantene også informert om før intervjuet startet. Det ble brukt båndopptager for å ha fullt fokus på informanten, på den måten ble det lettere å lytte og stille gode oppfølgingsspørsmål.

Vi la vekt på at intervjuet skulle bli mest mulig lik en samtale mellom oss og informanten. Derfor la vi opp til en muntlig stil i intervjuene, og oppmuntret til refleksjon rundt temaet med oppfølgingsspørsmål som «*Hva tenker du om dette? Hva synes du om det?*» og så videre. På denne måten kom det frem mer informasjon enn svarene på spørsmålene i intervjuguiden. Vi la vekt på at det skulle være en komfortabel intervjusituasjon og gav positiv tilbakemelding på det som ble sagt for å oppmuntre informanten til å fortsette. Samtidig var det viktig for oss og ikke lede informanten til hva han/hun skulle svare. Hvert intervju varte i gjennomsnitt

i 30 minutter, men dette var avhengig av informanten. Vi var begge to med på alle intervjuene, og det ble byttet på hvem som intervjuet. Den som ikke intervjuet, noterte ned kroppsspråk og informasjon som ikke kom med på lydbåndet. Tre av intervjuene var av ektepar som ble intervjuet samtidig etter ekteparets ønske. Her oppfordret vi til at begge skulle svare på hvert spørsmål, og disse intervjuene ble følgelig omtrent dobbelt så lange.

En båndopptager i form av en digital diktafon ble kjøpt inn i forkant av feltarbeidet, denne fungerte godt til tross for vind og bakgrunnsstøy.

Mellom hvert intervju og på starten og slutten av dagen, hadde vi tid til å observere og ta bilder. Kolonihagenes og parsellenes utforming ble observert, i tillegg til vekster og skjøtsel på de ulike parsellene. Observasjonen gav oss et overordnet inntrykk av livet i de forskjellige hagene.

Analyse og presentasjon av resultater

Fremgangsmåten som ble brukt i analysefasen er med utgangspunkt i Johannessen (2010). Analysearbeidet startet med å transkribere alle intervjuene ord for ord. Etter transkriberingen var det viktig å få frem meningsinnholdet i intervjuene. Analysen ble utført for ett spørsmål av gangen. Først ble alle svarene til de ulike informantene på det enkelte spørsmål gjennomlest for å få et helhetsinntrykk. Videre ble sentrale og interessante temaer merket av. Ved neste gjennomlesning ble kodeord eller nøkkelutsagn nedskrevet, og det ble merket av hvor mange som mente hva. Aktuelle sitat som illustrerte meningen til kodeordene og nøkkelutsagn ble også merket av. Om nødvendig ble lignende kodeord/utsagn slått sammen til en kategori. Til slutt ble kodeordene og nøkkelsetningene sammen med sitatene satt sammen til en tekst som uttrykte meningene på det enkelte spørsmålet.

I første runde av analysearbeidet ble det skilt mellom Etterstad og Sogn, dette gjorde at det var lett å finne eventuelle forskjeller i resultat mellom de to hagene. Det viste seg at det var minimale forskjeller mellom de to hagene, så resultatene fra hver hage er i resultatdelen presentert samlet, og der det eventuelt er forskjeller påpekes dette. Under intervjuene kom det også frem informasjon utenfor oppgavens problemstilling. Disse resultatene er ikke vektlagt i resultatdelen.

2.3.1 Godkjenning fra NSD

I denne studien ble det gjort både innsamling og registreringer av personopplysninger. Det ble også gjort lydopptak ved hjelp av båndopptaker. Dette gjør at studien etter personopplysningsloven (2000) er meldepliktig, og er derfor innmeldt til,

og godkjent av Personvernombudet for forskning (NSD). Kvittering og behandling av prosjektet er lagt ved som vedlegg 2.

2.3.2 Informert samtykke

Det ble utformet en samtykkeerklæring som alle informantene måtte skrive under på før intervjuene startet. Erklæringen (Vedlegg 3) beskriver formålet med studien og at deltagelsen er frivillig. Videre sier erklæringen at informantene når som helst kan trekke seg uten begrunnelse og at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Informanten fikk beholde informasjonsdelen av samtykkeerklæringen, mens vi beholdt delen med underskriften og telefonnummer. Det ble spurt om telefonnummer til informanten i tilfelle noe skulle være uklart i intervjuet i etterkant eller om det skulle være behov for tilleggsinformasjon.

2.3.3 Oppbevaring av data

I følge Kvale et al. (2009) innebærer konfidensialitet innen forskning at private data som identifiserer deltageren ikke skal avsløres. Da intervjuene var over, var det kun navn og telefonnummer på samtykkeerklæringen som kunne identifisere informanten. Disse samtykkeerklæringene ble oppbevart i et låsbart skap under forskingsperioden. Erklæringene ble videre lagret hos veileder Helena Nordh etter endt studie. Dette i tilfelle studien publiseres ved en senere anledning. Informantenes navn ble omgjort til nummer som videre ble brukt under bearbeidelsen av de innsamlede dataene. Datamaskinene som ble benyttet under forskingsperioden hadde passord og ble oppbevart i låsbart skap sammen med andre benyttede lagringsenheter og lydopptak. Lydfilene ble slettet så fort materialet var transkribert.

3. Resultat

Informantenes tilknytning til kolonihagen

Denne delen presenterer resultatene fra intervjuene. Resultatene fra Sogn og Etterstad kolonihage presenteres samlet, og der det er funnet forskjeller mellom hagene spesifiseres dette.

Det ble intervjuet til sammen 33 kolonister i alderen 35-70 år, hvorav 22 var kvinner og 11 menn. Av 33 kolonister opplyste nesten samtlige at de bor i kolonihagen mer eller mindre hele sesongen, mens et fåtall opplyste at de bor der av og til i helgene.

Det var varierende hvor lenge de ulike kolonistene har hatt parsell i kolonihagen, alt i fra 3-41 år. De fleste hadde hatt parsell mellom 5-15 år. Det viste seg at mange ikke hadde stått på venteliste for å få parsell i det hele tatt, særlig blant de som hadde hatt parsellen i mer enn ti år. De som hadde anskaffet seg parsell i løpet av de siste ti årene hadde gjerne stått på liste i rundt fem år, se tabell 6.

De fleste parselleierne viste seg å bo nær kolonihagen. Mange bodde under 15 minutter fra kolonihagen, og noen rundt en halvtime unna. Bare få bodde mer enn en halvtime unna. Sykkel og kollektivtrafikk var flittig brukt for å komme seg til kolonihagen.

Kolonistene som ble intervjuet bodde sjelden alene i hytta, flesteparten bodde med samboer og eller med barn.

Tabell 6: En oversikt over informantene (i tilfeldig rekkefølge), og deres tilknytning til kolonihagen.

Infor- mant nr.	Alder	Kjønn	Hatt parsell (år)	Vente- liste (år)
1	44	K	10	0
2	51	K	12	4
3	51	M	6	4
4	51	M	19	6
5	50	K	6	0
6	70	K	37	0
7	54	K	23	0
8	57	K	4	8
9	62	K	23	0
10	53	M	16	4
11	52	K	18	1
12	41	M	3	6
13	37	K	3	6
14	48	M	15	0
15	47	K	13	2
16	44	K	8	4
17	62	K	13	6
18	56	K	18	1
19	46	K	7	7
20	67	K	36	0
21	47	M	14	1
22	44	K	4	7
23	56	K	7	6
24	50	K	15	1
25	67	K	33	1
26	54	M	14	3
27	38	M	10	0
28	62	K	41	0
29	64	M	41	0
30	67	M	16	0
31	38	K	3	7
32	35	M	8	5
33	53	K	10	3

3.2.1 Hvorfor ønsket kolonistene kolonihage?

Ønsket om å ha kolonihage var for de aller fleste kolonistene drømmen om en egen hageflekk til å dyrke og være ute på.

Nesten alle trekker frem det å kunne grave i jorda, og det å kunne dyrke. Eksempler på sitater fra ulike kolonister var: «*Det primære var å ha et sted å putte fingrene i jorda, og kunne prøve å dyrke. Terapien i det, jeg bruker jo ikke hagehansker en gang*» (Informant 1).

«*Dette er jo en oase i byen, hvor en kan dyrke det en vil. Så det å få hage hvor en kan dyrke og ta med morgenkaffen berrføtt i gresset*» (Informant 21).

«*Det er noe med å se at man kan skape noe. Få noe til å gro, pleie det og se at det blir noe av det*» (Informant 32).

Den lave terskelen mellom ute og inne, og lysten til å komme ned på bakken var et viktig motiv for veldig mange kolonister. «*Muligheten til å komme ut, selv om du har bare to minutter kan du gå ut å være ute de to minuttene. Bor du i leilighet, går du ikke ned fem etasjer for å stå ute i bakgården i to minutter*» (Informant 17).

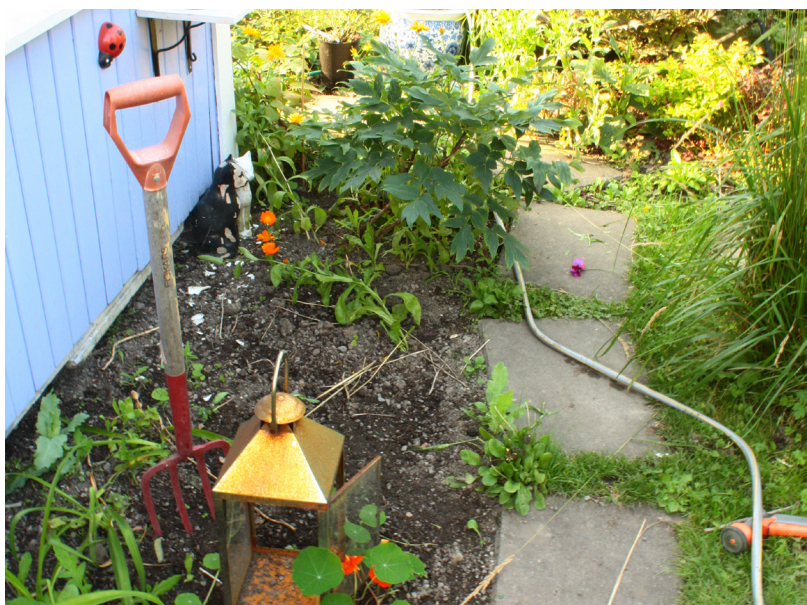
For veldig mange var ønsket om at barna skulle få tilgang til et sted hvor de kunne være ute et viktig motiv. Flere løfter frem betydningen av at barna kan springe rett ut når de våkner om morgenen, og friheten barna har i kolonihagen. «*Det ble jo en helt annen verden for dattera vår. Hun var hovedårsaken til at vi kjøpte. Porten var jo stengt, så hun kunne jo bare gå fritt rundt i hagen og på lekeplassen, uten at vi trengte være redd for at det skulle skje noe*» (Informant 7).

«*Det er barna som er i sentrum for at dette er helt perfekt og at de har det supert, de digger å være her*» (Informant 19).

«*Særlig det å ha familie her, jeg var så lei av å dra ut på St. Haugen hver dag. Det er et sånt prosjekt om sommeren, man må kanskje ut å handle litt først, så må man kle på barna, det tar litt tid, og når man endelig er klar til å dra ut har det kanskje begynt å regne. Og det å måtte gå hjem fra parken i seks- syvtiden om kvelden fordi barna skulle legge seg, mens det fortsatt var sol ute og varmt i leiligheten og sånne ting. Da tenkte vi -guda meg, det skal bli godt å få kolonihage!*» (Informant 31).

Noen få ville ha kolonihage fordi det virket hyggelig og idyllisk. «*Jeg hadde sett andre ha det, det så veldig hyggelig ut. Flott ut (...) jeg likte landsbyfølelsen og bygderomatikken og alt sammen*» (Informant 32).

Veldig mange ble introdusert for kolonihage-livet via venner, og besøk på andre venners parsell.

Bilde 26: Dyrking var et viktig motiv for å parsell i kolonihagen.

3.2.2 Forventninger til kolonihagelivet

Mange av kolonistene synes kolonihagelivet svarte til forventningene, og for mange ble det også bedre enn forventet. De løfter frem betydningen av å kunne gå ut i hagen i bare pysjen eller opplevelsen av å være på landet midt i byen. «*Det har virkelig svart til forventningene. Jeg unner alle som vil ha en kolonihage, å få en. Det er helt fantastisk*» (Informant 11).

«*Det er noe en aldri kunne drømt om, og ungene kunne være frie. Så jeg synes det har vært helt fantastisk, alle som er interessert skulle fått lov til å prøve det ut for å finne ut hva det er for noe*» (Informant 26).

«*Det ble mer enn forventet. Denne følelsen av å dyrke jord, som jeg ikke skjønte før (...) en får en sånn ro i seg selv av å ha jord, jeg tror jeg ville vært et mye mer stressa menneske uten det. Noen ganger føles det vanlige livet fiktivt. Og dette som egentlig. Det med jord og natur og sånn, man er jo egentlig natur ikke sant, så når man er her får man føle litt på det*» (Informant 32).

Det sosiale i kolonihagen ble for flere kolonister også bedre enn de hadde forventet. Noen kolonister hadde ikke forventninger til det sosiale livet da de kom inn i kolonihagen, men ble overrasket over hjelpsomheten og vennligheten. «*Folk var hyggeligere og var mer inkluderende enn forventa. Vi kom forttere inn i miljøet og fikk mye mer oppmuntring fra naboene og sånn*» (Informant 17).

«*Tenkte at det var hyggelige mennesker, men hadde ikke tenkt på den landsbyfølelsen, og at folk identifiserer seg mer med at de bor her på sommeren, enn hvor de bor på vinteren. Folk trives bedre her*» (Informant 13).

Noen kolonister nevner også at det ble mer jobb med kolonihagen enn de hadde forventet. Arbeidsmengden henger ofte sammen med kunnskap om hva det innebærer å stelle en hage. En kolonist sier: «*Har tenkt etterpå at jeg visste ikke hva jeg gikk til med tanke på arbeidsmengde eller at man blei så hekta da (ler)*» (Informant 16).

Bilde 27: Forventninger om å være ute og frihet for barna, gjorde at mange ville ha parsell i kolonihage.

Flere av kolonistene sier at de ikke rakk å danne seg en forventning før de kom inn i kolonihagen. Disse kolonistene stod ikke på venteliste før de kom inn i hagen, men kom inn på et tidspunkt hvor det ikke var venteliste.

3.2.3 Kolonistenes tanker om de lange ventelistene

Det er i dag veldig lange ventelister for å få kolonihytte. Mange tror folk vil ha parsell fordi det er en trend og at det er populært å ha kolonihytte. «*Det er trenden, det er i vinden. Det er en ny tid, nytt syn på mat*» (Informant 4).

«*Det er jo en trend nå å spise egne produkter, og å spise rett fra jorda, særlig de unge tror jeg, da kan du passe på at det ikke er giftstoffer og sånt*» (Informant 9).

En god del sier også at det har blitt mye oppmerksomhet rundt kolonihagene i media i de senere årene. Det er "hjemmehos"-reportasjer, artikler og annonser. Folk har blitt oppmerksomme på at det fins kolonihagehytter. «*Mange har lest Elle-interiør og de ser sånn fine reportasjer fra hagefester, så man vil gjerne ha det sånn*» (Informant 19).

Mange tror folk vil ha kolonihage fordi de har behov for nærhet til natur, og at det er en reaksjon på å bo i en liten leilighet i blokk og være omgitt av asfalt. «*Det er jo veldig helsegevinst å ha grønt rundt seg, en blir jo så avslappet og nedstresset av å ha grønt rundt seg, jeg tror folk både bevisst og ubevisst oppsøker det*» (Informant 12).

«*Jeg tror det er en reaksjon på et hektisk stressende byliv med mye forurensning og trafikk, slik at behovet for å oppleve en sånn oase øker*» (Informant 18).

«*Man ser jo alle parkene for eksempel, det er jo tjukt av folk når det er fint vær. Så folk søker til grøntanlegg, og det er vell derfor også at de vil ha noe sånt som dette her, for å kunne være mer ute i friluft og det grønne*» (Informant 29). En kolonist påpeker at folkemengden i Oslo har mangedoblet seg siden kolonihagene ble anlagt, noe som fører til fortetting, og at flere og flere bor i små leiligheter. Dermed blir muligheten til å ha egen hage mer verdifull.

Flere nevner at de tror folk vil ha parsell i kolonihage for å dyrke. «*Jeg tror veldig mange har behov for å ha gress under beina, det å få lov til å rote i jorda og dyrke litt. Man ser det på parsellene nede ved Bjørvika, hvor fort det ble fullt der, folk ønsker å dyrke selv. Vi vil vite hva vi stapper i oss, ingen tilsetningsstoff*» (Informant 21).

Noen legger også vekt på at det er billig med kolonihage og at det dermed er en mulighet for flere enn de som har mye penger. «*Jeg tror det er mange som er som meg og har barn og ikke har den høye inntekten, så du har ikke råd til å kjøpe hus utenfor eller innenfor, faktisk hvor som helst. Så dette er en mulighet*» (Informant 22).

Noen sier at de som står på venteliste trolig har manglende kunnskap om hvor mye arbeid det er. «*Det er få tror jeg som virkelig har interesse for å bo her og holde på å stelle i en hage, sånn som en hage krever. Så hadde folk visst det, så hadde det nok ikke vært så mange på venteliste*» (Informant 19).

«*Jeg tror mange tror det et koselig, og at de ikke forstår hvor mye arbeid det er*» (Informant 5). Som det forrige sitatet viser, tror flere at folk vil ha kolonihytte fordi det ser så koselig og idyllisk ut. Enkelte tror folk vil ha et rekreasjonssted og et sted å slappe av. Noen få i Etterstad sier også at

man må være forberedt på å leve tett om man skal bo i en kolonihage.

Det blir sagt at det er positivt at kolonihagene er sentrumsnære. Det legges også vekt på at kolonihagene er et godt tilbud til småbarnsfamilier, og at kolonihagene gjør at folk kan bli boende i sentrum selv om de får barn. «Det er jo gjort undersøkelser på at folk i en yngre generasjon vil ha egen hage og bo litt utenfor byen. Kolonihage er jo "light-versjonen" av det. Lurer på om ikke folk er lei det kalde klimaet som kan oppstå i leiligheter og i store hus, så en del tiltrekkes nok av det sosiale. Nå vil jo folk bli boende i sentrum og ha det urbane livet, selv om de har fått barn, og da er jo kolonihage en løsning» (Informant 12). En god del tror den sentrumsnære beliggenheten er viktig fordi man ikke vil bruke masse tid på å komme seg til hytta. «Nå som hverdagen er så travel

oraker man ikke å reise så langt av gårde for å komme ut å kose seg i helger» (Informant 20).

«Det er kort reisevei, og likevel så sitter man i en grønn oase midt i byen. Lett tilgjengelig og samtidig åpenhet og trygt» (Informant 27).

«Drar du ut på Drammensveien en fredag ettermiddag så ser du hvorfor, der sitter dem i kø. Det tar seks minutter fra hjemme og ned hit» (Informant 30).

En kolonist kommer med en undring på hvorfor så mange står på venteliste: «Det merkelige er at folk vil ha så lav standard som det er her. Jeg jobber i Bærum, flere jeg jobber med bor i Drammen, Asker eller Bærum og bor i villa, tomannsbolig eller rekkehus og de er forundra over at vi velger

Bilde 28: Kolonihagen gir en følelse av å være på landet midt i byen.

å bo i så lav standard på sommerhalvåret» (Informant 12).

Mange synes at hyttene skulle vært brukt mer med tanke på de lange ventelistene. *«Jeg skulle gjerne hatt flere som bodde her mye og flere som var interessert i det» (Informant 24).*

«Kunne kanskje ønske at det var et strammere regime på at folk faktisk brukte hyttene sine. (...) Så du ikke kan ha hytte og bare drikke søndagskaffe der. I enkelte livsfaser hvor du er gammel og syk, kan jo en hage være veldig viktig, selv om du ikke kan bo der, så mener ikke at man skal være helt firkanta, men unge friske mennesker bør det stilles krav til på det jevne. Når det står 1000 i venteliste, er det jo forferdelig ufint å kjøpe en hytte og bare la den stå der, og komme og røske opp en gang i blant fordi du

må. Det synes jeg ikke er bra» (Informant 11).

I Sogn blir det også nevnt at man kunne ønske at det var flere barn i kolonihagen. *«Noe med det har jo med de lange ventelisten å gjøre, fordi at folk skriver seg på liste når barna er 3- 4 år, og så får de hytte når de er 13- 14, og da vil de ikke være her» (Informant 20).*

Noen har tenkt på hvordan flere kan få glede av kolonihagen: *«Mannen min har lansert en idé om at hvert 20. år bør hyttene skifte eier, slik at flere får glede av dette. Det sitter litt langt inne altså. For da vil jo vi måtte flytte om to år; det ville vært veldig trist» (Informant 11).* Enkelte synes det burde vært innført boplikt. *«4- 6 uker i hvert fall i løpet av sommeren som du var nødt til å bo her» (Informant 29).*

Bilde 29: Eksempel på parsell og hytte som kunne blitt brukt mer, og preges av manglende vedlikehold.

Betydning

3.3.1 Kolonihagens betydning for kolonistene

Betydningen av å ha kolonihage er for kolonistene svært stor. Alle sier at det betyr veldig mye for dem å ha kolonihage. Kolonistene bruker mektige ord for å forklare betydningen, og mange klarer ikke en gang forklare hvor mye kolonihagen betyr for dem. «Jeg kan ikke forestille meg hvordan livet hadde vært om jeg ikke hadde hatt kolonihage. I blokka hvor jeg bor ellers, er det ingen snakker med hverandre eller kjenner hverandre. (...) Det betyr alt samtidig som det ikke kan beskrives!» (Informant 5).

«Jeg elsker dette livet. Det er helt fantastisk» (Informant 11).

«ÅÅ, det betyr kjempemye!! Jeg kan ikke skjønne hvordan det skal være uten. Jeg tror hvis jeg måtte velge da, så ville jeg heller solgt den svære, feite leiligheten vi har, og bodd her. Det betyr alt for meg å være her» (Informant 15).

Enkelte går så langt som å si at kolonihagen gjør livet verdt å leve, og at kolonihagen betyr nesten hele livet. «Har forandret livet mitt. Gitt meg en ny dimensjon» (Informant 8).

«Når jeg ble enke for elleve år siden, så var det kolonihagen som holdt meg oppe i begynnelsen, at jeg kunne dra hit å være her å jobbe og rote i jorda» (Informant 25).

«Det betyr så mye, rent personlig så trenger jeg en hage (...) Hadde jeg ikke hatt en sånn hage, vet jeg ikke hva jeg skulle gjort!» (Informant 19).

De fleste sier også at det å ha hage, og kunne dyrke og grave i jorda, betyr veldig mye. Mange trekker fram følelsen av å skape noe,

og tilfredsstillelsen det gir å dyrke egen mat. Andre påpeker terapien i å dyrke, og synes det er rekreasjon å holde på med jorda.

«Det å få rote i jorda og dyrke det er nesten meditasjon (...) tid og sted er borte. Det er helt utrolig» (Informant 21).

«Det å kunne putte fingrene i jorda og grave og... følelsen av at dette er mitt rike. Jeg har planta, jeg har skapt det, jeg har fått det sånn som jeg vil ha det» (Informant 16).

«Akkurat det med å rote i jorda, folk som ikke driver med det skjønner det kanskje ikke helt, men følelsen av å ha en egen jord og holde på med den, gir en sånn indre ro» (Informant 32). Noen nevner også at de synes det er fint å kunne lage mat av det de dyrker. «Jeg synes også det er kjempeartig å lage mat og alt man kan lage av de forskjellige ting, epler og lage eplemost og kaker og sånt, det er virkelig livsglede» (Informant 19).

Mange sier at det å kunne bo i kolonihagen betyr at de kan bo i Oslo eller fortsette å bo på den måten de gjør i dag. «Hvis vi ikke hadde hatt parsell så hadde jeg ikke bodd i byen. Ikke med barn hvert fall» (Informant 26).

«Vi kunne vel neppe fortsatt å bo i sentrum på den måten hvis vi ikke hadde hatt kolonihage. Det er liksom 25 grader inne om sommeren, og når du lufter er det mye støy, jeg tenker at det hadde vi ikke orka om vi ikke hadde hatt kolonihage, da hadde vi flytta rett og slett» (Informant 31).

Det trekkes frem at det å ha kolonihage betyr livskvalitet og rekreasjon, og at kolonihagen gir en avstressende effekt, fred og ro. Noen synes også at det er som å være på ferie å være i kolonihagen. «Det betyr økt livskvalitet, en berikelse både sosialt og helsemessig» (Informant 18).

«Synes det er utrolig mye livskvalitet. Så det er jo bare å komme hjem fra jobb kjempesliten og stresset, så legger man seg på gresset og det er en helt annen verden. Så ser man en blomst, katten i epletreet, det er liksom bare idyll» (Informant 12). Noen løfter frem at det å ha kolonihage betyr mye for både helse, trivsel og velvære. «Jeg vet ikke, man kommer og er sliten, så kommer man inn porten, så er det noen som roper, så er man i gang og har det kjempefint» (Informant 15).

Flere synes kolonihagen har en viktig betydning for barna. Mange av kolonistene trekker fram betydningen av friheten barna får i kolonihagen, og at de får tilgang rett ut i grønne omgivelser og frisk luft. «Det betyr først og fremst frihet med barna, at

vi kan bo her og bare lukke opp døra og ha en grønn lunge i byen. Vi kan komme her med gress under beina og vite at det er trygt for de små, og det går an å slippe de ut» (Informant 27).

«Alternativt må man hele tiden dra ut på tur, noe som er veldig slitsomt» (Informant 19). Noen kolonister synes også det er veldig fint og morsomt at barna får lære hvordan naturen virker, og hvor maten som gulrøttene, potetene og bringebærene kommer fra.

De fleste synes betydningen av å være ute er viktig, og setter pris på at det i kolonihagen er så liten terskel mellom å være inne og ute. «Vi bor i 4. etasje i en bygård, så det å gå ut er en terskel. Hvis det er sol og jeg kommer

Bilde 30: Gress under beina, trygge og grønne omgivelser gir kolonihagen en viktig betydning for kolonistene.

hjem fra jobb er det en terskel å komme seg ut. Hvis det er sol her, og jeg kommer hjem fra jobb, er det bare å sette seg ut. Så det betyr mye» (Informant 1).

Noen forteller at det å ha kolonihage blir en del av identiteten. Andre trekker frem hvor fint det er å få en følelse av vær, årstider og de forandringene i omgivelsene som følger med. Enkelte påpeker at været faktisk oppleves som bedre når man er i kolonihagen, fordi man får med seg solgløttene man ikke ser når man sitter inne i en leilighet eller inne på et kontor.

Noen nevner at de setter pris på å leve et enklere liv i kolonihagen. Enkelte nevner også at å ha kolonihage betyr at man holder seg mer i aktivitet. Det å drive med praktisk arbeid gir for mange også en selvtilfredshet.

Det påpekes at kolonihage er et tilbud for alle, siden det ikke er så veldig dyrt. «Som eneforsørger med liten inntekt er dette en mulighet. Dette er det eneste stedet i Oslo du kan få uten å ha millionbeløp på konto. Så selv med lav inntekt har man mulighet til å ha et grønt areal og hage. Det synes jeg er kjempefint» (Informant 22).

3.3.2 Den sosiale betydningen

Den sosiale betydningen er noe de fleste også legger vekt på. Det sosiale samholdet som oppstår verdsettes høyt, og gleden av å finne på aktiviteter i kolonihagen sammen med andre er viktig for mange. «Det er folk her hele tiden, vi gjør masse gøy sammen, står i dusj-kø og prater, og hjelper hverandre, gjør dugnader, låner sukker, drikker vin hos hverandre, ikke sant det er... Kanskje det gammeldagse landsbylivet» (Informant 5).

«Du kjenner alle ikke sant, vi har loppemarked, musikkfestival, høstfest med fårrikål til alle i hagen, spontankino på veggen til do-huset og grilling på trekanten. Det sosiale er helt fantastisk» (Informant 4).

Flere kolonister kommer fra andre steder i landet og har ikke familien sin i nærheten. Da betyr det mye å bo i kolonihagen der man får mange nye både nære bekjente og folk man hilser på. Samholdet i kolonihagen blir av flere i Etterstad beskrevet som en familiefølelse. Andre påpeker også hvor hyggelig det er å kjenne naboene sine, og bli sett. «Du hilser på folk, og prater med folk. I blokka der kan du si "hei" om du treffer noen, men det er ikke noen samtale» (Informant 26).

«Når man har vært på jobb i sentrum, så kommer man hit og hilser på alle en møter, en vet hvem alle barna er sine, så ja det er en viktig del av livet det å være her» (Informant 16).

«Felleskapet med alle komiteene, eller menneskene som er her, man kjenner de og treffer de i forskjellige anledninger» (Informant 32).

En kolonist sier at kolonihagen også har stor betydning på den måten at man føler seg som en del av et større fellesskap, og at man føler seg nyttig. «Jeg har jo vært veldig engasjert her, jeg jobber som rørlegger og har reparert ting i hyttene her, det er liksom litt ålreit å føle at en kan hjelpe folk liksom. Sånn kollektivt, sånn som når vi pussa opp do-huset og fikk fiksa det for en rimelig penge. Det å føle at men er med på en større greie er viktig» (Informant 14).

De fleste i Etterstad sier at kolonihagens størrelse gjør at alle kjenner alle, og at man får god kontakt og godt samhold. «Vi er en familie her, vi gjør så mye sammen. Hadde

denne hagen vært dobbelt så stor hadde den ikke vært en familiefølelse slik den er nå» (Informant 5). Noen få nevner at det kan bli veldig intimt når man bor så tett.

I Sogn som er over dobbelt så stor, er likevel også de aller fleste fornøyd med størrelsen på kolonihagen i sin helhet. Her sier flere at man ikke kjenner alle slik som man gjør på Etterstad. Men man kjenner de som bor ved siden av og man blir kjent med folk gjennom å være med på arrangement, pliktarbeid, dugnad eller å være med i styret. Mange sier de synes det er bra at hagen er såpass stor at man ikke kjenner alle. Dette gjør at det blir et helt samfunn med mange ulike folk og man kan velge hvem man vil omgås.

De sosiale forholdene i kolonihagen har nok endret seg opp igjennom tidene, og enkelte påpeker at folk brydde seg mer om hva naboen gjorde for 30 år siden enn nå. *«I begynnelsen brydde naboene seg veldig om hva vi gjorde og de kom og sa i fra. Det gjør man ikke nå lenger. Veldig lite i hvert fall. En gang vi var på ferie og ikke plukka bringebær, da sto hele gata her og ropte at det er moden bringebær, dere må plukke bringebær (ler)» (Informant 25).*

Både i Sogn og Etterstad er det felles do og dusj. Det er noe nesten samtlige av kolonistene i Etterstad synes fungerer svært godt. Mange synes det er hyggelig fordi do- og dusjkø skaper uformelle sosiale møteplasser. *«Det er faktisk noe av det sosiale å stå litt sånn i kø, du møter folk både på veien frem og tilbake» (Informant 1).*

«Det skaper også mer trafikk forbi hagene til naboene når man må gå til do-huset. Noe som gir muligheter til å snakke sammen» (Informant 12). Det blir også påpekt at siden det er kort avstand mellom hyttene

og veiene i kolonihagen, er terskelen lav for en uformell prat når folk går forbi. En kolonist forteller at: *«En dag kom en dame fra en annen kolonihage med eget toalett i hytta, hun sa at hun ikke kjente naboene sine lenger, fordi hun ikke treffer de i do- eller dusjkø. Man har ikke behov for å gå til et sted alle har behov for å gå til. De treffes ikke. De hun ser i hagen vet hun ikke om bor der eller om de er på besøk» (Informant 5).*

Når det gjelder felles do og dusj i Sogn synes de aller fleste at det er helt greit, selv om entusiasmen kanskje er en tanke mindre enn i Etterstad. Noen påpeker den sosiale funksjonen også i Sogn. *«Det er sosialt. Jeg liker det» (Informant 33).*

«De do- og dusjturene er jo også en måte å treffe folk på. Det er jo stadig at jeg går på do og kommer hjem en halvannen time seinere. For da har jeg bare pratet over gjerdene og drukket kaffe et sted og litt sånn. Og det synes jeg er veldig ålreit» (Informant 24).

Som presentert i beskrivelsen av caseområdene (kapittel 2 Metode) er det bestemt høyde på gjerdet (Sogn) og hekken (Etterstad) ut mot veien. Mellom parsellene varierer avgrensingen i høyde, men den kan maks være 1,20 meter (Etterstad kolonihager 2012; Sogn kolonihage 2012). Disse reglene om høyde på gjerde og hekk er også tiltenkt en sosial funksjon, slik at kolonihagen skal ha et åpent uttrykk. De fleste synes det er bra at det er lave hekker mellom parsellene. Flere sier at de ikke har noen form for avgrensning og synes det fungerer fint. Ved spiseplassen derimot er de fleste enige i at det er greit med skjerming for å få litt privatliv. *«Når naboen har selskap og grillparty på andre siden av hekken så glaner de jo rett inn i sofaen på meg. Så det synes jeg kanskje at akkurat der du har selskap og når det er masse folk så synes*

jeg det er greit at det er en skjerming av et eller annet slag slik at du har litt privatliv. Jeg bare la meg på sofaen og leste avisen liksom, plutselig så sto det 11 mennesker og glante på meg her inne i sofaen, så da skvatt jeg litt. Jeg tror folk trenger et sted der det er litt privat liksom» (Informant 17).

En god del nevner at det er bra med lave hekker mellom parsellene for det gir kontakt og fellesskap med naboen. Flere synes det er viktig å ha lave gjerder slik at folk utenfra kan se inn når de går rundt i hagen. Kolonihagen skal oppleves som en park for bydelen. Flere poengterer også at man må tåle innsyn når man bor i en kolonihage. «Hvis du er en person som trenger et høyt gjerde, har du ingen ting i kolonihagen å gjøre, for du må være åpen» (Informant 3).

3.3.3. Hva hadde det betydd å miste parsellen?

Som nevnt innledningsvis har det opp gjennom tidene stadig vært diskutert hvorvidt arealene til kolonihagene skal benyttes til dette formålet. I 2025 skal Oslo kommune på ny reforhandle leiekontrakten med kolonihagene (Oslo kolonihager 2014b).

På spørsmålet om hvordan det hadde vært å miste parsellen er de aller fleste kolonistene samstemte, og uttrykker at det hadde vært utrolig trist å miste parsellen. «Ja det ville vært helt grusomt. Helt katastrofe rett og slett. Vi trenger flere kolonihager og ikke færre» (Informant 18).

Bilde 31: Lave hekker og liten avgrensning gir fellesskap med naboen og forbipasserende.

«Ja det hadde vært veldig, veldig ille. Hvis vi skulle få den samme opplevelsen uten kolonihage måtte vi ha kjøpt en hytte i samme nærhet cirka, og det ville vi ikke hatt råd til. Da hadde vi mistet den sjansen. Alternativet da er et rekkehus langt borte, men det vil vi jo ikke» (Informant 13).

«Det syns jeg hadde vært grusomt rett og slett, jeg hadde vel blitt veldig mye sittende oppe i leiligheten min. Jeg er veldig glad at jeg har dette her» (Informant 20).

Flere påpeker at hele livet er bygd opp rundt livet i kolonihagen, og kolonistene viser både med kroppsspråk og ord at å miste kolonihagen hadde gitt drastisk forandring på livet. *«Det hadde vært helt forferdelig (får tårer i øynene). Det betyr så innmari mye. Det er det som betyr mest i livet mitt. Faktisk så er det det. Det er finest av alt... jeg vet ikke hva jeg skulle ha gjort. Jeg vil jo ikke flytte ut av byen for å få en villa med hage, jeg vil jo ikke det heller. Det er det at det er så tett, det fellesskapet som er her, vi har jo venner som vi omgås mer og mer hele året, vi gjør ting sammen, det betyr noe hele året. Jeg kan ikke tenke meg hvordan det skulle hvert» (Informant 15).*

«Ååå, det hadde vært grusomt, ja det hadde vært veldig, veldig sørgelig. Altså, jeg vet ikke hva vi skulle gjort, hva vi skulle funnet på. Det er så mange ting, det er en veldig viktig ting av livet vårt det å være her og bruke hagen» (Informant 19).

Flere sier at de ikke vet hva de skulle gjort om de hadde mistet parsellen, for kolonihagen har betydning hele sommerhalvåret. Mange sier at de ville savnet samholdet og det sosiale om de hadde mistet kolonihagen. *«Det hadde vært forferdelig vanskelig, nei jeg vet ikke, det hadde vært tøft, rett og slett (får tårer i øynene). Det hadde vært forferdelig tungt.*

Dette er alfa omega for å bo i byen, det er helt sikkert.(...) Det er så perfekt det her, det her er noe av det beste jeg har gjort. Jeg ville ikke hatt penger og heller kjøpt et hus og fått en enebolig med hage, for det blir ikke det samme. Her er det sosialt, vennene våre her treffer vi også på vinterstid og vi feirer nyttår sammen og treffes ellers på felles arrangement» (Informant 26).

Flere ville savnet det å dyrke, og holde på i hagen. *«Da må jeg vel rive opp plenen utenfor blokka... mye mindre sosialt, men ... eller begynne å dyrke i mitt eget hus» (Informant 5).*

Mange sier at de nok ville vært i mindre ute og at de ville vært i mindre aktivitet. *«Hvis jeg bare hadde vært hjemme, så tror jeg nok at jeg ville sittet mer i godstolen enn hva jeg gjør her. Her er det alltid et eller annet å pusle med» (Informant 29).*

«Når man bor i 5.etasje på Majorstua, så er det ikke sånn at du går så ofte ut om du ikke har noe å gjøre ute, og da blir du sittende inne i leiligheten» (Informant 26).

Noen nevner også at livskvaliteten ville blitt forringet ved å miste parsellen. *«Jeg hadde mistet en stor del av livskvaliteten. Det er stor forskjell på å sitte inne i en leilighet og å kunne bruke et sånt område både sosialt, inspirasjonsmessig og livsgledemessig» (Informant 18).*

«Å bare sitte inne og bo i en blokk hele sommeren, det hadde helt klart påvirket min hverdag og familien sin, det er det ikke noe tvil om. Vi får håpe det blir tilrettelagt for flere kolonihager; vi er dessverre et u-land når det gjelder kolonihager i forhold til andre land» (Informant 27).

Noen sier også at det hadde fått stor innvirkning på de eldre om kolonihagen

hadde blitt nedlagt. «Så tenker jeg spesielt på eldre kolonister som sitter isolert i leilighetene sine om vinteren som har problemer med å komme ut. Så kommer de hit humpende år etter år med gåstolene sine og folk hilser på de, spør åssen det går, de blir sett, får hjelp» (Informant 18).

«Jeg ser på de gamle naboene. Fra vår til høst så holder de det gående. Ei dame er 94, en annen er 97, og de holder det gående dag ut og dag inn. Et ektepar her har hatt hage her i 60 år i sommer. De gamle som dør her de dør ikke om sommeren, de dør om vinteren, det å få lov å holde på, det skjer noe hele tiden» (Informant 21).

Bare én informant forteller at et ikke ville hatt så stor betydning å miste parsellen.

Bilde 32: For kolonistene betyr kolonihagen blant annet at de kan være i aktivitet med hagearbeid og være ute i grønne omgivelser.

3.4.1 Bruk av parsellene

Bruk av kolonistenes parsell varierer, men det viser seg at alle kolonistene bruker parsellen til å dyrke både nyttevekster og prydplanter.

Mange svarer også at de bruker hagen til rekreasjon og å slappe av og senke skuldrene. «Det er god avkopling å grave i jorda» (Informant 16).

«Det er deilig å drive på ute i hagen. Jeg kan være veldig stressa når jeg kommer hjem fra jobb for eksempel, så når jeg får gått og surra litt her så kjenner jeg at det er veldig avstressende» (Informant 23).

«Så jeg kjenner at når jeg kommer hit så faller skuldrene ned liksom. Det er en rolig

plass på jorden for meg» (Informant 17).

Mange påpeker også viktigheten av å være ute, og at de bruker parsellen stort sett til å være ute. «Dyrking er hovedsaken, i tillegg til det å være ute. Det er kjempeviktig (...) hvis det regner i en halvtime kan du gå ut igjen etterpå. Bor du i en bygård er det jo en utflykt å komme ut» (Informant 11).

Noen svarer også at de bruker parsellen til å ha venner på besøk, og til å safte, sylte eller lage noe av det som dyrkes.

3.4.2 Plantebruk

Det kom frem at det dyrkes mye nyttevekster, og av nyttevekster dyrkes det mest bær og frukt, men det dyrkes også

Bilde 33: Det dyrkes mye nyttevekster i kolonihagen.

mye grønnsaker og urter. Ellers dyrkes det en del prydblanser. Mange har mye av alt. Det legges vekt på at kolonihagen er en park med et helt annet biologisk mangfold enn i en vanlig park, fordi det her er mange mennesker som prøver ut ting, og det er en helt annen intensivitet på skjøtselen enn det er i en vanlig park. Veldig mange er mest interessert i å dyrke ting som kan spises, og synes det er fint å eksperimentere, og lære å dyrke. Noen prøver å være mest mulig selvforsynt med grønnsaker.

Plantebruken i kolonihagene har endret seg siden kolonihagene ble anlagt for over 100 år siden. Likevel mener rundt halvparten at det dyrkes mer nyttevekster (som frukt, bær, urter og grønnsaker) nå enn for rundt ti år siden, og at folk er flinke til å eksperimentere med dyrking av nye planter. «Nå er det trendy å bruke det naturen har å by på» (Informant 11).

«Vi dyrker stadig mere urter og grønnsaker» (Informant 22).

«Jeg innbiller meg at folk dyrker mer og mer. I vinter så var det ei dame fra nettverket MAJOBØ (mat og jord, der du bor), som holdt kurs i grønnsaksdyrking som ble holdt i huset, tre kvelder, tre torsdager på rad. Da var det sånn økologisk, hvordan flytte plantene og jordforbedring. Tror mange ble inspirert av det» (Informant 16).

Flere mener at interessen for å dyrke urter og grønnsaker er økende. «Interessen for matauk er veldig stigende, du ser at kolonihager er i vinden som aldri før, det er ti års venteliste for å komme inn, folk står jo i kø for å få seg en sånn pallekarm nede på Bjørvika. Så selvdyrking er i vinden som aldri før. Kortreist mat, økologisk mat ikke sant. Kan være at det blir mer dyrking av grønnsaker etter hvert. Vi skal ikke se bort i fra det» (Informant 4). I Sogn nevner noen

at den økte interessen kanskje kommer av fellesprosjektet med drivhus og komiteen «grønn hage» som har fått folk til å dyrke mer. Det legges likevel vekt på at det er en småskala dyrking som ikke gir de største avlingene. Som en kolonist sier: «Det er ikke matauk, men å spise det vi har» (Informant 16).

Den andre halvparten mener derimot at det i dag er mindre matproduksjon enn før, og at det blir stadig mer pryd på parsellene. «Før var det matauk, til å begynne med hadde man et redskapsskur også dyrket man hele parsellen. Etter hvert vokste redskapsskjulene og ble til hytter, og så ble det mer og mer pryd» (Informant 1). Det kommer også frem at noen synes det blir brukt mindre tid på hagearbeid nå enn før. «De som er nye er i mindre grad opptatt av hage, og er mer opptatt av det hyggelige ved å ha kolonihage. Det har endret seg med tanke på folk som kommer inn» (Informant 28). Men som en kolonist uttaler det: «Vi er forskjellige, noen har ikke interesse for dyrking, men de har glede av hagen likevel, det skal man ikke underslå» (Informant 21).

Mange tror en av grunnene til at folk ikke dyrker mer urter og grønnsaker er at tilgangen er så enkel i butikken. «Behovet for matauk er mindre enn før» (Informant 4).

«Det er enklere for folk å betale noen kroner og få det ferdig dyrka fra butikken» (Informant 27).

«Det er forskjellige tider, nå kan vi gå til Rema1000 eller Prix. Jeg tror de som bor her bruker hagen flittig og dyrker alt mulig. Mens de som ikke er her så mye har ingenting. Det gjelder ikke mange, men det er noen» (Informant 2).

Ellers nevner flere at det kan være folk

synes det er mye arbeid og for tidkrevende. Det påpekes at mange har en hektisk hverdag med mye stress og fulle timeplaner. «Man må passe på hele sommeren, man kan ikke reise bort og sånn» (Informant 9).

«Det er litt arbeid med det, det må vedlikeholdes gjennom sesongen, det må lukes og det er en del vårarbeid. For mange er våren en veldig travel tid, for oss er det hvert fall ved vårarbeidet det skjærer seg» (Informant 24).

Noen mener også at manglende kunnskap kan være en grunn til at noen synes det er vanskelig. «De får det ikke til, det kommer så masse skadedyr og snegler» (Informant 30).

«Det er vanskelig med grønnsaker, en må

eksperimentere og bruke mye tid på det. Kan også være sol- og jordforhold som gjør det vanskelig» (Informant 32).

3.4.3 Barn og unges bruk av kolonihagen

I følge foreldrene trives barna veldig godt i kolonihagen. De verdsetter frihet, tilgang til mange venner og morsomme aktiviteter som de kan gjøre i hagen. «Da vi kom hit var det det beste i verden å være her. Kunne gå fritt rundt. Ingen trenger å passe på en. Trenger ingen avtaler, det er bare å gå å rope og lete hvis man skal hjem (...) bygge teppehytte, klatre i trærne, tulle og tøyse, lage vafler og delta på sånne felles-ting, dugnader og (...) for henne var det det beste i verden» (Informant 15).

Bilde 34: Parsell med mye pryd. Høy grad av skjøtsel og estetikk gjør parsellen til en fryd for øyet.

«Det å få søle med vann for de minste er drømmen. Slå opp telt og sove ute. Leke i parsellen er veldig tilrettelagt» (Informant 6).

«Som femåringer kunne barna våre være borte i to timer uten at vi så dem. De gikk til lekeplassen og til andre hytter. Og så kom de hjem og hadde fått et plaster på kneet der, en pølse fra den hytta, og lekt med en dem der. De hadde mye større frihet enn barn i byen vanligvis har» (Informant 24). Mange i Etterstad setter stor pris på hagens størrelse og at den er oversiktlig, dette gjør det trygt for små unger å bevege seg i hagen.

Det viser seg at barna bruker kolonihagen mest til å være ute. De leker i parsellen og på lekeplassen. De aller fleste nevner viktigheten av å være med venner på egen alder og også av å ha et fellesskap og et forhold til andre voksne enn sine foreldre. «Ungene lærer seg veldig mye av de eldre. De blir veldig stabile, nesten alle unger som vokser opp her inne blir noen ting (...) det er et veldig fint miljø å være i dette» (Informant 30).

«Jeg tror jo det har gjort noe med mine barn, kanskje spesielt hun eldste som nå er frivillig i Røde kors. Du får litt forståelse for den fellesskapsfølelsen, det å ha noe sammen. Felleshuset er pusset opp på dugnad ikke sant og pliktarbeid, det går ikke av seg selv. Det er viktig i vårt samfunn som er sånn -jeg, og meg og mitt-, dette bidrar til at du ser at man kan ha det fint i fellesskap også» (Informant 11).

3.4.4 Naboenes bruk av sine parseller

Godt over halvparten av kolonistene sier at de aller fleste naboparsellene blir mye brukt. Litt under halvparten sier at bruken

av naboparsellene varierer. Ingen sa at parsellene ikke ble brukt i det hele tatt, men at det periodevis kan være endring i livsfase eller andre situasjoner som gjør at hyttene blir mindre brukt. Flere av hyttene går i arv, og i overdragelsen kan det hende at barna som overtar ikke har etablert seg, og på grunn av dette blir bruken mer sporadisk. Andre grunner kan være at kolonistene blir eldre og dårlige til beins, slik at det blir vanskelig å bruke hytta mye. Ellers kom det frem at mange reiser mye, og er mye på ferie i løpet av sommeren. For barnefamilier er det ofte enklest å bo hjemme etter skolen begynner, og heller være i kolonihagen i helgene. Andre grunner til at bruken varierer kan være sykdom og endrede familieforhold, for eksempel at man har mistet eller fått ny partner som ikke er like begeistret for kolonihagelivet. Flere føler det kan være vanskelig å selge parsellen, selv om de ikke har tid eller mulighet til å bruke den, fordi de føler seg veldig knyttet til den, og har lagt ned mye arbeid og ressurser på den.

I tillegg ble det nevnt grunner som at bruken kan være væravhengig eller avhengig av hyttestadarden (en uisolert hytte kan være kald), sanitærforhold (felles do/dusj) eller naboforhold både på godt og vondt. Noen nevnte at de bruker parsellen mer fordi naboene er så hyggelige, og at det i enkelte tilfeller kan tenkes å være motsatt. Det kom også frem at mange, særlig eldre, bruker kolonihagen mye på dagtid selv om de drar hjem for å sove om kvelden.

Noen få kolonister mener at det er færre som bor i hagen nå enn før. «Levemåten har forandret seg litt siden vi flyttet hit. Det har blitt helt andre krav på standard enn det var den gang vi kjøpte, nå krever man at mann skal ha den samme luksusen som det en har hjemme, ikke alle men en del» (Informant

29). Enkelte mener at særlig barnefamilier bruker hagen mindre fordi de krever mer plass. *«Jeg ser at det blir mer utfordrende for barnefamilier å bruke hyttene hele sesongen for man stiller større krav til plass. Tre barn på en sånn hytte kan bli litt lite, og man stiller høyere krav til komfort enn det man gjorde tidligere»* (Informant 18).

3.4.5 Bruk av fellesområder

Som nevnt tidligere i beskrivelsen av caseområdene (kapittel 2 Metode) har både Etterstad og Sogn fellesområder som lekeplass, små grøntområder (plener) og noen få områder med sittegrupper. De aller fleste i Etterstad synes fellesområdene fungerer bra, og mange i Sogn synes fellesområdene fungerer til en viss grad.

Mange sier at de bruker fellesområdene, men bruken og hyppigheten varierer. Flere sier at de bruker fellesområdene litt, eller ikke så mye. Flere sier at de bruker fellesområdene om det er noen form for arrangement. *«Når det er fester og selskaper og sånn så er jeg på fellesarealene og på barnas dag er jeg der. Men jeg går aldri og setter meg på fellesområdet for å sole meg liksom»* (Informant 17). Noen sier at de er på lekeplassen når de har besøk av barn og flere sier at barna var mye på lekeplassen når de var små. *«Ungene har omtrent vokst opp på fotballbanen som egentlig bare er en liten gresstust med et dårlig mål, det er helt utrolig hvor mye glede ungene har av noe så lite»* (Informant 1). I Sogn er det flere informanter enn i Etterstad som har små barn og de bruker lekeplassen. Kolonistene sier også at de bruker fellesområdene til

Bilde 35: Lekeplassen i Etterstad er populær blant barna, selv om den ikke er av nyeste sorten.

aktiviteter. «Bruker det til å spille kubb, badminton og grilling» (Informant 11). Noen få sier at de bruker å gå tur på fellesområdene.

Sogn har også en kafé som de har åpen hver søndag. Mange i Sogn sier at de bruker å gå på søndagskafeen som er i og utenfor felleshuset. «Søndagskafeen bruker jeg nesten hver søndag så sant jeg er her, og får jeg besøk så tar jeg dem med dit» (Informant 25).

«Kafeen er tjåka full, både av lokalbefolkningen og de som bor i hagen. Folk tar en søndagstur, kjøper seg en kaffe og vaffel, tusler litt rundt og ser» (Informant 21). I Sogn blir det sagt at både søndagskafeen, lekeplassen og drivhuset

fungerer bra. Men det blir også nevnt at drivhuset skulle fått en mer sentral plassering. Av ting som ikke fungerer så bra på fellesområdene i Sogn nevnes det at det er dumt med bilkjøring inne i kolonihagen. Det nevnes også at det skulle vært flere barn som bodde i kolonihagen og kunne brukt fellesområdene.

I Etterstad sier en del at det er bra at prydplenen har blitt mer brukervennlig. «Før hadde man "prydplenen", en plen man ikke kunne tråkke på, som skulle være en strøken, fin plen. Nå er det et drivhus der blant annet, og den er mer brukervennlig» (Informant 1). Flere nevner at «trekanten» er et areal som fungerer godt. «Den trekanten innerst er jo en veldig sosial trekant hvor vi møtes både tilfeldig og planlagt» (Informant 12).

Bilde 36: «Trekanten» er et populært fellesområde i Etterstad.

«På trekanten møtes vi ofte og gjør noe sosialt, griller, har kino, spiller kubb, drikker vin» (Informant 15). Flere synes lekeplassen i Etterstad er et sted som fungerer godt, selv om den er litt slitt (se bilde 35). Ellers sier flere i Etterstad at fellesarealer er viktig i kolonihagen. «Ja det er klart fellesarealer er viktig. Parsellene er jo ikke så store, så det er ikke så enkelt med langbord der for eksempel. Fellesarealer er fine til felles grilling og samvær og så videre» (Informant 7).

En del kolonister kunne tenkt seg flere grønne fellesområder. Og det blir det sagt at det er lite plasser for ungdommer. I Sogn finnes det parkeringsplasser og det kommer forslag om å gjøre noen av disse om til mer parklignende områder, og at de største parkeringsplassene kunne

blitt parseller (se figur 15). «Syns en del av parkeringsområdene godt kunne vært brukt til noe annet enn parkering, vi leier ikke dette området av kommunen for å ha parkeringsplass. Noen av parkeringsområdene er alt for små til å anlegge en parsell, det er plass til fire-fem biler, det er ikke plass til å ha en hage og en hytte, men kanskje kunne det vært dyrka opp og satt noen benker dit, så hadde man hatt et trivelig sted å bare sette seg ned» (Informant 21). Det kommer også ønske om å ha flere sittegrupper i kolonihagen og det blir fremmet forslag om å plassere benker langs veiene slik at man som besøkende kan sette seg ned.

Flere i Sogn nevner at det ikke alltid er like lett å gjøre forandringer, og at folk

Figur 15. 3D- modell av dagens situasjon i Sogn kolonihage sett mot øst. Det kommer forslag fra kolonister om å gjøre parkeringsarealer om til parseller eller felles grøntområde.

har sterke meninger om hvordan ting skal være. «Nå jobber vi med ballplassen og lager tribune. Det er mange eldre på 70-80 år som spør hva vi skal med det. De synes man kaster bort penger. Det er et samfunn så det er masse forskjellige folk her, så det er sånn som ellers i et samfunn at noen er imot, og noen som er for, noen som er likegyldige og noen som klager på alt» (Informant 26). Det kommer også frem at det ikke alltid er like populært med aktivitet på enkelte fellesarealer, for dette fører til bråk og forstyrrelse for de som bor nærme fellesarealene. «Det som skjer er at de som har parsell i nærheten av fellesområdene har en betydning for om det fellesområdet blir brukt, fordi man snakker over gjerdene, og sier hva man mener. Det vil si at noen vil ikke ha aktivitet, de vil ha det rolig, så det blir styrt litt av holdningene. For eksempel

museumshytta ligger sentralt, og burde bli brukt masse! Men den ligger død. Og lindealleen, tenk så flott det hadde vært med benker der. Også den bjørkelunden i sentralaksen ved ringveien, der burde det også vært mye mer aktivitet. Men jeg vet at der bor det mange sterke personligheter som ikke vil ha noe lyd. Så her er det et lite samfunn på godt og vondt» (Informant 33).

3.4.6 Er kolonistenes bruk av kolonihagen til glede for flere?

Både Sogn og Etterstad kolonihage er åpne slik at nærmiljøet og folk utenfra kan komme inn i hagen mellom kl 09.00 og 21.00 i sesongen. Kolonistene forteller at folk utenfra bruker kolonihagen.

Bilde 37: Lindealleen blir i dag lite brukt, og det kommer ønske om å ha benker her.

Mange sier at aldershjemmene i nærheten besøker kolonihagene, og at barnehager og barnefamilier kommer og leker på lekeplassen. I Sogn bruker kolonister med barn å invitere barnehagene der barna går, slik at de kan komme og bruke lekeplassen.

I Etterstad blir det fortalt at *«Vålerenga bo- og servicesenter er her fast hver torsdag og drikker kaffe hos en kolonist. For en del år siden hadde vi kirkekaffe en gang i året og serverte kaker og kaffe her; mens nå er det den torsdags-kaffen som har erstattet det»* (Informant 11). Flere forteller at folk kommer når det er arrangement som «Hagelarm» og loppemarked. Særlig «Hagelarm» (arrangert for fjerde året på rad) blir nevnt som en suksess av flere kolonister i Etterstad. *«Vi har musikk-, kunst- og kulturfestival. Vi hadde 1100 mennesker inne her og vi synes ikke det var fullt en gang»* (Informant 2).

«Vi har en holdning: vi vil at nærmiljøet skal komme inn. Derfor startet vi musikkfestivalen, vi annonserer på hele østkanten, vi vil gjerne ha folk inn. Vi har kunstnere som kommer inn fra nærmiljøet, alle som kommer inn her og har utstilling eller spiller, har en forbindelse til noen i hagen» (Informant 5).

I Sogn nevner mange at søndagskafeen er mye brukt og er populær blant folk utenfor hagen. Noen få sier at folk utenfra kommer når det er arrangement som «barnas dag». Samtidig blir det nevnt at man burde legge bedre til rette for at folk utenfra kan komme inn, og at kolonihagen burde være mer tilgjengelig for allmenheten. *«Ellers er det på en måte ingen begrunnelse for å ta opp viktig jord i en stor by, hvis det ikke er rekreasjon for flere enn bare de som bor der»* (Informant 32). Av ting som burde endres nevnes det: *«Inngangsarealet er en sone som skal ønske velkommen, vi skal jo*

være en park hvor folk skal ha lyst til å gå inn. Men folk er i tvil, de lurer på: “kan vi gå inn?”. Det er en jobb som må gjøres der» (Informant 33) (se bilde 38).

«Vi burde være flinkere med å invitere barnehager og skoler rundt omkring her og sette det litt mer i system. Problemet er selvfølgelig at når alt dette gjøres på dugnadsbasis, så er det litt vanskeligere. Vi gjør ganske mye dugnad her i utgangspunktet» (Informant 31). Det blir også nevnt i Sogn at det er et ønske om at do-husene skal kunne stå åpne. *«Jeg synes det skal være åpent for alt og at folk kan bruke det. Jo flere folk som bruker det, jo bedre er det, også for oss sånn i lengden slik at vi kan beholde det her»* (Informant 26). Noen nevner at man i det siste har blitt mer bevisst på å invitere nærområdet inn i hagen. *«Nå har man jo begynt å sette opp skilter om at søndagskafeen også er åpen for andre, så det dukker stadig opp noen nye folk på kafeen»* (Informant 27).

Mange sier at folk kommer til hagene for å se. I Etterstad fortelles det: *«Folk blir så glad når de kommer inn. De synes det er så hyggelig å gå rundt her. Og da hender det jo at vi ber dem inn, - “kom inn å se liksom”. Så går de inn og titter og ser på huset»* (Informant 3). Flere nevner at det er mest i helgene de ser folk og at folk er nysgjerrige og kommer inn for å se. *«Er ofte folk som ikke er fra nærmiljøet, det er veldig koselig. De har ofte funnet oss på sånn “geocatching”, en post er satt opp der (peker)»* (Informant 5).

I Sogn blir det fortalt at flere kommer inn i hagen for å gå tur. *«Jeg ser det er mange som går tur gjennom her, jeg pleide faktisk å gjøre det selv, før jeg fikk kolonihage. Det er jo fantastisk idyllisk rett og slett»* (Informant 31).

«Vi bor rett ved porten her, så vi merker at det er mye trafikk. Er det godt vær i helgene kan det sikkert gå 30 stykker forbi i timen. De stopper opp, er nysgjerrige og blir invitert inn» (Informant 21).

Når vi spør om hva kolonistene i Etterstad og Sogn synes om nærmiljøets bruk av hagen får vi et enstemmig svar. Alle synes det er hyggelig at folk kommer inn i hagen, og poengterer at det er viktig at hagen er åpen, og er til glede for flere. «Synes det er supert at mange bruker det. Vi kan jo ikke sitte her og ruge på dette og si at vi skal ha dette alene» (Informant 11).

«Det er helt suverent at andre folk kommer inn i hagen synes jeg. Da kan folk se hvor

fint det er her inne, og kanskje enda flere ser idyllen her og har lyst på en parsell selv. Da kan det kanskje bli tilrettelagt for flere slike plasser i byen» (Informant 27). I tillegg nevner noen at så lenge de besøkende ikke ødelegger noe eller forsøpler er de hjertelig velkommen, men dette har ikke vært et problem til nå. «Det gjør jo ingenting så lenge de oppfører seg fint. Hadde det vært mye hærverk så hadde man kanskje tenkt annerledes, men det har ikke vært noe sånt annet enn på vinteren i løpet av de 14 årene jeg har vært her» (Informant 26).

Bilde 38: Kolonihagene er åpne for allmennheten, men inngangsarealet til Sogn kolonihage gjør folk i tvil om de kan gå inn.

4. Diskusjon

Innledning til diskusjon

Hovedfunnene viser at kolonistenes motiv for å skaffe seg kolonihage var å komme nærmere naturen, både ved å kunne dyrke og ved å få lettere tilgang til å være ute. For mange var det et viktig motiv at barna skulle få tilgang til et sted hvor de kunne være ute i et trygt og grønt miljø. Funnene viser også at kolonihagen har en svært stor betydning for kolonistene. Det å kunne være ute, og å dyrke en liten hageflekk er sammen med det sosiale svært betydningsfullt. For mange betyr livet i kolonihagen livskvalitet, rekreasjon og at de har en aktiv livsstil.

Kolonistenes motiv og betydning for å ha parsell i kolonihagen henger i stor grad sammen med bruken av kolonihagene. Hovedforskjellen mellom bruk av hagen, motiv og betydning ligger i det sosiale. Kolonistene bruker ikke hagen primært til å være sosiale. Men ved å leve tett i et fellesskap blir man godt kjent, man samarbeider og deler interesser.

I dette kapitlet diskuteres funnene fra kapittel 3 Resultat opp i mot studiens mål og problemstilling. Videre diskuteres kolonihagens fremtid og avslutningsvis følger en metodeevaluering.

Å være ute og å kunne dyrke

Å kunne dyrke og ha en hageflekk, er noe nesten alle kolonister forteller var motivet for å ha kolonihage. Dette er også i tråd med undersøkelsen til Gulbrandsen (1999) og Haavie (2001). Som nevnt innledningsvis av Engelién (2012a) er det færre og færre innbyggere i Oslo som har trygg adgang til nærturterreng eller andre rekreasjonsområder. Fortettingen innenfor eksisterende tettstedsgrenser gjør at avstanden mellom hver grønne lunge blir større og større. Kolonistene nevner at muligheten til å ha en liten hageflekk midt i byen blir mer og mer eksklusiv. Den store befolkningsveksten gjør at det er færre kolonihytter tilgjengelig per innbygger enn det var på starten av 1900-tallet når kolonihagene ble etablert.

Kolonihagen representerer i stor grad et naturlig miljø hvor kolonistene kan dyrke og være mye ute. Når man bor omgitt av blokker og asfalt, kan det å ha parsell i en kolonihage bidra til at man får kontakt med naturen og grønne omgivelser, og dermed får økt restorasjon og rekreasjon (de Vries 2010; Kaplan & Kaplan 1989; Kaplan 1995). Menneskets positive respons for eksponering av natur, forklarer i stor grad hvorfor det å være ute er et av de viktigste motivene for å eie en parsell i kolonihagen for nesten samtlige kolonister i denne studien. I Maslows (1943) motivasjonsteori er fysiologiske behov grunnleggende. Det å dyrke kan oppleves som et fysiologisk behov, fordi dyrking gir mat. Dette kan også grunngis i at det å skaffe mat er et genetisk behov, i følge Orians (1980) og Wilson (1984).

Mulighet for barna til å være ute viste seg også å være en stor motivasjon for å få kolonihage når det gjaldt barnefamilier.

Det at barna kan ha et sted hvor de kan springe rett ut når de våkner om morgenen, leke ute, og oppleve gress og natur, var noen av ønskene til foreldrene. For mange opplevdes det som et styr å skulle pakke med seg mat, klær og utstyr til et dagopphold i en av Oslos parker. Det ble påpekt at planleggingen gjerne kunne ta lang tid, og på denne tiden kunne været alt ha endret seg. Et annet moment som ble nevnt var at når barna er små, må de hjem å legge seg tidlig på kvelden. Ofte kan det fortsatt være svært varmt både ute og i leiligheten, og mulighetene til å luften er små. I kolonihagen kan man la barna ligge inne å sove i hytta, mens foreldrene fortsetter å være ute. Å bo i kolonihage gir også barna en større frihet fordi de kan leke på et stort, trygt areal, siden det er store gjerder rundt hagen. Behov nummer to i Maslows (1943) motivasjonsteori er trygghet og sikkerhet. Dette behovet kan gjelde for barnefamilier som vil at ungene skal kunne være ute på et trygt sted.

Hyggelig og idyllisk

Noen få kolonister ville ha hage fordi det virket hyggelig og idyllisk. Media kan være en grunn til at kolonihagen assosieres med ord som idyllisk og hyggelig, fordi man gjerne forbinder kolonihagen med et avslappet liv med blomstrer, sol og sommer. Som nevnt i innledningen er ukebladene om våren og sommeren fulle av artikler om «det gode liv» i kolonihagen, som appellerer til ønsket om et lykkelig liv og en fullkommen sommer. En interessant refleksjon en kolonist kommer med, er at når man står på venteliste tenker man at det er idyllisk med hage og kjekt med mere plass, mens når man først har kommet inn i hagen tenker man at man vil ha hage på grunn av det med jord, og på grunn av menneskene man blir kjent med. Dette gjør kolonihagelivet idyllisk,

men kanskje på en annen måte enn hva kolonistene hadde sett for seg.

Forventninger

Livet i kolonihagen sto til forventningene. Kolonistene trekker frem forventninger til den enkle tilgangen til å være ute. Flere forteller om forventninger om å være på landet midt i byen og forventninger om å kunne være mer «fri», at det oppleves som en frihet det å kunne ha tilgang rett ut, og å få nærhet til naturen.

Livet i kolonihagen ble for kolonistene bedre enn forventet, fordi de ikke hadde forventninger til det sosiale livet i hagen. Det sosiale i hagen ble altså for mange en overraskelse og en bonus. Det ble samtidig mer arbeid i kolonihagen enn forventet. Det er nok mange som ikke er klar over at en hage trenger mye stell for å få vekster til å spire og blomstre. Mange var ikke vant til å ha hage, hverken foreldre eller de selv har hatt det, så de visste ikke hva det innebar. Et slikt lite samfunn som en kolonihage, er også avhengig av en stor frivillig innsats for å fungere, noe som krever at kolonistene bruker mye tid og ressurser i hagen. Dette var noe flere antageligvis ikke var forberedt på.

Ventelister

For å få parsell i kolonihage i Oslo er det i dag 10 til 20 års venteliste. Denne køen gjør at folk som har små barn når de setter seg på liste, gjerne ikke kommer inn i hagen før barna er blitt tenåringer. Det er synd, og bidrar til at noen bruker kolonihagen mindre enn de ville gjort om de hadde kommet inn i hagen i den perioden da barna var små. Dette gjør også at det blir færre barn i kolonihagen enn ønskelig.

Kolonistene i studien tror en av grunnene

til de lange ventelistene er en trend i samfunnet. Det er blitt moderne og trendy å dyrke sin egen mat. Som en kolonist påpeker, ble parsellhageprosjektet som ble satt i gang i Bjørvika i 2012, et veldig populært tilbud. Det var mange som kom for å få seg en kasse å plante i, og interessen for å dyrke selv er tydelig økende. Det kommer også frem under spørsmålet om hvordan kolonistene bruker parsellene sine, at det dyrkes mer nå enn for noen tiår siden. I tillegg tror mange at kolonihagen blir idyllisert gjennom media, og at reportasjer om det fine livet i kolonihagen gjør at folk både blir bevisst på muligheten, og gjør at mange får lyst til å oppleve det samme selv. McClellands (1987) motivasjonsteori forteller om prestasjonsbehov. Det kan være prestisje i å dyrke økologisk, ha en fin parsell og dyrke sin egen mat. Dette kan også ha sammenheng med Maslows (1943) femte behov i behovspyramiden, selvrealisering.

Mange tror at det er et økende behov for å oppleve nærhet til natur og at ønsket om kolonihage kan komme av at det ellers i samfunnet er mye stress, forurensning, asfalt og trafikk. I følge Nasjonalt folkehelseinstitutt (2010) er det i dagens samfunn mer stress og støy og mindre søvn enn før. Kolonihagen kan være en motsetning til den hektiske hverdagen, hvor en kan puste ut og få en avkopling fra hverdagens stress og mas. Det kan tenkes at en del mennesker som bor i byen er opptatt av jobb og karriere og slik sett har behov for et sted hvor de kan la tankene hvile fra plikter og utfordringer i arbeidslivet. Kolonihagen blir da et sted å komme bort («*being away*») og et sted for fasinasjon, jamfør Kaplan & Kaplan (1989; Kaplan 1995). Vegetasjon og natur kan som tidligere nevnt bidra til at stressnivået senkes, og kan

bedre mentalt utslitthet (Kaplan & Kaplan 1989; Kaplan 1995; Ulrich udatert).

Økonomi er også et aspekt som kan gjøre at kolonihagene i Oslo er populære. Å kjøpe og leie parsell i en kolonihage koster veldig lite sammenlignet med hva det koster å kjøpe hytte eller annen fritidseiendom. Det gir mulighet for alle, både unge og gamle, eneforsørgere og personer med lav inntekt. Nå til dags er prisnivået høyt både på leiligheter i Oslo og rekkehus og eneboliger utenfor sentrum. Leiligheter som ble solgt i Oslo i mars 2014 hadde en gjennomsnittspris på 47 200 kr per kvadratmeter (Krogsveen 2014). For resten av landet lå gjennomsnittsprisen på 31 100 kr per kvadratmeter (Krogsveen 2014). Til og med leiemarkedet er dyrt. Snittpris for en treroms lå i mars 2014 på 14 061 kr i måneden (Utleiemegleren 2014). For mange er det å kjøpe egen bolig utenkelig, og enda mer utenkelig er det da å kjøpe fritidseiendom, når man ikke har råd til å komme inn på boligmarkedet. Kolonihagen gir mulighet til å ha en fritidseiendom, og et sted å være ute når leiligheten om sommeren er trang og varm. Mange leiligheter i Oslo har ikke balkong, og man får dermed ikke mulighet til å være ute med mindre man går ned flere etasjer.

Det at kolonihagene er sentrumsnære tror kolonistene er et viktig moment for at folk ønsker seg kolonihage. Kolonistene synes det er unikt å være på landet midt i byen, på den måten kan man leve den urbane livsstilen, og ha tilgang til byens aktiviteter og tilbud. Å komme seg til kolonihagen tar for de fleste bare noen minutter, og er veldig enkelt. Beliggenheten er viktig fordi man ikke vil bruke masse tid på å komme seg til og fra hytta. Når hverdagen er travel, er det fint at kolonihagen ligger så nært at man ikke trenger å dra langt av sted for å

komme dit. Man trenger heller ikke ha bil eller førerkort for å ha parsell i kolonihagen, noe som nesten kreves om man skal komme seg til en hytte hvor kollektivtilbudet er begrenset.

Det enkle livet i kolonihagen blir nevnt av flere kolonister som en grunn til hvorfor de tror mange ønsker seg kolonihage. En forklaring kan være at det å ha parsell i kolonihagen er enkelt på mange måter, siden det gjerne krever mindre vedlikeholdsarbeid, kunnskap og økonomi enn om man skulle hatt en egen hytte. I kolonihagen er det også lett å spørre andre om tips og hjelp. Har man hytte på fjellet må man gjerne ordne med strøm, vann og brøyting, og det krever selvfølgelig mer vedlikehold jo større hytta er. I og med at hyttene i kolonihagen er sommerhytter, er det også mindre jobb å holde de ved like.

Det blir likevel understreket at kolonistene tror mange på ventelistene undervurderer hvor mye arbeid det er, både med egen parsell og i resten av hagen. Pliktarbeid skal gjennomføres, og det forventes deltagelse på ulike arrangement. Både prydplanter og nyttevekster krever vedlikehold og arbeidsinnsats.

Kolonihagene i et større perspektiv

Alle motivene til kolonistene er på individnivå og går på deres egne interesser. Dette gjelder også når kolonistene kommer med grunner til hvorfor de tror andre vil ha kolonihage. Det er blant annet viktig for kolonistene å kunne dyrke, ha god tilgang til uteområder og at barna deres skal ha en god og trygg oppvekst. Motivene går på interesser som har fordeler for dem personlig, og går ikke på hva som gagnar miljøet og resten av verden. Man kunne kanskje forventet seg at flere så kolonihagen i et større perspektiv og tenkte at de ville ha

kolonihage fordi det var miljøvennlig, og at de ville bidra til en bedre verden. Selv om kolonistene tror folk vil ha kolonihytte for å dyrke egen mat uten giftstoffer, er ikke dette med tanke på å spare miljøet, men heller med tanke på egen vinning ved å være trendy og spise sunn mat. Kolonistene kunne ønsket å ha kolonihage fordi da trenger man ikke reise langt for å komme seg på ferie- og hyttetur, og sparer dermed miljøet for utslipp. Eller man kunne ønsket å dyrke kortreist mat for å spare miljøet. Hvorfor ser kolonistene kolonihagene bare på individnivå? Hva er det som gjør at ingen ser kolonihagen i et større perspektiv? Har man det så bra i Norge at man ikke tenker på miljøet? Kanskje er det en trend i Norge at man blir mer og mer selvopptatt. Det er lite fokus ellers i samfunnet på at man personlig skal gjøre store tiltak for å redusere klimautslipp. Det er for eksempel ytterst sjelden noen vil droppe en sydentur, eller vil ha færre personlige eiendeler, med tanke på å spare miljøet. Kanskje har hverdagen blitt så travel og stressende at man føler man ikke har tid og krefter til å tenke på andre. Eller tenker folk at «det jeg gjør er så lite at det gjør nok ikke noen forskjell likevel» og dermed lar de være?

Motivasjon for å fortsette å ha parsell i kolonihagen

Motivasjonen for å fortsette å ha parsell når man først har kommet inn i hagen, henger sammen med betydningen kolonihagen har for kolonistene. Motivasjonen for å komme inn i hagen viser seg å ha mange likhetstrekk med motivasjonen for å fortsette å ha parsell i kolonihagen. Men motivasjonen for å fortsette å ha parsell inneholder i tillegg aspektet med den sosiale betydningen. Betydningen kolonihagen fikk for kolonistene var selvsagt vanskelig for dem å forutse før de kom inn i hagen.

Betydning

For kolonistene er betydningen av å ha parsell svært stor. De kan ikke forestille seg et liv uten og de synes kolonihagen gjør livet verdt å leve. Kolonihagen er en del av identiteten deres. Det er flere grunner til at kolonihagen er viktig; sosial betydning, dyrkning, livskvalitet, rekreasjon og avstressende effekt, at barna kan være ute i et trygt miljø, aktiv livsstil og at kolonihagen er viktig for de eldre.

Sosial betydning

Den sosiale betydningen er svært viktig for kolonistene. Som nevnt var det sosiale ikke et motiv for å ønske seg kolonihage, men det kom i tillegg. Det ble først viktig når kolonistene kom inn i hagen. Det er flere grunner til at det oppstår gode sosiale forhold i kolonihagen. Det at man lever tett innpå hverandre, at man driver kolonihagen i fellesskap og at det finnes mange uformelle møtesteder en noen av grunnene.

Som nevnt i innledningen lever flere og flere mennesker alene og ensomhet blir stadig vanligere (Holt-Lunstad et al. 2010). I kolonihagen prater man med hverandre, sier «hei» og ser hverandre. Nettopp dette å bli sett, og å kjenne naboene sine, blir av mange satt stor pris på. I Maslows (1943) motivasjonsteori er behov nummer tre kjærlighet og sosial tilknytning. I følge McClelland (1987) er også sosial kontakt et viktig behov. Kolonihagen er et samfunn der man blir sett, og kan sammenlignes med dagens bygde-Norge. Man vet hvem mange i hagen er, og man bryr seg om hverandre på både godt og vondt. Som bygde-Norge kan også et slikt mindre samfunn bidra til mer «snakking» enn det er i byen. Kanskje er det mer «snakk» i Etterstad, der alle kjenner alle, og hagen er så liten. Dermed blir du sett hele tiden og man ser hvem som bidrar til fellesskapet og ikke.

Mange kolonister setter pris på å finne på aktiviteter med andre, og sier at de ville savnet det sosiale samholdet i kolonihagen om de hadde mistet parsellen. Forskning viser at sosiale relasjoner er like viktig for helsen som for eksempel fysisk aktivitet (Holt-Lunstad et al. 2010). Som fortalt i innledningen viser forskning at grønne bomiljø i blokkbebyggelse bidrar til økt bruk av uteområder og sterkere sosiale bånd i nabolaget (Kuo et al. 1998). Denne forskningen kan overføres til kolonihagen der det er grønne bomiljø. Effekten blir nok også enda sterkere siden det er enklere å komme seg ut i hagen når man bor i kolonihage, enn når man bor i blokk. En studie av Maas et al. (2009a) underbygger også denne effekten og hans studie viste at opplevelse av ensomhet og mangel på sosial støtte var lavere i områder med god tilgang på grønne arealer.

Når man er ute, får man som Gehl (2010) beskriver, direkte kontakt med andre mennesker, og uformelle og tilfeldige møter oppstår. Man sier «hei» over gjerdet eller slår av en prat. Dette beskrives av Gehl (2010) som en aktiv kontakt. Ut fra korte ordvekslinger kan av og til mer omfattende kontakter utvikles ved for eksempel hjelp av felles interesser. I kolonihagen kan en slik felles interesse være dyrkning, pliktarbeid eller arrangement som skal være i hagen. Kolonistene setter pris på å kunne snakke med naboene sine, og sier at hjemme i blokka er det få de vet hvem er og de sier sjelden «hei» til hverandre. I kolonihagen finnes også passiv kontakt som Gehl (2010) beskriver som se- og høreaktiviteter som kan være å se på mennesker eller følge med på det som foregår. Selv om man ikke selv deltar, føler man seg som en del av et større fellesskap. Dette er noe flere av kolonistene trekker frem som en viktighet. Samtidig føler man seg nyttig av å delta

på arrangement og dugnader, og det føles meningsfylt å kunne hjelpe andre. Dette samsvarer med Leake et al. (2009) sin studie som sier at hagearbeid kan gi følelse av fellesskap og tilhørighet og at dette igjen kan gi økt trivsel. Dette stemmer også overens med Maslows motivasjonsteori (1943) hvor behov nummer fire er anerkjennelse og positiv selvoppfatning.

Flere kolonister kommer fra andre steder i landet og har ikke familien sin i nærheten. Som nevnt i innledningen tiltrekker hovedstaden seg arbeidstakere siden det fins mange flere arbeidsplasser her enn ellers i landet (Høydahl 2010). McPherson et al. (2006) sier også at mange ikke lever i storfamilier lenger, i stedet lever de på andre siden av landet eller langt fra sine slektninger. For folk som bor langt fra familien sin og langt fra der de har vokst opp, betyr kolonihagen at man får mange nye relasjoner, både nære relasjoner og folk man bare hilser på. Samholdet i kolonihagen blir av flere i Etterstad beskrevet som en familiefølelse.

I Etterstad er man veldig fornøyd med at størrelsen på hagen ikke er så stor. Dette gjør at alle kjenner alle, og de får godt samhold og god kontakt. I Sogn derimot er hagen over dobbelt så stor og kolonistene i Sogn er glad for at de ikke kjenner alle. At hagen er større gjør at det er flere typer mennesker i hagen og at man mer kan velge hvem man vil være sammen med. Det er interessant at både kolonistene i Etterstad og i Sogn er fornøyd med størrelsen på sin egen hage, selv om de er så forskjellige. Dette kan forklares med at de aller fleste er fornøyd med det de har, og tilpasser seg det, siden man ikke vet om noe annet. Man finner fordeler ved den størrelsen man kjenner og omfavner de fordelene. Hvilken størrelse man liker kommer kanskje også

an på hvordan man er som menneske. Noen liker å være sosiale hele døgnet, mens andre liker å velge selv når de skal være sosiale. Vårt inntrykk etter intervjuene og observasjon i hagene, er at man mer kan velge når man vil være sosial om man bor i Sogn kolonihage. For å bli kjent med folk er man mer avhengig av å være med på arrangement, komiteer eller dugnadsarbeid. Mens i Etterstad er man sosial mer eller mindre hele tiden på grunn av at hagen er så liten og tett at «alle kjenner alle».

Felles do og dusj i kolonihagen betyr også mye for det sosiale livet i kolonihagene. Do- og dusjkøene skaper uformelle møteplasser og man møter også folk på vei frem og tilbake fra sanitærhuset. Dette gjør at terskelen for uformell prat blir lav. Som resultatdelen viser, får man mindre sosial kontakt ved å ha innlagt do og dusj i hytta. Det fører til færre behov for å gå utenfor parsellen, dermed blir det også færre uformelle møter.

De lave gjerdene og de lave avgrensningene mellom parsellene bidrar også til sosial kontakt. Dette gjør at man lett kan ha denne passive kontakten som Gehl (2010) beskriver ved at man kan se inn i de ulike parsellene og føle kontakt på denne måten. Kolonistene vil at kolonihagen skal være åpen slik at både andre kolonister og besøkende kan se inn. Samtidig poengterer mange kolonister at de liker å være skjermet akkurat der de har spiseplass. De trenger et sted der ikke alle kan se dem som kan være privat. Denne preferansen kan sammenlignes med *prospect-refuge-theory* (Appleton 1975) som sier at mennesket liker å ha utsikt og oversikt uten å bli sett selv.

At det sosiale har en viktig betydning i kolonihagen stemmer også overens med tidligere studier. En studie nevnt i

innledningen av Perez- Vazquez et al. (2005) viser at kolonistene i hans studie verdsetter det sosiale, blant annet utveksling av ideer når det gjelder grønnsaker, frukt og blomster, vennskap og hyggelig selskap. I studien gjort av Gulbrandsen (1999) på kolonihager i Oslo var også det sosiale viktig, og 80 prosent krysset av på svaralternativet «*trivelig miljø, nabokontakt*».

Viktig med dyrkning

Når det gjelder dyrkning, viser våre funn at de fleste kolonistene synes det å dyrke og ha hage har en stor betydning. Dette er i likhet med kolonistenes motiv for å ha hage. De synes det er fint å kunne skape noe, og synes det gir en tilfredshet å kunne dyrke egen mat. Kanskje er det et urinstinkt i mennesket som gir denne tilfredsheten ved å dyrke, urinstinktet om å skaffe mat. Både *biophilia-teorien* og *habitat-teorien* er grunnlagt i at man har medfødte preferanser (Orians 1980; Wilson 1984). Mat er jo et av våre primærbehov. Flere synes det er terapi å dyrke og synes det er rekreasjon å holde på med jorda. Flere sier at de ville savnet å dyrke dersom de hadde mistet kolonihagen. Også forskningsstudien av Gulbrandsen (1999) viser at de aller fleste syntes dyrking var viktig. I studien av parsellhager gjort av Haavie (2001) kommer det også frem at ønsket om å ha parsellhage, handler om å få jobbe med de grunnleggende naturprosessene og få jord under neglene.

Noen trekker frem at praktisk arbeid gir selvtilfredshet. Dette stemmer også godt overens med Leake et al. (2009) som sier at hagearbeid kan gi mestring og trivsel som igjen kan gi bedre psykisk helse.

Livskvalitet, rekreasjon og avstressende effekt

Stress og en travel hverdag er noe som preger de fleste i dagens samfunn. Flere kolonister trekker frem at det å bo i kolonihagen gir livskvalitet og sier at livskvaliteten ville blitt forringet om de hadde mistet kolonihagen. Andre har også funnet ut at hagearbeid kan bidra til bedre livskvalitet (Hewitt et al. 2013; Kidd & Brascamp 2004; Unruh 2004). Flere av kolonistene synes det å ha kolonihage gir en avstressende effekt, rekreasjon, fred og ro. Dette stemmer godt overens med teoriene til Kaplan & Kaplan (1989; Kaplan 1995) og Ulrich (udatert). Også Van Den Berg & Custers (2011) sin studie understreker dette. Studien viste at en kort periode med hagearbeid kunne gi psykologisk restorasjon fra akutt stress. Noen kolonister sier at livet i kolonihagen gir bedre helse og økt trivsel og velvære. Dette stemmer godt overens med forskningen som er gjort. Både forskningsstudien til Gulbrandsen (1999) og studien av Haavie (2001) viser at kolonihagen er viktig for psykisk og fysisk velvære. Studien av Haavie (2001) viser også at parselleierne ser på parsellhagen som et avkølingssted.

Både forskning og våre resultater viser at det er svært viktig med grønne omgivelser for å redusere stress. I en hverdag som er preget av mer og mer stress, blir grønne omgivelser viktigere. Som nevnt innledningsvis blir det stadig færre grønne arealer (Thorén 2010). Dermed blir det enda viktigere å ta vare på de grønne områdene som er igjen, og kolonihagene blir viktige å bevare for fremtiden. Noen kolonister synes det å bo i kolonihagen gjør at det føles ut som om de har ferie selv om de er på jobb om dagen. Dette gir et godt bilde på at kolonihagen gir en avstressende effekt. Man greier å slappe

av når arbeidsdagen er over og stressende tanker fra arbeidslivet blir blokkert.

Noen kolonister sier at kolonihagen betyr et enklere liv noe de setter pris på. Kanskje den enkle livsstilen betyr mindre stress, det blir mindre ting å passe på, mindre å rydde og mindre man trenger å bekymre seg over.

Kolonihagen gjør at flere kan bo i Oslo

Flere kolonister fortalte at de ikke hadde bodd i Oslo eller bodd på den måten de gjør nå hvis de ikke hadde hatt kolonihage. Dette er oppsiktsvekkende og viktig informasjon. Kolonihagen gjør faktisk at flere blir boende i Oslo. Kolonister forteller også at de kan bo i mindre attraktive leiligheter som daglige bopel på grunn av kolonihagen. De krever ikke utsikt, balkong eller fine bakgårder siden de har kolonihagen som de kan bruke i sommerhalvåret.

Særlig barnefamilier legger vekt på at de ikke kunne bodd på den måten de gjør nå om det ikke hadde vært for kolonihagen. Som nevnt innledningsvis påpeker Høydahl (2010) at barnefamilier helst vil bo utenfor de største byene, selv om de vil bo i nærheten av dem. I Oslo er det særlig mange familier uten barn. Det er ikke heldig for å oppnå det ønskede mangfoldet i befolkningen i byen. Når unge vil stifte familie og få barn, er det mange som flytter ut av sentrum, for å få mer plass til hus og hage. Kolonihagen kan bidra til å oppfylle drømmen om hage, selv om man fortsatt bor i byen. Som en kolonist nevner, er kolonihage en «light-versjon» av å ha eget hus med hage. Kolonihagen gjør at unge mennesker kan bli boende i byen og fortsette den urbane livsstilen selv etter at de har fått barn.

Viktig betydning for barna å kunne være i kolonihagen

Som nevnt i forrige avsnitt har kolonihagen særlig viktig betydning for barnefamilier. Mange trekker frem betydningen av at barna har så stor frihet i kolonihagen. De kan springe rundt uten å være redde for å bli påkjørt av biler eller for å gå seg bort. Foreldrene tør å slippe ungene ut på egenhånd i kolonihagen, i en mye lavere alder enn de ville gjort i leiligheten i byen. I kolonihagen får barna en mer lignende oppvekst som man får på bygda, der man kan springe til lekeplassen på egenhånd og bare stikke innom for å se om nabogutten er hjemme. Man får også et barn-voksenforhold som er mer lignende som på landsabygda, der barna får forhold til andre voksne enn sine egne foreldre og de som foreldrene kjenner. I byen er mange barn opplært til at man ikke skal snakke med andre voksne. I kolonihagen får man et forhold til andre voksne uavhengig av foreldrene. Barna får gå fritt i nabolaget og blir på veien kjent med både gamle og unge. Kolonister fra Etterstad forteller at i kolonihagen vet man hvem alle barna er sine, og dette gjør at man kan ta vare på dem, hjelpe dem hvis de har slått seg og så videre.

I vår studie kom det frem at i kolonihagen kan barn og voksne gjøre ting sammen, og lære av hverandre. Man kan spille fotball, croquet, badminton eller mate fuglene. Slike aktiviteter fremmer kontakt mellom foreldre og barn (Mason & Conneeley 2012). Barna kan også lære praktisk arbeid av foreldrene som å klippe gress eller vanne planter. Hjemme blir det lett at man sitter ved hver sin skjerm med ulike aktiviteter, den ene leser nettavis og den andre spiller spill. Her får man ikke den samme sosiale kontakten som man får ved å gjøre noe sammen i kolonihagen.

Kolonistene vektlegger også viktigheten av at barna har enkel tilgang til det grønne og frisk luft. Det blir også trukket frem at det er fint at barna får et naturlig forhold til hvor maten kommer fra, og får lære hvordan naturen fungerer. I kolonihagen lærer man naturlig at eplene kommer fra epletreet og gulrøttene vokser i jorda. Om man bare ser mat fra butikken, kan man fortro at epler og appelsin kommer fra samme sted, for de ligger jo ved siden av hverandre i butikkhylla.

Liten terskel mellom inne og ute

Kolonistene verdsetter at det i kolonihagen er liten terskel mellom ute og inne. Det gjør at dersom de bare har to minutter kan de likevel gå ut, noe de ikke ville ha gjort om de bodde i blokk. Det er mye enklere å bare gå ut døra i kolonihagen. Kolonistene synes det er bedre vær i kolonihagen. Det oppleves nok slik fordi når sola først titter frem, er det ikke vanskelig å komme seg ut selv om det bare skulle gå 15 minutter før sola går bak en sky igjen. Det at hyttene er små, gjør det også mer naturlig å oppholde seg utendørs, enn det er når man sitter inne på et kontor eller i en leilighet. Siden de fleste i dag jobber innendørs, og færre jobber i utendørsyrker som jordbruk og fiske, blir huden eksponert for mindre sol (Graff-Iversen 2001). Sollyset er en viktig kilde til D-vitamin og D-vitamin gir flere viktige helseeffekter (Juzeniene & Moan 2009). Mange kolonister tror de ville vært mindre ute om de ikke hadde hatt mulighet til å bo i kolonihagen.

Flere trekker frem dette med å kunne gå barføtt ut i gresset. Denne nærkontakten med naturen verdsettes høyt. Som innledningskapitlet er inne på, er det i dag færre og færre innbyggere i byen som ofte er i nærkontakt med naturen. Dette kommer av endringer i samfunnet, i livsstil og levemåte (Nasjonalt folkehelseinstitutt 2010). Mennesket har likevel preferanse for natur og grønne omgivelser, og responderer positivt på natur og naturlige miljø (Maller et al. 2006).

Ville vært mindre i aktivitet uten kolonihagen

Resultatet viser at mange tror de ville vært mindre ute og mindre i aktivitet om de ikke hadde hatt parsell i kolonihagen. Kolonistene forteller at det alltid er noe å gjøre i kolonihagen og man tenker ikke på at man beveger seg. I en studie av Van den Berg et al. (2010) rapporterte både yngre og eldre parselleiere om høyere nivå av fysisk aktivitet i løpet av sommeren enn naboer som var i tilsvarende alderskategorier. Selv om man ikke løper og svette i kolonihagen, er man i jevn aktivitet store deler av dagen. Det er bøyde rygger med luking, kanskje tunge løft på dugnad, plenklipping, hekktrimming og lignende. Denne naturlige aktiviteten fikk man før ved å ha yrker der man holdt seg i aktivitet. Siden dages yrker er mer stillesittende, trenger man slike steder som kolonihagen hvor man er naturlig aktiv uten at man tenker på at man trener. Leake et al. (2009) og Gulbrandsens (1999) studie stemmer også godt overens med disse funnene om at kolonihagen gir sunn bevegelse.

Viktig betydning for eldre

Om kolonihagene skulle bli nedlagt, trekker noen kolonister frem at det ville hatt stor innvirkning på de eldre i kolonihagen.

Om vinteren er de eldre stort sett isolert i leilighetene sine, men når sommerhalvåret kommer er de sosiale og aktive i kolonihagen. Her blir de sett, folk hilser, spør hvordan det går og spør om de trenger hjelp. I kolonihagen kan de eldre holde seg i aktivitet med enkle gjøremål, noe som også bekreftes av for eksempel Hawkins et al. (2011), Sommerfeld et al. (2010) og Van den Berg et al. (2010). Både eldre og barn er grupper som fort faller utenfor i en by som er skapt for at folk skal ha arbeidsplasser og at man skal tjene penger. Når man ikke lenger er arbeidstager, er det ikke så mange oppgaver og aktiviteter igjen i byen. Dette gjør at kolonihagen har en viktig betydning for de eldre både når det gjelder å holde seg i aktivitet og det sosiale. Å bli sett, å være sammen med andre og å føle seg nyttig, er viktig for selvoppfatningen jamfør Maslow (1943).

Plantebruk

Når det gjelder kolonistenes bruk av kolonihagen kommer det frem at alle kolonistene bruker hagen til å dyrke både prydplanter og nyttevekster. Fordelingen mellom nyttevekster og pryd er omtrent likt fordelt. Det kommer frem at kolonistene har stor glede av parsellen sin uansett, uavhengig om de har mest pryd eller nyttevekster. Som mennesker har man forskjellige interesser, og de som er interessert i pryd har stor glede av det, mens de som er interessert i dyrking av nyttevekster synes det er mest spennende. Plantebruken er et tema som oppfattes ulikt i kolonihagen. Enkelte er opptatt av å ha en pen parsell med mye pryd, andre synes igjen at dyrking av nyttevekster er vel så viktig. Holdningene om at parsellene bør være pene og prydelige, underbygges kanskje av at man for eksempel ofte deler ut priser for peneste hage i kolonihagen. Kanskje blir holdningene også påvirket av typiske «hjemme-hos»-reportasjer fra kolonihagen hvor man viser frem hvor pent man har det. Dette kan være med å «heie fram» pryd på parsellene.

Når det gjelder endring i plantebruk, er det interessant at kolonistene har et delt syn på hvordan denne utviklingen har vært. Rundt halvparten synes flere dyrker nyttevekster nå enn før, mens den andre halvparten synes færre dyrker nyttevekster nå, og at det har blitt mer pryd på parsellene. At flere synes det har blitt dyrket mer nyttevekster i det siste, kan nok komme av at det det siste tiåret har blitt trendy å dyrke i småskala, selv om det blir dyrket mindre enn når kolonihagene ble anlagt for over 100 år siden. Før var det matuak med redskapsskur på parsellene, nå er det mer pryd. Folk har forskjellig syn på hva «før», og «før i tida» er. Folk har også forskjellig syn på hva som

er «mye» og «lite» når det gjelder dyrking av nyttevekster. Noen av kolonistene har vært lenge i hagen og er vant til mye dyrking, mens andre er vokst opp med ferdigmat, og synes en potetåker på to kvadratmeter er stort.

Det er nok mange grunner til at det dyrkes mindre i dag enn når kolonihagene ble anlagt. Behovet for matauk er ikke til stede i dag, siden tilgangen er enkel i butikken, og kjøpekraften blant nordmenn er stor. Det er rett og slett mer lettvtint å kjøpe det man trenger. Tid er også en mangelvare i det norske samfunnet, og «tidsklemma» er et problem for mange. Man rekker ikke å bruke mye tid på å dyrke i tillegg til alle andre aktiviteter og sysler man skal drive med. Tiden når ting skal såes er også en travel tid. Da er det for mange innsputt på jobb før ferien, eksamenstid, og avslutning på fritidsaktiviteter før sommeren. I dag skal de fleste også bruke mye av fritiden sin på å reise, noe som gjør at de får mindre tid til å stelle i hagen. Det gjør at planter som trenger daglig vann og stell utelukkes fra «repertoaret». Dyrking krever også kunnskap, og det krever at man prøver og feiler for å se hva som fungerer. Ulike planter krever ulikt stell. Jord- og solforhold har mye å si, i tillegg til at det er en utfordring med snegler og skadedyr.

Men dyrking er som tidligere nevnt populært. Det å dyrke sin egen mat har blitt en trend i samfunnet. Det har blitt økt bevisstgjøring omkring dyrking av egen mat for å vite hva man spiser, og for å unngå tilsetningsstoffer. Fellesprosjekt i hagene med drivhus og kurskvelder bidrar til økt interesse blant kolonistene.

Rekreasjon

Som nevnt tidligere under punkt 4.2, bruker mange av kolonistene hagen til rekreasjon, å slappe av og senke skuldrene. Det at kolonistene «slapper av» betyr ikke nødvendigvis at de ligger i solstolen. For mange av kolonistene er det å slappe av, når de pusler rundt i hagen, gjør hagearbeid og lar tankene vandre, uten at de tenker på annet enn her og nå. Dette kan sammenlignes med «flow»-begrepet, at man helt og holdent går inn i det man gjør, uten tanke for dagliglivets bekymringer (Ørsted Andersen & Hanssen 2012). Denne tilstanden kan man for eksempel se tydelig hos barn når de blir oppslukt av leken og ikke vil bli avbrutt. Det å dyrke er for mange rekreasjon og terapi, og er en aktivitet kolonistene kan holde på med som gjør at de glemmer tid og sted. For mange er det tilfredsstillende å dyrke fordi de ser resultater, de ser at det spirer og gror, og de ser at de får det til. Det at kolonistene føler de slapper av selv om de egentlig gjør hagearbeid, kan forklares med studien til Van Den Berg & Custers (2011), som viser at hagearbeid fører til en psykofysiologisk restaurering fra akutt stress, og fører til at godt humør gjenopprettes.

Å være ute

Å være ute er en viktig del av hverdagen i kolonihagen. Det er naturlig å være ute når hytta er så liten, og mange ønsker å oppholde seg ute i hagen, for å være i ett med naturen. De fleste kolonistene sier at de bare er inne dersom det regner. Nesten alle i kolonihagen har anlagt spiseplass ute, og de fleste sier at de spiser ute så sant det ikke regner. Noen spiser ute også når det regner, siden de har en slags parasoll som dekker spiseplassen. Når kolonistene er ute, er det som regel noe de pusler med.

De vanner blomster, luker i bed, klipper hekken, beskjærer busker eller trær, eller bedriver annen aktivitet i hagen. I følge Perez-Vazquez et al. (2005) kan det ha store fysiske, psykologiske og sosiale fordeler å drive med dyrking og å være ute i hagen. Det bekreftes også av Leake et al. (2009).

Å være sosial

Det er få av kolonistene som svarer at de bruker hagen til å være sosial, det sosiale er noe som kommer i tillegg. Kolonistene dyrker, gjør hagearbeid, sitter ute, leser bok ute, arbeider ute, og mens dette skjer oppstår det sosiale samtidig. Det kan sammenlignes med for eksempel å gå fjelltur fra hytte til hytte, hvor tur-gåerne bruker dagene til å gå, men både på veien og på kveldstid møter de andre turgåere og det sosiale kommer som en viktig bonus i tillegg til det å gå. Gode sosiale bånd har som nevnt stor betydning for menneskers helse og trivsel, og ved å bruke kolonihagen oppstår det ofte tette relasjoner og vennskap mellom kolonistene.

Barnas bruk

Barna bruker kolonihagen til å leke, og barna er mye ute om det er fint vær. Barna leker ofte med andre jevnaldrende i kolonihagen. Der kolonihagen er liten, slik som i Etterstad, er det lett for foreldre å slippe barna «fri» i hagen, slik at de kan løpe omkring der de vil. Hagens gangvei er utformet som en sirkel, noe som gjør at barna lett kan finne hjem igjen, og at foreldrene enkelt kan finne barna om det skulle være noe. I Sogn er det også mange barn som får stor frihet og kan bevege seg der de ønsker innenfor kolonihagens porter. Barna i kolonihagene får mulighet til mange morsomme aktiviteter i hagen, de leker i parsellen, på lekeplassen og de med venner. Gjennom å delta i kolonihagen

og det lille samfunnet en kolonihage er, får barna større forståelse for fellesskapsarbeid. De forstår at fellesskapsarbeid er viktig for å få et samfunn til å fungere, og at det har stor verdi å delta i et fellesskap. Noen av foreldrene påpeker at det er fint at kolonihagen kan lære barna at det går an å leve et mye enklere liv enn det man gjør til vanlig.

Blir parsellene i kolonihagen brukt?

Parsellene i både Etterstad og Sogn blir stort sett mye brukt. Kolonistene nevner likevel at det periodevis er slik at en eller flere av nabohyttene blir mindre brukt, grunnet endret livssituasjon hos vedkommende. I dag er det vanligere med samlivsbrudd og skifte av partner enn det var før. En ny partner deler kanskje ikke samme interesse for kolonihage, synes kanskje det blir for trangt, eller har hytte et annet sted i landet. I dag er det også vanligere å reise, noe som gjør at enkelte kolonihytter står tomme flere uker om sommeren. Før var det langt å dra til Sverige på ferie, mens nå er det vanligere å dra til Thailand og andre langdistanse-reisemål. Når man drar så langt, er det vanlig å være borte gjerne i to til tre uker. I tillegg skal man kanskje besøke slekt og venner andre steder i landet. Tiden blir da knapp, og gjør at man får brukt kolonihagen mindre. Lange ventelister gjør at barna ikke kommer inn i kolonihagen før de er tenåringer. Det gjør at bruken blir litt annerledes. I kolonihagen er det mindre tilrettelagt aktivitet for ungdom, og med mindre man ikke har et nettverk i kolonihagen fra før, blir det gjerne både trangt og kjedelig for en tenåring å bo i samme hytte som mor, far og søsken. Det nevnes også at det i dag settes større krav til både plass og komfort. Det kan nok stemme, i og med at velferdssamfunnet gjør at vi stadig venner oss til mer og mer luksus. At

det bare for seksti år siden var vanlig med utedo, er for mange fjernt og utenkelig. Noen kolonister mener at det er nettopp en kolonihage småbarnsfamiliene trenger, fordi det er plass til å være ute, og det er fint at man kan leve enkelt og ikke dusje to ganger om dagen.

I en kolonihage kan det også være ulike generasjoner som dominerer. I en periode kommer det kanskje mange barnefamilier inn i hagen. Disse blir gjerne lenge, barna blir store, og foreldrene bor i hagen til de blir gamle og må si i fra seg parsellen. Dette kan gjøre at det periodevis vil være færre barn i kolonihagen. Så kommer det kanskje inn en ny større gruppe av barnefamilier.

Noen mener at det burde være strengere regler på å bruke hytte og parsell når en først har fått det. Det kan være flere grunner til at de som bruker kolonihagen lite, ikke gir fra seg parsellen. Noen kan tidligere ha vært ivrige kolonister, og har lagt ned stor innsats på parsellen og hytta. Da kan man føle stort eierskap, og det kan føles vanskelig å si fra seg parsellen. Når man blir gammel, kan hagen ha enorm betydning, selv om man ikke er i stand til å bo der, eller være i hagen like mye som før. Andre grunner kan være at kolonistene beholder parsellen i tilfelle barna vil ha den når de blir voksne. Et annet moment er økonomi. Man tjener ikke penger på å selge parsellen. Å holde på parsellen er en så liten utgift at kolonisten betaler i tilfelle han vil bruke kolonihytta. Kanskje kommer man til å bruke hagen mere om noen år? Dette kan være et argument for at hyttene burde selges til markedspris. Da ville det ikke vært lønnsomt å sitte på en parsell man ikke bruker. Men da ville igjen visjonen og tanken bak at kolonihagen skal være et tilbud for alle, uansett lønn og økonomisk status, forsvinne. Mangfoldet ville kanskje blitt borte, og blitt preget av

mennesker med høy kjøpekraft. Det kan være typisk at disse menneskene også har hytte både ved sjøen og på fjellet, noe som ville ført til at hyttene hadde blitt mindre brukt enn de er i dag.

Bruk av fellesområder

Fellesområdene i kolonihagene brukes, men de brukes mest når det er et arrangement. Det er få som bruker de store fellesarealene til for eksempel å sole seg eller til å oppholde seg, med mindre det er en sammenkomst eller et arrangert opplegg. Men da er til gjengjeld fellesarealene viktige. Kolonihagen er utformet på en måte som i følge Gehl (2010) gir mange muligheter for tilfeldige møter mellom menneskene som bor der. I kolonihagen er det flere mindre rom, hvor man møtes i en felles agenda og har noe til felles. Man er med barna på lekeplassen, man møtes på søndagskafé eller man møtes i dusjkø. Disse tilfeldige møtene som oppstår gjennom hagens hverdagslige bruk, bidrar til at fellesskapet i kolonihagen blir godt og at man kjenner naboene. Noen av kolonistene savner flere benker og sittegrupper på fellesområdene. Møblering er også noe Gehl (2010) nevner i sine kriterier for gode møteplasser, og benker og sittegrupper som formes som «samtalelandskap», er viktig for de gode sosiale møtene.

I Sogn ble det nevnt at noen av fellesområdene blir brukt mindre fordi det bor kolonister i nærheten som ikke er så begeistret for støy. Det er forståelig at man ikke vil ha sjenerende støy til alle døgnets tider, men det er synd hvis det gjør at et areal stort sett står ubrukt, når det er mange som kunne hatt glede av å bruke området. Dette er noe man ser mange steder, den såkalte NIMBY-effekten (Not In My Backyard), som går ut på at alle ønsker noe

til fellesskapets beste, men man vil ikke ha problemene og ulempene det fører med seg i sin nærhet (Devine-Wright 2011). Kolonihagen er et samfunn i miniatyr, og noen kolonister nevner at det er mange meninger om hvordan fellesområdene skal utformes og brukes. Noen er for, andre er i mot, noen vil ha det stille, mens andre vil at det skal skje noe.

Det kom frem ønsker om flere grønne fellesområder, og særlig arealer til ungdom blir etterlyst. Det blir også nevnt av noen i Sogn at det blir brukt for store arealer til parkeringsplasser. Det nevnes at disse arealene heller burde bli brukt til å ha flere parseller eller grønne fellesområder, slik at enda flere kan få glede av kolonihagen.

Kolonistene oppfatter at det kommer folk utenfra inn i hagen, som bruker hagen til å gå tur, være på lekeplassen eller besøke søndagscafeen i Sogn. I følge resultatene kan det se ut som at det er flere fra nærmiljøet som kommer for å gå tur i Sogn, enn det er i Etterstad. Grunnen kan være størrelsen, den gjør at man kan gå en lengere tur inne i Sogn kolonihage, og man kan variere hvilke veier man går. I Etterstad er veien (som nevnt tidligere) utformet som en runde, og det tar ikke mange minuttene å gå denne runden. Derfor blir det å gå tur igjennom Etterstad bare som en del av en tur, mens det i Sogn kan være en tur i seg selv å gå rundt i kolonihagen. Det kommer likevel frem at runden i Etterstad er fin å gå for folk som er dårlig til beins. Runden kan også være en fin tur om man har små barn som skal gå selv. Men både kolonistene i Etterstad og i Sogn sier at kolonihagene kunne blitt brukt enda mer av nærmiljøet rundt. Nærmiljøets bruk av kolonihagene er noe som diskuteres videre under kapittel 4.5 Kolonihages fremtid.

Samsvarer motiv og betydning med bruken?

Så er spørsmålet, samsvarer motivet og betydningen av å ha parsell i kolonihagene med hvordan kolonihagene brukes?

Et viktig motiv for mange var det å kunne få dyrke. Dyrkning er også en viktig betydning for mange kolonister. Bruken samsvarer her med motiv og betydning, så godt som alle bruker parsellene sine til dyrkning i ulik grad. Noen er kjempeivrige og har masse både pryd og nyttevekster, mens andre kun har plen og frukttrær. De aller fleste av de spurte kolonistene dyrker en god del. Også det å være ute er et motiv og en viktig betydning for mange. Dette samsvarer med bruken, de fleste kolonister sier at de tilbringer mye av tiden sin ute når de er i kolonihagen.

Når det gjelder det sosiale, var ikke det noe kolonistene hadde som motiv for å få seg kolonihytte, men det var noe som fikk en veldig viktig betydning når de kom inn i kolonihagen. Når vi spør hva kolonistene bruker parsellen sin til, er det få som sier at de bruker den til å være sosiale, men det kommer frem at det sosiale er en slags bonus som kommer i tillegg når man bruker parsellen og kolonihagen. I resultatene kommer det frem at antall fellesområder og utforming av disse kanskje ikke er så mye vektlagt, og bruken er derfor ikke så stor som den kunne vært. Resultatene viser at betydningen av det sosiale er så stor at man derfor burde vektlegge fellesområdene mer. Slik kan fellesområdene bli brukt enda mer i fremtiden. En viktig betydning for kolonistene var nettopp det sosiale og ved å ikke bruke fellesområdene så mye samsvarer ikke betydningen helt med bruken.

For mange var det et viktig motiv at barna skulle ha mulighet til å være ute, og kunne ha frihet til å være ute på egenhånd. Lange ventelister gjør, som vi har vært inne på,

at flere av barna kommer inn i hagen når de er blitt store. Da blir de ikke vant med kolonihagelivet fra starten av. De blir ikke vant med å måtte gå ut for å gå på do, eller den enkle livsstilen som kolonihagen har med små rom og få digitale hjelpemidler. Som det blir sagt av noen kolonister, er det ikke så mange steder for ungdommer å være i kolonihagen og aktiviteter de kan finne på. De er for store for lekeplassen og for små til å interessere seg for dyrkning og hagebruk. Dette kan gjøre at barna ikke vil være i kolonihagen når foreldrene endelig får kolonihytte. Dermed blir ikke bruken helt som motivet og forventningen til det å få plass i kolonihagen, siden de ville ha plass i kolonihagen mens barna var små. Noen kolonister sier at de kunne ønske at det var flere barnefamilier i kolonihagen. De lange ventelistene kan være en viktig grunn til at de ikke er så mange barnefamilier.

For de barnefamiliene som har parsell i kolonihagen samsvarer motivene og betydningen absolutt med bruken. Barnefamiliene sier at kolonihagen er avgjørende for at de fortsatt kan bo i Oslo, og at hagen er kjempeviktig for barna.

Rekreasjon, livskvalitet, og det at hagen gir en avstressende effekt, er en viktig betydning for mange. Hagen blir også i stor grad brukt til dette, og som nevnt tidligere i diskusjonen betyr ikke rekreasjon nødvendigvis å ligge i hengekøya, men å kunne pusle rundt i hagen, luke, plante, høste og la tankene fly.

Det kommer frem i resultatdelen at det er en del parkeringsplasser i Sogn kolonihage. Det er ingen kolonister som nevner at parkering er viktig verken for motiv eller betydning, men parkeringene blir brukt. Så parkeringsplassene og bruken av disse samsvarer ikke med motiv og betydning.

For noen få kolonister var et av motivene for å få kolonihage at det så hyggelig og idyllisk ut. Dette er ikke noe som blir nevnt som en viktig betydning, og heller ikke nevnt noe særlig på bruk. Dette betyr ikke at det ikke er hyggelig og idyllisk, kolonistene snakker med stor iver når de forteller om kolonihagen, så det er tydelig at de syns det er hyggelig og idyllisk å være der. Men det er ikke disse tingene som blir trukket frem av kolonistene når det er snakk om betydning og bruk.

Kolonihagens fremtid

Biologisk mangfold

Resultatene i studien viser at kolonihagene er svært viktig for kolonistene. En ting som ikke kommer så tydelig frem i resultatene er at kolonihagen også er veldig viktig for det biologiske mangfoldet. Kolonihagene er viktig for å øke og opprettholde det biologiske mangfoldet i byen.

Det store artsmangfoldet i kolonihagene gjør at det er et betydelig større biologisk mangfold i kolonihagene enn i Oslos parker generelt. Hver parsell har mange forskjellige arter. Det er stor variasjon av både busker, trær, blomster, urter og grønnsaker, noe som gjør hver parsell unik. Intensitetsnivået for skjøtsel er også betraktelig større enn ellers i Oslo, noe som fører til en høyere grad av estetikk. Dette gjør at hagene får en svært stor bruks- og opplevelsesverdi både for kolonister i hagene og for nærmiljøet rundt.

Det har den siste tiden vært nedskjæringer av kompetanse, skjøtsel og vedlikehold i Oslos parkområder. Det har vært nedbemanning av gartnere og fagfolk som før hadde ansvaret for parkene og beplantning ellers i byen (Fagforbundet 2013). Nå er drift og vedlikehold av Oslos grønne lunger satt ut på anbud, noe som ikke sikrer kvalitet, snarere tvert i mot. Et anbuds-firma med ansvar for tre år av gangen, har lite mulighet til å lære parkenes vegetasjon å kjenne. Dersom anbudsfirmaet slurver med stell og vedlikehold, kan det gjøres mange feil som ikke vises på beplantningen før flere år etterpå, da er firmaet ute av bildet og kan ikke klandres lenger. Dette gjør at parkens kvalitet forringes. Parker er viktige rekreasjonsområder, og er som nevnt tidligere viktige for folks helse og trivsel. Kolonihagene bidrar til at det i Oslo likevel finnes parker med høy grad av estetikk og

stor variasjon i artsmangfold.

Artsmangfoldet i kolonihagen er ikke bare viktig for estetikk, men også for insekter, dyr og fugler. Bier som i det siste har vært truet siden deres leve- og habitatområder forsvinner, har for eksempel gode overlevelsesmuligheter i kolonihagen, der det er mange blomster og arter som er viktig for pollineringen. Fugler trives også godt i kolonihagen, for her fins det både frukt og bær som de kan forsyne seg av. Derfor er kolonihagen viktig for å kunne bevare noe av det biologiske mangfoldet i byen.

Kulturhistorisk verdi

Kolonihagene er også viktige i et kulturhistorisk perspektiv. Kolonihagene er viktige for fremtiden slik at folk kan få en forståelse av tidligere tiders samfunn. Få en forståelse av at kolonihagen ble anlagt for at menneskene skulle komme seg bort fra byen og dårlige helsemessige forhold, og at kolonihagen gav matauk i trange tider. At kolonihagen lever fortsatt, og ikke er et museum er en stor styrke. På denne måten kan det moderne mennesket oppleve et enklere liv og kanskje få en forståelse av tidligere tider.

Hva kan kolonihagen gjøre for å overleve?

Som vi har vært inne på er det mange faktorer som gjør at kolonihagen er viktig for kolonistene. Kolonihagen er viktig for det sosiale, den gir rekreasjon, avstressende effekt og naturlig fysisk aktivitet. Kolonistene får også vært mer ute og barna får frihet til å være ute på egenhånd. Dagens hverdag preges som nevnt av at stadig flere bor alene, man jobber for det meste inne og har ikke naturlig fysisk aktivitet i hverdagen. Derfor må dagens

planleggere ta dette med i betraktningen når de skal planlegge fremtidens byer. Man må legge til rette for at folk har steder de kan møtes, steder som er lett tilgjengelig og steder som byr på naturlig fysisk aktivitet. Kolonihagene er et sted som innbyr både til sosial kontakt, kontakt med det grønne og naturlig fysisk aktivitet. Derfor er kolonihager noe som det burde satses videre på i fremtiden og det burde planlegges flere. I Danmark har de for eksempel tatt i bruk særlov som gir kolonihager en permanent status (Miljøministeriet 2001). Formålet med loven er å sikre at kolonihager fortsatt utgjør en viktig del av den urbane befolkningens muligheter for rekreasjon og fritidsaktiviteter. Kanskje dette er noe man burde vurdere i Norge også?

Ut fra våre resultater ser det ut til at det hadde vært bra for flere å ha mulighet til å bo i en kolonihage i sommerhalvåret. Det kommer frem at en liten kolonihage har like stor betydning for kolonistene som en stor. Etterstad kolonihage er den minste kolonihagen i Oslo og er på 16 dekar, det vil si at en kolonihage ikke nødvendigvis tar opp et stort areal (Hansteen et al. 2001). Med tanke på debatten om arealknapphet i Oslo, er det ikke lett å finne arealer å avse til nye kolonihager. Tatt i betraktning betydningen for kolonister og nærmiljø, kunne det med fordel vært anlagt flere kolonihager i Oslo, uten at det hadde vært for arealkrevende. Ut i fra våre funn om kolonihagens betydning for helse, trivsel og livskvalitet, vil trolig kostnaden av å ha kolonihager i Oslo spares inn igjen av kommunen på helse- og sosialbudsjettet. Dette fordi kolonistene holder seg friskere ved å ha en sunn og aktiv livsstil, og er mer tilfreds enn de ville vært uten.

Når det gjelder utforming, er det viktig

å skape rom som innbyr til uformelle møteplasser. For å skape de tilfeldige møtene mellom mennesker, er det som Gehl (2010) beskriver viktig med avgrensning og at det føles intimt samtidig som man har utsikt til de større rommene. Aktiviteter som skaper fellesskapsfølelse slik som dugnader er viktige, slik at man føler seg som en del av et fellesskap. Felles aktiviteter gir en også anledning til å møte naboen og stifte bekjentskap, noe som er svært viktig i dagens mer private samfunn. Med felles interesser og felles opplevelser har man også mer å prate om. Gehl (2010) sier også at der det er rom for flere aktiviteter er det ofte mest aktivitet. Derfor er det viktig å legge opp til fellesområder som kan brukes på flere måter. Fellesarealer er også viktig for å få til flere uformelle møteplasser mellom kolonister og folk utenfra. Det er viktig å ha steder man kan møtes i et samfunn der det stadig blir lagt opp til at alt skal være mer effektivt og sentralisert. Man handler på nettet, ordner økonomien i nettbanken, tar ut penger i minibank, og offentlige tjenester blir sentralisert slik at flere ikke lenger kan gå til lokalkontoret om det er noe. Dette går på bekostning av det sosiale for da møter man i mindre grad folk gjennom daglige gjøremål.

Gehl (2010) forteller også at møbleringen er et verdifullt bidrag for å skape tilfeldige møter. Løse stoler som kan flyttes på er en god løsning for å få til et «samtalelandskap». Da kan man flytte på stolene, alt ettersom man vil være sammen med andre eller alene. Dette ville vært en praktisk løsning i kolonihagen, så kunne man lånt stoler fra fellesområdet om man en gang trenger noen stoler ekstra, eller man kan flytte alle til ett sted om man skal ha et arrangement. Om alle stolene for eksempel er knall gule, vil man fort kunne kjenne de igjen og oppdage

om noen har hatt stolene litt for lenge inne på sin egen parsell.

For å forsvare bruken av kolonihager, som tross alt er en gode bare for en liten del av Oslos befolkning, burde hagene være mer åpne og enda mer tilgjengelig for nærmiljøet rundt. For å kunne bevare kolonihagene for fremtiden, er det viktig å løfte blikket og ikke bare se ut fra kolonistenes perspektiv. Det er også viktig å tenke på alle dem som ikke har parsell i en kolonihage. Hvordan kan kolonihagene bli viktige også for dem?

Når vi spør hva kolonistene synes om at folk fra nærmiljøet kommer inn i kolonihagen, synes alle at dette er bra og at det bare er koselig. Det er et veldig bra utgangspunkt. Selv om kolonihagene har vært mye i media i det siste, trenger man mer markedsføring på at hagene er åpne for alle og at det bare er å komme inn. Å gå inn en kolonihage slik de er utformet i dag kan føles litt som om man går inn på noen sitt private område. Etterstad føles kanskje mer privat fordi den er mindre og tettere, og man kommer nærmere inn på de som er der. Omgivelsene er også mer private siden hagen er omgitt av boligblokker. Selv om hagen er liten og man kommer tett inn på folk føler man seg velkommen når man først kommer inn i hagen, for da smiler folk til deg og sier hei. I Sogn er omgivelsene mer offentlige med Domus atletica, kiwi-butikk og Ringveg 3, i tillegg til boligblokker på sørsiden. Her kan hagen føles mer offentlig, siden det er flere offentlige omgivelser rundt. Hagen er også større og ikke så tett, noe som gir mindre privathetsfølelse.

De høye gjerdene rundt kolonihagen sier ikke akkurat «velkommen inn» for folk som ikke kjenner til kolonihagen. Piggtråden og de store portene gjør det heller ikke hyggeligere. Kanskje kan man vurdere

å gjøre gjerdene lavere, fjerne de, eller lage portene og gjerdene mer hyggelige. Piggtråden på toppen av gjerdene burde fjernes for å skape et mindre privat uttrykk. Gjerdene blir som en stengsel mot omverdenen og symboliserer at «dette er vårt, og her kommer dere ikke inn». Dessverre er kolonihagene mye plaget med innbrudd i vinterhalvåret. Det å fjerne gjerdene vil gjøre det enklere å bryte seg inn i hyttene. De som vil inn å stjele kommer seg nok inn likevel, men gjerdene hjelper til at man ikke får med seg mye tyvegods ut av hagen. For å gjøre hagene mer åpne enn de er i dag, kan man ta i bruk andre løsninger for å beskytte seg for innbrudd. Alarmer på hyttene eller vektere som går vakt, kan være mulige løsninger.

Det kommer frem at kolonistene synes fellesområdene kunne vært mer brukt. Kanskje de hadde vært mer brukt om hagene var mer åpne? Om det hadde vært flere grøntområder med benker eller sittegrupper, kunne folk fra nærområdet oppholdt seg mer i kolonihagen. I dag blir det mest at man går igjennom hagen. Man kan også stille seg spørsmål om det er riktig at et så stort område skal stå stengt hele vinteren? Kunne det gått an å få til en løsning slik at man kunne gått tur gjennom også vinterstid?

Konklusjon

Hensikten med studien var å finne ut kolonistenes motivasjon for å skaffe seg kolonihage, hvilken betydning kolonihagen har for kolonistene og om bruken samsvarer med motivet og betydningen.

Motiv

Kolonistenes hovedmotiv for å skaffe seg kolonihage var å komme nærmere det grønne, både ved å kunne dyrke, og ved å få lettere tilgang til å være ute. For mange var det et viktig motiv at barna skulle få tilgang til et sted hvor de kunne være ute i et trygt og grønt miljø.

Betydning

Kolonihagen har en svært stor betydning for kolonistene. Selv om ingen hadde forventninger til det sosiale når de ønsket seg kolonihage, viser det seg at det sosiale fikk en stor betydning når kolonistene fikk parsell. Det at kolonistene lever tett i et fellesskap, samarbeider og har felles interesser gjør at det skapes gode relasjoner mellom kolonistene. Det å kunne være ute å dyrke en liten hageflekk hadde også stor betydning for kolonistene. For mange betyr livet i kolonihagen livskvalitet, rekreasjon og at de har en aktiv livsstil. Noen kolonister hadde ikke bodd i Oslo, eller bodd slik de gjør nå, uten tilgang til kolonihagen.

Bruken av hagene samsvarer med motiv og betydning

Bruken av kolonihagene henger i stor grad sammen med kolonistenes motiv og betydning for å ha parsell i kolonihagen. Alle bruker hagen til å dyrke pryd- og nyttevekster og bruker hagen til å være ute. Selv om det sosiale ikke er den primære bruken blir dette noe som kommer i tillegg når man bruker parsellen og kolonihagen. For barnefamilier som har fått parsell i kolonihagen samsvarer barnas bruk av hagen med motiv og betydning. Barna

bruker hagen mye til å være ute, både på egen parsell og ellers i hagen, og friheten barna får er betydningsfull både for foreldrene og barna. Problemet for flere barnefamilier er de lange ventelistene. Ventelistene gjør at barnefamiliene ofte ikke kommer inn i kolonihagen før barna er blitt store, og motivet blir da ikke samsvarende med hvordan de får brukt hagen.

Kolonihagens fremtid

Arealknapphet i Oslo og de attraktive tomtene kolonihagen ligger på, gjør at kolonihagene er under press. På bakgrunn av funnene i studien burde politikere og planleggere ta vare på kolonihagene, og bevilge flere tomter til dette formålet. Det trenger ikke være store sammenhengende tomter, for det viser seg at en liten kolonihage har like stor betydning som en stor. En politikk som tar vare på kolonihagene kan spille en viktig rolle for å bidra til livskvalitet og en aktiv og sunn livsstil for Oslos beboere. For fremtidens kolonihager vil det være viktig at hagene også er åpne og tilgjengelige for andre folk enn de som bor i kolonihagene slik at flere kan få glede og nytte av dem.

Metodeevaluering

Til sammen ble 33 informanter intervjuet av de til sammen 292 parselleierene i de to hagene. Hvert intervju varte i overkant av 30 minutter. Til å være en kvalitativ studie er 33 av 292 informanter et solid materiale. I følge Johannessen et al. (2010) er et tegn på nok innsamlet datamateriale når informantene begynner å gjenta informasjon, og det dukker opp lite ny informasjon. Dette var tilfelle mot slutten av intervjuene i denne studien, noe som tyder på at det var nok innsamlet datamateriale.

Utvalget er i stor grad representativt, siden det av informanter er god fordeling mellom kvinner og menn, flere aldersgrupper er involvert, og fordelingen av informanter er lik mellom de to hagene. Man ser en liten tendens til at informantene i aldersgruppen 50-60 år er i overtall. Flesteparten av informantene som ble intervjuet tok kontakt med oss på forhånd som nevnt i kapittel 2 Metode. Styret i hver kolonihage videresendte vår forespørsel til kolonistene på e-post, og ut i fra dette var det opp til kolonistene å kontakte oss. Fem informanter ble tilfeldig kontaktet og intervjuet i kolonihagen. Ytterligere fem intervjuer ble utført ved at vi fikk tips til hvem vi kunne kontakte som var ledige det aktuelle tidspunktet. I og med at mange av kolonistene kontaktet oss, er det naturlig å tro at de som meldte seg til studien er ivrige kolonister. Kolonister som av en eller annen grunn ikke bruker kolonihagen like mye, og ikke meldte seg frivillig til studien var vanskelig for oss å få tak i. Disse fikk vi ikke kontakt med i kolonihagen, siden de ikke var der i løpet av de seks dagene intervjuene foregikk. Slik sett er det vanskelig å vite om vi har intervjuet «den jevne» kolonist, eller om de vi har intervjuet er mer aktive i kolonihagen enn gjennomsnittet. Det er jo som regel slik at det er de ivrige som melder seg, og at de

som ikke bryr seg, ikke kommer med i en slik undersøkelse. Intervjuene ble utført slik som beskrevet i kapittel 2 metode, og intervjusettingen fungerte godt.

De aller fleste svarene under intervjuene var enkle å tolke og forstå. Noen få svar var mer diffuse, og det var for eksempel ikke alltid lett å vite hva kolonistene mente med «før i tida» når det gjaldt spørsmålet om plantebruken har endret seg. Noen ganger kan det også være vanskelig å vite hva kolonistene legger i «mye», «litt», og så videre.

Samarbeid

Denne masteroppgaven er skrevet av Kristin Tuv Wiklund og Kaja Elisabeth Koppang, og hele oppgaven er et samarbeid. Temaer har blitt diskutert og arbeidsoppgaver har blitt fordelt, og er deretter blitt gjennomlest og bearbeidet av begge. Derfor er masteroppgaven et felles arbeid, og består ikke av deler som er satt sammen. Samarbeidet har fungert bra, og vi synes at diskusjoner og ulike innspill har styrket oppgaven. En kvalitativ studie som denne blir styrket av at det er to som opplever intervjusituasjonen og reflekterer rundt det innsamlede materiale.

Overførbarhet

Studien tar for seg to av fem kolonihager i Oslo, og resultatene fra denne studien er også overførbare til resten av Oslos og landets kolonihager. Denne studien forteller at betydningen av å ha kolonihage i Oslo er svært stor for kolonistene. Slik kan denne studien være et viktig bidrag til debatten om kolonihagens fremtid i Oslo. Resultatene kan brukes i design av nye kolonihager, og resultatene kan brukes i den politiske debatten og i planleggingen av morgendagens samfunn.

Det er ikke bare for kolonihager denne studien er aktuell. Man kan også dra paralleller fra studien til hvordan bomiljø i urbane områder bør utformes. Studien viser at grønne fellesarealer er svært viktig for beboerens sosiale nettverk, trivsel og velvære.

Det er til nå gjort lite forskning på kolonihager, og det bør derfor produseres et bredere informasjonsgrunnlag om kolonihager og deres betydning. Det vil være verdifullt å se om videre studier i andre byer og andre kolonihager gir de samme resultatene, noe som vil underbygge viktigheten av kolonihager i bysammenheng.

Figurliste

- Figur 1: Endring av grønnstrukturen i Oslo kommune, fra 1994 til 2006 (Thorén 2010).
- Figur 2: Solvang kolonihage 1-4. Foto: Norsk lufttrafikk (Bruun 1984).
- Figur 3: Kolonihagene ble opprinnelig anlagt i utkanten av byen. Foto: Anders B. Wilse, Oslo Bymuseum, funnet i Hansteen et al. (2001).
- Figur 4: Kart over de fem kolonihagene i Oslo.
- Figur 5: Ortofoto av Rodeløkken kolonihage.
- Figur 6: Ortofoto av Etterstad kolonihage.
- Figur 7: Ortofoto av Hjemmet kolonihage.
- Figur 8: Ortofoto av Sogn kolonihage.
- Figur 9: Ortofoto av Solvang kolonihage.
- Figur 10: Kolonihagen i media collage (Eikum 2010; Mendoza 2009; Strøm 2013).
- Figur 11: 3D-modell av Etterstad kolonihage.
- Figur 12: 3D-modell av Sogn kolonihage.
- Figur 13: Oversiktskart over Etterstad kolonihage.
- Figur 14: Oversiktskart over Sogn kolonihage.
- Figur 15: 3D-modell av Sogn som viser parkering.

Tabelliste

- Tabell 1: Potensielle helsemessige fordeler av dyrking i urbane områder oversatt fra Leake et al. (2009).
- Tabell 2: Kolonihager på landsbasis, dagens kolonihager er uthevet med fet skrift (Hansteen et al. 2001 s. 15).
- Tabell 3: Antall søkere per kolonihage (Oslo kolonihager 2014b).
- Tabell 4: De ulike hagenes prioritering (Oslo kolonihager 2014b).
- Tabell 5: En oversikt over kolonihagene i Oslo (Austnes 2009; Hansteen et al. 2001; Oslo kolonihager 2014b).
- Tabell 6: En oversikt over informantene (i tilfeldig rekkefølge), og deres tilknytning til kolonihagen.

Der kilder ikke er oppgitt er det benyttet egne bilder eller eget bearbeidet materiale. Ortofotoene som er brukt som grunnlag, er hentet fra *Norge i bilder*.

Kartdata til 3D-modellene er FKB-data som er lastet ned fra *Norge digitalt*. 3D-modellene er bygget ut fra 1m høydekurver fra FKB og andre høydetilviste elementer i FKB-dataene (som for eksempel hus og veier).

Litteraturliste

- Antrop, M. (2004). Landscape change and the urbanization process in Europe. *Landscape and Urban Planning*, 67 (1-4): 9-26.
- Appleton, J. (1975). *The experience of landscape*. London: Wiley. 293 s.
- Austnes, A. B. (2009). Kolonihager - kulturminner fra industribyen Kristiania: "Det sted som før lå øde, det ga helsebot og grøde". I, s. 239-246 Røros: Norsk kulturminnefond.
- Brevik, J. G. (1997). Kolonihagene - grønne oaser med stor aktivitet. *Byminner : tidsskrift for Oslo museum* (nr 1): 16-24
- Bruun, M. (1984). *Hundre grønne år: våre hager i bilder 1884-1984*. Oslo: Det norske hageselskap. 160 s.
- Clatworthy, J., Hinds, J. & Camic, P. M. (2013). Gardening as a mental health intervention: a review. *Mental Health Review Journal*, Vol. 18 (Iss: 4): 214 - 225.
- COST. (2014). *Urban Allotment Gardens in European Cities - Future, Challenges and Lessons Learned*. Tilgjengelig fra: http://www.cost.eu/domains_actions/tud/Actions/TU1201 (lest 14.02.2014).
- de Vries, S. (2010). Nerby nature and human health: Lookin at Machanisms and their Implications. *Innoative Approaches to Researching Landscape and health: Open Space: People Space.*, 2: 77-96.
- Devine-Wright, P. (2011). *Renewable energy and the public: from NIMBY to participation*. London: Earthscan. 336 s.
- Eikum, S. S. (2010, 16. mai). Drømmehagen. *Dagbladets magasin om interiør, livsstil og reise*
- Engelien, E. (2003). *Flere bor i sentrum*: Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/flere-bor-i-sentrum> (lest 23.01.2014).
- Engelien, E. (2009). *Tilgang til rekreasjonsarealer og nærturterreng* Byfolk må se lenger etter rekreasjonsarealer: Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/natur-og-miljo/artikler-og-publikasjoner/byfolk-maa-se-lenger-etter-rekreasjonsarealer> (lest 23.01.13).
- Engelien, E. (2012a). *Rekreasjonsareal og nærturterreng, 2011*: Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/natur-og-miljo/statistikker/arealrek> (lest 23.01.2014).
- Engelien, E. (2012b). *Tilgang til rekreasjonsareal og nærturterreng i tettsteder Resultater og metode*: Statistisk sentralbyrå. Tilgjengelig fra: http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201228/rapp_201228.pdf (lest 23.01.2013).
- Eriksen, K. N. (2007). *Rodeløkkens Kolonihager 1907-2007*.

- Etterstad kolonihager. (1938). *30 års beretning, 1908-1938*. Oslo: Kolonihagene. 59 s.
- Etterstad kolonihager. (2012). *Driftsregler for foreningen Etterstad kolonihager*.
- Fagforbundet. (2013). *Jeg stemmer ikke bort fagkunnskapen min*. Tilgjengelig fra: http://oss.fagforbundet.no/tags/oslo/?article_id=104517 (lest 02.04.2014).
- Folkehelseloven. (2011). *Lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid (folkehelseloven)*. Tilgjengelig fra: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29?q=folkehelseloven> (lest 24.02.2014).
- Gehl, J. (2010). *Byer for mennesker*. København: Bogværket. 273 s.
- Gonzalez, M. T. (2012). Hagen som terapeutisk miljø ved deperesjon. I: Fyhri, A., Hauge, Å. L. & Nordh, H. (red.) *Norsk miljøpsykologi*, s. 309-330. Oslo: SINTEF akademisk forlag
- Graff-Iversen, S. (2001). Utviklingen i kroppsarbeid hos norske 40-42-åringer i tiden 1974-94. *Tidsskrift for Den norske legeforening* (Årg. 121, nr 22): 2584-2588.
- Gulbrandsen, O. (1999). *Kolonihagene i Oslo: en undersøkelse blant brukerne*, b. 35. Oslo: Byggforsk. 46 s.
- Haavie, S. (2001). *Parsellhagedyrking i Oslo: en statusoversikt*, b. 1/2001. Oslo: Osloforskning. 87 s.
- Hansen, O. (1960). *Kristiansand småhaveforening 1910-1960*. Kristiansand. 43 s.
- Hansteen, H. J., Barmen, H. & Haavie, S. (2001). *Kolonihager i Oslo: vurdering av kulturminneverdi*. Oslo: Byantikvaren. 15 s.
- Hartig, T., Mang, M. & Evans, G. W. (1991). Restorative effects of natural-environment experiences. *Environment and Behavior*, 23 (1): 3-26.
- Hawkins, J. L., Thirlaway, K. J., Backx, K. & Clayton, D. A. (2011). Allotment Gardening and Other Leisure Activities for Stress Reduction and Healthy Aging. *Horttechnology*, 21 (5): 577-585.
- Helsedepartementet. (2002). *St. meld. nr. 16 (2002-2003) Resept for et sunnere Norge. Folkehelsepolitikken*. Oslo: Helsedepartementet. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20022003/016/PDFS/STM200220030016000DDDPDFS.pdf> (lest 04.02.2014).
- Hewitt, P., Watts, C., Hussey, J., Power, K. & Williams, T. (2013). Does a structured gardening programme improve well-being in young-onset dementia? A preliminary study. *British Journal of Occupational Therapy*, 76 (8): 355-361.

- Holst, P., Duelund Mortensen, P. & Kristiansen, K. (1984). *Planlægning af kolonihaver*, b. 11. København: Planstyrelsen, Miljøministeriet. 90 s.
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B. & Layton, J. B. (2010). Social Relationships and Mortality Risk: A Meta-analytic Review. *Plos Medicine*, 7 (7).
- Høydahl, E. (2010). *Befolkning Befolkningsvekst rundt Oslo*. Samfunnsspeilet, 2010/5-6: Statistisk Sentralbyrå. Tilgjengelig fra: <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/befolkningsvekst-rundt-oslo> (lest 23.01.2014).
- Iso-Ahola, S. E. (1982). Toward a social psychological theory of tourism motivation - a rejoinder. *Annals of Tourism Research*, 9 (2): 256-262.
- James, W. (1890). *The Principles of Psychology*. New York: Holt.
- Jensen, R. H. (1980). *Moderne norsk byplanlegging blir til: tanker og ideer som preget fremveksten av moderne norsk byplanlegging slik det særlig fremkommer i de tekniske tidsskriftene 1854-1919 med forenklet videreføring av vesentlige tendenser i 1920-30 årene*. Trondheim. 542 s.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt. 436 s.
- Juzeniene, A. & Moan, J. (2009). Sol og D-vitamin mot influensa, blodpropp, kreft og andre sykdommer. *Naturen*, 133 (05).
- Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: a psychological perspective*. Cambridge: Cambridge University Press. 340 s.
- Kaplan, S. (1995). The Restorative Benefits of Nature: Toward an Integrative Framework. *Journal of Environmental Psychology*, 15 (3): 169-182.
- Kidd, J. L. & Brascamp, W. (2004). Benefits of gardening to the well-being of New Zealand gardeners. I: Relf, D. (red.) *Acta Horticulturae, Expanding Roles for Horticulture in Improving Human Well-Being and Life Quality*, s. 103-112.
- Kolonihaveforbundet. (2014). *Organisationsdiagram*. Tilgjengelig fra: <http://www.kolonihave.dk/om-os/organisationsdiagram> (lest 25.04.2014).
- Koloniträdgårdsförbundet. (2014). *Vi finns över hela landet*. Tilgjengelig fra: <http://koloniträdgårdsförbundet.se/om-oss/> (lest 25.04.2014).
- Krogsveen. (2014). *Boligprisstatistikk for Oslo mars 2014*. Tilgjengelig fra: <https://krogsveen.no/Kjoepe-bolig/Boligprisstatistikk/Boligprisstatistikk-for-Oslo-mars-2014> (lest 10.04.2014).

- Kulturmunneloven. (1978). Lov 09. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven). Tilgjengelig fra: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1978-06-09-50> (lest 08.03.14).
- Kuo, F. E., Sullivan, W. C., Coley, R. L. & Brunson, L. (1998). Fertile ground for community: Inner-city neighborhood common spaces. *American Journal of Community Psychology*, 26 (6): 823-851.
- Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk. 344 s.
- Leake, J. R., Adam-Bradford, A. & Rigby, J. E. (2009). Health benefits of 'grow your own' food in urban areas: implications for contaminated land risk assessment and risk management? *Environmental Health*, 8.
- Libell, H. P. (2010). Kolonihage-hyttene etter 100 år: fargeplaner er blitt til farge-mangfold. I: b. 103(2010)nr 4, s. 18-20. Oslo: Skarland press AS etter avtale med Maler- og byggtapetsermestrenes landsforbund.
- Maas, J., Verheij, R. A., Spreeuwenberg, P. & Groenewegen, P. P. (2008). Physical activity as a possible mechanism behind the relationship between green space and health: A multilevel analysis. *Bmc Public Health*, 8.
- Maas, J., van Dillen, S. M. E., Verheij, R. A. & Groenewegen, P. P. (2009a). Social contacts as a possible mechanism behind the relation between green space and health. *Health & Place*, 15 (2): 586-595.
- Maas, J., Verheij, R. A., de Vries, S., Spreeuwenberg, P., Schellevis, F. G. & Groenewegen, P. P. (2009b). Morbidity is related to a green living environment. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 63 (12): 967-973.
- Maller, C., Townsend, M., Pryor, A., Brown, P. & St Leger, L. (2006). Healthy nature healthy people: 'contact with nature' as an upstream health promotion intervention for populations. *Health Promotion International*, 21 (1): 45-54.
- Manfredo, J. M., Driver, B. L. & Tarrant, M. A. (1996). Measuring leisure motivation: A meta-analysis of the recreational experience preference scales. *Journal of Leisure Research*, 28 (3): 188-213.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. I, s. 50, 370-396.
- Mason, J. & Conneeley, L. (2012). The meaning of participation in an allotment project for fathers of preschool children. *British Journal of Occupational Therapy*, 75 (5): 230-236.
- McClelland, D. C. (1987). *Human motivation*. Cambridge: Cambridge University Press. 663 s.

- McPherson, M., Smith-Lovin, L. & Brashears, M. E. (2006). Social isolation in America: Changes in core discussion networks over two decades. *American Sociological Review*, 71 (3): 353-375.
- Mendoza, K. (2009). En oase midt i byen. = Oslo, Juli 2009.
- Miljøministeriet. (2001). *Allotment gardens: Denmark passes its first Allotment Gardens Act*. Danish Environment & Energy Newsletter. Tilgjengelig fra: http://www.mex.dk/uk/vis_nyhed_uk.asp?id=2533&nyhedsbrev_id=288 (lest 09.04.2014).
- Miljøverndepartementet. (1993). Den regionale planleggingen og arealpolitikken. *Miljøverndepartementet*.
- Mitchell, R. & Popham, F. (2008). Effect of exposure to natural environment on health inequalities: an observational population study. *Lancet*, 372 (9650): 1655-1660.
- Nasjonalt folkehelseinstitutt. (2010). Folkehelse rapport 2010 Helsetilstanden i Norge. *Rapport 2010:2*.
- Nordh, H. & Thoren, K. H. (2012). Utemiljø i byen. I: Fyhri, A., Hauge, Å. L. & Nordh, H. (red.) *Norsk miljøpsykologi*, s. 237-258. Oslo: SINTEF akademisk forl.
- NOU:10. (2013). 2013:10 Naturens goder – om verdier av økosystemtjenester. 117-121.
- Nyhuus, S. & Thorén, A.-K. H. (1996). *Grønnstrukturens vilkår i kommunal arealplanlegging 1965-1995: endringer av grønnstrukturen i noen utvalgte by- og tettstedsområder fra 50-tallet til i dag*, b. 15/96. Oslo: Norges forskningsråd : Norsk institutt for by- og regionforskning. 124 s.
- Orians, G. H. (1980). Habitat selection: General theory and applications to human behavior. I: Lockard, J. S. (red.) *The Evolution of human social behavior*. New York: Elsevier.
- Oslo kolonihager. (2014a). *Kolonihagen i media*: Norsk kolonihageforbund. Tilgjengelig fra: <http://www.oslokolonihager.no/index.aspx?cat=145730&mid=145730> (lest 29.04.2014).
- Oslo kolonihager. (2014b). *Velkommen til Oslo kolonihager!*: Norsk kolonihageforbund. Tilgjengelig fra: <http://www.oslokolonihager.no/> (lest 12.02.2014).
- Parsellhagedyrking. (2013). *Parsellhager i Oslo*. Tilgjengelig fra: <http://www.parsellhager.no/index.php/parsellhager-i-oslo> (lest 21.02.2014).
- Perez-Vazquez, A., Anderson, S. & Rogers, A. W. (2005). Assessing Benefits from Allotments as a Component of Urban Agriculture in England. I: Mougeot, L. J. A. (red.) b. 17 *Agropolis: the social, political and environmental dimensions of urban agriculture*, s. 239-265.

- Personopplysningsloven. (2000). *Lov 14. april nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven)*. Tilgjengelig fra: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31?q=personopplysningsloven> (lest 25.04.2014).
- Plan- og bygningsetaten. (2014). *Planinnsyn 1, Reguleringsplan*: Oslo kommune. Tilgjengelig fra: <http://od2.pbe.oslo.kommune.no/xkart/planinnsyn/#cp=596547,6646817,8> (lest 11.02.2014).
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)*. Tilgjengelig fra: <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan+og+bygningsloven> (lest 24.04.2014).
- Riksrevisjonen. (2007). Riksrevisjonens undersøkelse av bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge. *Dokument nr. 3-serien* (Dokument nr. 3:11 (2006–2007)).
- Rodenstein, M. (1988). *Mehr Licht, mehr Luft: Gesundheitskonzepte im Städtebau seit 1750*. Frankfurt: Campus Verlag.
- Sogn Hagekoloni. (1984). *Sogn Hagekoloni 1909-1984 75 år*. Oslo. 22 s.
- Sogn Hagekoloni, Libell, H. P., Mayes, K. C., Grundt, I. K. & Jacobsen, K. I. (2009). *En bok for livsnytere, Oslofolk og hageentusiaster: 100 år med Sogn hagekoloni*. Oslo: Sogn hagekoloni. 120 s.
- Sogn kolonihage. (2012). *Ordensregler*.
- Sogn Kolonihage. (2014). *Byggebestemmelser for Sogn hagekoloni*. Tilgjengelig fra: <http://kolonihager.pedit.no/web/PageND.aspx?id=101689> (lest 05.04.2014).
- Solvang kolonihager Avdeling 1 & Andresen, S. (1999). *Solvang kolonihager, Avdeling 1: 70 år : 1929-99*. Oslo: Styret på avdelingen. 48 s.
- Sommerfeld, A. J., Waliczek, T. M. & Zajicek, J. M. (2010). Growing Minds: Evaluating the Effect of Gardening on Quality of Life and Physical Activity Level of Older Adults. *Horttechnology*, 20 (4): 705-710.
- Stavanger kolonihager. (1977). *Stavanger kolonihager 60 år 24/9*. Stavanger: Fellesstyret for kolonihagene. 17 s.
- Storholm, G. (2010). *Kolonihagene: et annerledes samfunn*. Stavanger.
- Strøm, A.-K. (2013). Markens grøde midt i byen. *Familien*, Nr. 17.
- Strømskag, O. H. & Gulbrandsen, P. (1932). *"Hjemmet"s kolonihaver: beretning 1912 - 1932*. Oslo. 52 s.
- Sugiyama, T. & Thompson, C. W. (2007). Outdoor environments, activity and the well-being of older people: conceptualising environmental support. *Environment and Planning A*, 39 (8): 1943-1960.

- Thorén, K. H. (2010). Grønnstruktur i by - hvordan takle endringene? *Plan*, 42 (03-04).
- Ulrich, R. (udatert). Effects of vegetation views on stress and health indicators.
- Ulrich, R. S. (1984). View through a window may influence recovery from surgery. *Science*, 224 (4647): 420-421.
- Unruh, A. M. (2004). The meaning of gardens and gardening in daily life: A comparison between gardeners with serious health problems and healthy participants. I: Relf, D. (red.) *Acta Horticulturae, Expanding Roles for Horticulture in Improving Human Well-Being and Life Quality*, s. 67-73.
- Urban Allotment Gardens. (2014). *Action in detail*. Tilgjengelig fra: <http://www.urbanallotments.eu/action-in-detail.html> (lest 14.02.2014).
- Utleiemegleren. (2014). *Prisstatistikk utleie av bolig*. Tilgjengelig fra: <http://www.utleiemegleren.no/widget/index.php> (lest 11.04.2014).
- Van den Berg, A. E., Hartig, T. & Staats, H. (2007). Preference for nature in urbanized societies: Stress, restoration, and the pursuit of sustainability. *Journal of Social Issues*, 63 (1): 79-96.
- Van den Berg, A. E., Van Winsum-Westra, M., de Vries, S. & Van Dillen, S. M. E. (2010). Allotment gardening and health: a comparative survey among allotment gardeners and their neighbors without an allotment. *Environmental Health*, 9.
- Van den Berg, A. E. & Custers, M. H. G. (2011). Gardening Promotes Neuroendocrine and Affective Restoration from Stress. *Journal of Health Psychology*, 16 (1): 3-11.
- Vaske, J. J. (2008). *Survey research and analysis: applications in parks, recreation and human dimensions*: Venture Publishing, Inc. 635 s.
- WHO. (2014). *Healthy Settings* Tilgjengelig fra: http://www.who.int/healthy_settings/en/ (lest 01.02.2014).
- Wilson, E. O. (1984). *Biophilia*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press. 157 s.
- Ørsted Andersen, F. & Hanssen, N. (2012). *Flow i hverdagen: navigasjon mellom stress, kaos og kjedsomhet*. Bergen: Fagbokforl. 204 s.
- Øyan, T. G. (2007). *Bureisere midt i byen: Rodeløkkens kolonihager 1907-2007*. Oslo: Rodeløkkens kolonihager. 127 s.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Kartlegging av tilknytning til kolonihagen

- Kjønn
- Hvor gammel er du?
- Hvor lang tid tar det for deg å komme til kolonihagen? (kollektivtrafikk, bil?)
- Hvor lenge har du hatt parsell her?
- Stod du i venteliste for å få parsell? evt. hvor lenge?
- Er det flere enn deg i familien som bor her eller bruker parsellen?

Bruk

- Hvor ofte er du her? Bor du her i sesongen?
- Blir naboparsellene mye brukt?
- Hva bruker du parsellen din til?
- Har dere barn, barnebarn som bruker å være her? Hvordan bruker barna parsellen? (dyrking, lek, aktivitet?)
- Er det noe du ikke liker å gjøre i kolonihagen?
- Er det noe dere synes burde være annerledes i kolonihagen?
- Hva tenker dere om at det er felles do og dusj?
- Hva synes du om størrelsen på parsellene?
- Hva synes du om størrelsen på hele kolonihagen?
- Har bruken av kolonihagen endret seg siden du fikk parsell her? Har plantebruken endret seg?

- Hva dyrker du mest av i hagen av
 - *bær og fruktbusker*
 - *grønnsaker og urter*
 - *prydplanter*
- Hvorfor tror du ikke flere dyrker urter og grønnsaker i dag?
- Bruker du de grønne fellesområdene? Evt. hvor ofte? Hva synes du fungerer / ikke fungerer på de grønne fellesområdene?
- Bruker folk "utenifra" de felles grøntområdene som lekeplassen og søndagskafeen? Hva tenker du om det? Ser du ofte folk "utenfra"?
- Hva synes du om avgrensningen mellom parsellene?

Motiv

- Hva gjorde at du ville ha kolonihage / valgte å overta?
- Ble det slik som du hadde forventet? Hvordan?
- Det er veldig lange ventelister for å få kolonihage. Hvorfor tror du så mange ønsker seg en kolonihage?

Betydning

- Hva betyr det å ha en parsell for deg?
- Hva ville det betydd for deg å miste parsellen?

Vedlegg 2: Kvittering på godkjenning fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Helena Nordh
Seksjon for landskapsarkitektur og design
UMB
Postboks 5003
1432 ÅS

Vår dato: 27.06.2013

Vår ref:34792 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 19.06.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

34792	<i>Kolonihager - en studie av motiv, bruk og utforming</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet for miljø- og biovitenskap, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Helena Nordh</i>
<i>Student</i>	<i>Kristin Tuv</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

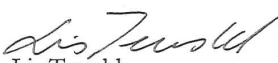
Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 29.06.2014, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Lis Tenold

Lis Tenold tlf: 55 58 33 77
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Kristin Tuv, Tuv, 3560 HEMSEDAL

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 34792

Det gis skriftlig informasjon og innhentes skriftlig samtykke. Personvernombudet finner informasjonsskrivet tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår.

Innsamlede opplysninger registreres på privat pc. Personvernombudet legger til grunn at veileder og student setter seg inn i og etterfølger Universitetet for miljø- og biovitenskap sine interne rutiner for datasikkerhet, spesielt med tanke på bruk av privat pc til oppbevaring av personidentifiserende data.

Prosjektet skal avsluttes 29.06.2014 og innsamlede opplysninger skal da anonymiseres og lydopptak slettes. Anonymisering innebærer at direkte personidentifiserende opplysninger som navn/koblingsnøkkel slettes, og at indirekte personidentifiserende opplysninger (sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. yrke, alder, kjønn) fjernes eller grovkategoriseres slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes i materialet.

Vedlegg 3: Samtykkeerklæring

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med masteroppgave

Vi er to masterstudenter som studerer landskapsarkitektur ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) og skal skrive masteroppgave om kolonihager i Oslo. Prosjektet er en del av et forskningsprosjekt om koloni- og parsellhager i Europa.

Vi er interessert i å se på hvilke motiv som ligger bak interessen for kolonihager, hva de betyr for kolonistene og hvordan de brukes.

For å finne ute av dette ønsker vi å intervjuere kolonister i kolonihagene. Vi vil bruke båndopptaker og ta notater mens intervjuet pågår. Intervjuet vil ta omtrent 20 minutter.

Det er frivillig å delta på intervju, og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli makulert. Alle som intervjues vil være anonyme og vil ikke kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og opptakene slettes når oppgaven er ferdig (juni 2014).

Om du ønsker å delta på intervju, er det fint om du skriver under på denne samtykkeerklæringen.

Hvis du lurer på noe, kan du kontakte oss på telefon (Kaja: 97096486 eller Kristin: 99779401). Du kan også sende en e-post til kaja.koppang@student.umb.no eller kristin.tuv@student.umb.no. Eventuelt kan du kontakte vår veileder Helena Nordh ved Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB) på telefonnummeret 64966090 eller e-post helena.nordh@umb.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Med vennlig hilsen

Kaja Koppang
Postboks 643 UMB
1432 Ås

Kristin Magnetun Tuv
3560 Hemsedal

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt informasjon om studiet av kolonihager og vil stille til intervju.

Signatur.....Telefonnummer.....

Dato / sted.....

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Postboks 5003
NO-1432 Ås
67 23 00 00
www.nmbu.no